

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • ŘÍJEN • OKTÓBER • PAŹDZIERNIK 1987 (ČÍSLO 353) CENA 10 ZŁ

Na snímkach: zleva — prelom Bialky pri Novej Belej na Spiši; dole — pohľad na Podškle na Orave.
Foto: J.S. a D.S.

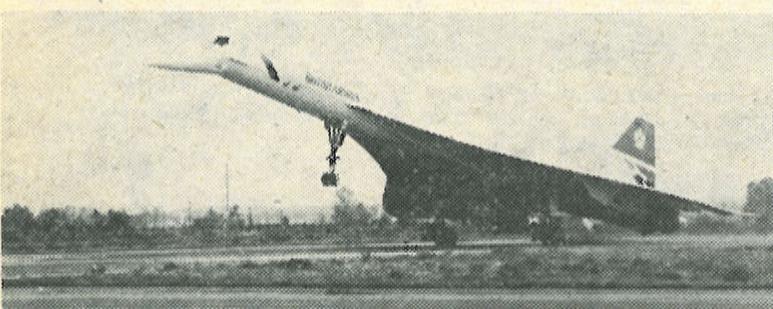

VARŠAVA sa dostala medzi 50 miest vo svete, poctených titulom orodovníka mieru. Tento titul bol ustanovený pred dvomi rokmi na 40. zasadani OSN pre spoločenské organizácie, mestá a mierové hnutia, ktoré významne prispeli k oslavám Medzinárodného roku mieru. Diplom orodovníka mieru odovzdal k rukám prezidenta poľského hlavného mesta zástupca generálneho tajomníka OSN Vasilij Safrončuk (na snímke), ktorý prišiel na niekoľkodňovú návštavu do Poľska. Zdôraznil príspevok Varšavy k porážke fašizmu a súčasne jej významný prínos pre medzinárodné mierové hnutie.

1. SEPTEMBRA si celá poľská spoločnosť pripomnula 48. výročie vypuknutia druhej svetovej vojny, najstrašnejšej v dejinách ľudstva, ktorá sa začala hitlerovským útokom na Poľsko a vyžiadala si vyše 55 miliónov obetí. V mnohých mestách sa konali mierové manifestácie, pri pamätnikoch padlých a zavraždených položili predstaviteľia stranických a štátnych orgánov, odbojárov a celej spoločnosti vence a kyticu kvetov. V poludne v celej krajine zazneli zvuky sirén a na minútu bola zastavená premávka. Na snímke: záber zo slávnosti v Poznani — odbojári pri pamätníku armády Poznaň.

NA VARŠAVSKOM LETISKU Okčie pristálo v prvých dňoch septembra najrýchlejšie na svete lietadlo osobnej dopravy Concorde patriace Britským leteckým linkám. Let z Londýna do Varšavy mal reklamný, ale aj dopravný ráz, keďže na palube Concorde prieletela skupina cestujúcich, o. i. predstaviteľov cestovných kancelárii a novinárov z Veľkej Británie. Poznamenajme, že najväčšia rýchlosť tohto nadzvukového lietadla, ktoré je spoločným dielom francúzskych a anglických konštruktérov, je 2300 km za hod. Na snímke: Concorde počas pristávania vo Varšave.

V ČÍSLE:

Na počesť	
43. výročia SNP	— 6
Kto mapoval	
Jižní Ameriku	— 8
Krajanské deti na	
Slovensku	— 10-11
O Jánošíkovi	
po novom	— 12
O hradisku	
na Spiši	— 13

TOHTOROČNÉ ÚSTREDNÉ DOŽINKY sa konali vo Wąbrzeźne v Toruńskom vojvodstve za účasti najvyšších stranických a štátnych predstaviteľov. Medzi delegáciami rolníkov z celého Poľska boli zástupcovia robotnickej triedy, ktorým hostitelia dožiniek odovzdali symbolický pečený chleba. V prededeň sviatku úrody sa prvý tajomník ÚV PZRS a predseda Štátnej rady Wojciech Jaruzelski stretol v Belwederi so skupinou popredných rolníkov a poľnohospodárskych pracovníkov (na snímke), ktorí obdržali vysoké štátne a rezortné vyznamenania.

29. NOVEMBRA 1987 ÚČASŤOU V REFERENDE KAŽDÝ Z NÁS PRISPEJE K REALIZÁCII SPOLOČENSKO-HOSPODÁRSKÝCH PREMIEN PRE SPOLOČNÉ DOBRO.

Referendum bude prelomovým momentom pre ďalšie osudy krajiny v procese modernizácie nášho života. Rozhodne to zdôraznili októbrové rokovanie Sejmu.

Sejm predložil spoločnosti dve otázky a očakáva vedomú volbu obyvateľov. Prvá z nich sa týka plnej realizácie programu radikálneho uzdravenia hospodárstva, zase druhá — hľbokej demokratizácie politickej života.

TERAZ JE BUDÚCNOSŤ POĽSKA V NAŠICH RUĀKACH, CELEJ SPOLOČNOSTI.

Otzásky v referende spolu s cieľmi a hlavnými prvками demokratickej prestavby politického a hospodárskeho života uviedli denná tlač.

ÚSTREDNÝ VÝBOR KSSČaS

BIECZ. V humne jedného obyvateľa z obce Kryg (na snímke hore) 12 km od Bieczu, našla pátracia skupina Oblastného úradu vnútra z krosna drahocenný obraz zo 16. storočia. Snímanie z kríza a zatkla zlodajov, ktorí ho ukradli z kostola v Bieczi. Renovácia obrazu poškodeného pri krádeži bude trvať vyše dva roky. Na snímke: dôstojníci milicie ukazujú novinárom nájdený obraz.

Príklady dobrej práce

Za dedinou, medzi zelenou lesov, žblinkajú vlnky horského potoka Priecka. V šepote a niekedy aj hukote potoka, sa nesie pamäť o tom, že nad jeho brehmi sa v minulosti usilovne pracovalo. Voda Priecky bola dlho jediným zdrojom energie pre Jurgov a okolie. Otáčajúce sa vodné kolesá dvoch kamenných mlynov obsluhuvali nielen Jurgov, ale aj Repiská, Čiernu Horu, Lapsanku (vyšný koniec) a Osturňu. V rokoch 1940—46 bol tu mlynár občan z Osturne — Mikolaj Horník. Z kamenných mlynov vynášali ľudia ovesnú a jačemennú múku, z ktorej sa v čistom podtatranskom ovzduší chovali zdravé rodiny. Voda Priecky poháňala aj dve veľké cirkulárky, ktoré — z dreva dovážané z javorinských lesov — vyrábali drevené šindle a tie boli jediným materiálom, ktorým sa pokrývali strechy v Jurgove a okolí.

Voda otáčala tiež ďalšie dve veľké vodné kolesá, na ktoré boli napojené dve mohutné drevené ramená. Ramená striedavo zdvihali dve fažké drevené kladivá a stáčali vo veľkom drevenom koryte súkno namočené v horúcej vode. Z toho sa potom robili odevy a obuv na zimu.

Neskoršie bola tiež zostrojená vodná pila, ktorá zásobovala dedinu a okolie doskami a podobným stavebným materiálom. Konštrukcia pily bola drevená a pila pracovala do roku 1960. Vtedy, vďaka majstrovi, Andrejovi Tyborovi, bola kúpená a namontovaná továrenska konštrukcia, ktorá pracuje podnes.

V treťom desaťročí nášho storočia tu bol fažký život. V polnohospodárstve, okrem ručnej rezačky slamy a malej mlátačky, ktorú muselo otáčať šest chlapov — neboli žiadne stroje, ktoré by uľahčovali prácu v horských podmienkach. Dominovala manuálna práca. Večer žiarili v oblokoch slabé svietielka lojových kahančekov a petrolejových lám. V tme, na kamenistej ceste — tzv. cisárke, si ľudia rozbíjali bohé nohy.

Život bol tvrdý, na živobytie sa muselo fažko pracovať, ale nechýbali tu nikdy schopní a odvážni ľudia, ktorí sa v roku 1935 zorganizovali a vytýčili si veľký cieľ, postaviť nad mlynským potokom elektráreň! V tom čase to bolo riskantné predstaviteľstvo, ktoré si vyžadovalo výtrvalých a disciplinovaných ľudí, ktorí v

tom čase mali k dispozícii iba krompáče, lopaty a podobné jednoduché náradie.

Celá práca sa konala podľa vopred určených plánov a jej výsledky boli tak úspešné, že už na jeseň roku 1937 v oblokoch jurgovských domov a na uliciach dediny zažiarilo elektrické svetlo.

Fakt, že dedina už mala trojfázový elektrický prúd s napäťím 220 voltov, spôsobil veľký pokrok v živote a práci ľudí. Hned kúpili na Slovensku mlátačku s výrobnou značkou Vichterle-Kovařík, ktorú už vtedy poháňal elektrický motor. Ľudia si kupovali rádioprijímače a v roku 1938 sa už premietali filmy.

Úspech s výstavbou elektrárne a zavedením elektrického prúdu v dedine mal veľký vplyv na ľudí v dedine a dodával im chut k ďalším spoločenským prácam. V roku 1943 vybudovali malý hasičský sklad, v r. 1955 vykopal 150 m výkop, ktorým pustili do dediny väčšie množstvo čistej vody. V r. 1961 vykonali veľké melioračné práce na mokrých

lúkach, ktoré sa zmenili na užitočné polia. V roku 1967 dedinu napojili na štátnu elektrickú sieť, čo si vyžiadalo veľa spoločenskej brigádnicej práce a finančných prostriedkov.

Rok 1971 sa zapísal novými svojpomocnými prácam. Začali sa využívať vodné pramene nedaleko dediny a stavať malé vodovody. Postavili sa dva, ale neboli schopné zásobovať pitnou vodou celú dedinu, a preto sa vytvorila nová skupina ľudí, ktorí sa podujali na výstavbu nového, veľkého vodovodu. Návrh predložili kr. Ján Vojtas, Marián Soltýs a Ján Glodašik. S výstavbou sa začalo v roku 1985 a už o rok neskôr odovzdali vodovod do používania. Vodovod má od prameňa do centra dediny 3 km, môže zásobovať pitnou vodou celú dedinu a v prípade požiaru, môže dodať do dediny potrebné množstvo vody. Celá investícia stála 25 mil. zl.

V rokoch 1972—73 sa miestna skupina Spoločnosti rozhodla zriaditi klubovňu v starej škole. Organizačno-odborné práce riadil vtedajší predsedza MS kr. Vojtech Mačiák, Andrej Gombos a mládež. V druhej časti budovy je zariadené detská škôlka, na zariadení ktorej sa tiež pracovalo svojpomocne.

V tom istom čase GS Bukovina vybudovala v strede Jurgova obchodný dom, na ktorý dedina dala stavebný pozemok a biely riečny kameň na základy a suterén.

Potom prišiel čas na výstavbu hasičskej remízy, v ktorej sú dnes: garáže, hasičský sklad, poštový úrad, veľká miestnosť s jaziskom a kuchyňou.

Cez dedinu sa tiahne pekná asfaltová cesta — Jurgovčania

usilovne pomáhali pri jej výstavbe.

Všetky tieto stavby a podujatia si vyžiadali mnoho usilovnej spoločenskej práce, ale boli to pre nás úspechy a radi na ne spojíname.

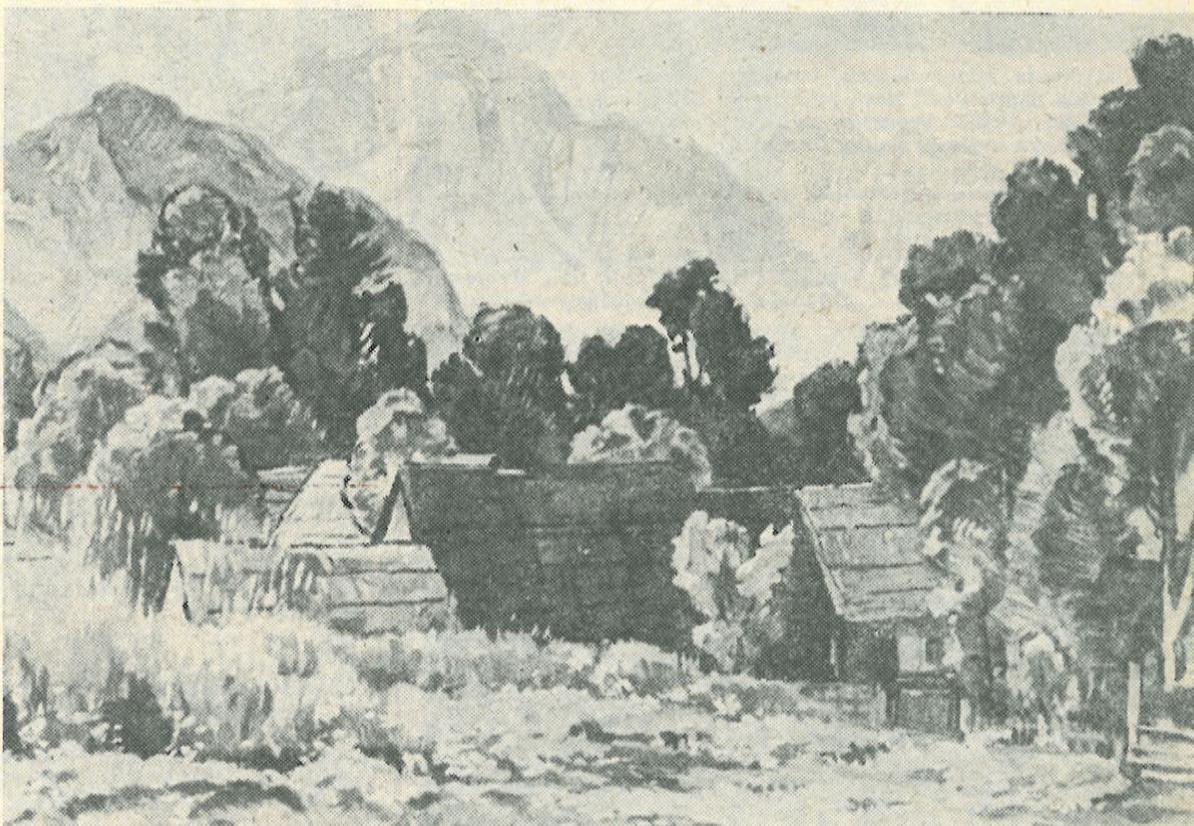
Je dnes všeobecne známe, nie len v našej dedine, ale v celom Poľsku, že sa nevenovalo dosť pozornosti využívaniu vodných tokov pre energetické účely. Nachádzajúce obdobie kladie pred nás úlohu, hľadať nové energetické zdroje. Šum vody v našej Priecke privoláva tých, ktorí majú potrebné vedomosti, aby ju zapojili do práce.

V roku 1986 sa ukázalo, že máme schopných ľudí, ktorí by vedeli dokázať, aby v našich časoch voda nielen tahala pilu, ale vedľa nej by mohla stať aj nová elektráreň.

Na obecnej schôdzi inž. Alexander Madej predložil svoje plány a hovoril o problémoch spojených s ich realizáciou. Najväčším problémom je dlhotrvajúce zimné obdobie, počas ktorého voda zamŕza. Ochrannou proti mrazu by bolo prehľbenie vodného koryta v dĺžke 1 km a pustenie vody rúrami, zasypanými zemou. Takáto výstavba by si vyžadovala veľké finančné náklady. Jurgovčania by dali stavebný pozemok a podľa možnosti pomôžu pri iných prácach. Dúfame, že tieto plány nájdú pochopenie na patričných miestach, ktoré majú možnosť toto dielo všeobecne podporiť. Vedľa našej iniciatíve sleduje potreby jurgovských obyvateľov v budúcnosti a zároveň vychádza oproti požiadavke hľadania nových energetických zdrojov.

JURAJ MURANEC

Pohľad na Jurgov. Olejomaľba akad. mal. Jaroslava Vrchlického

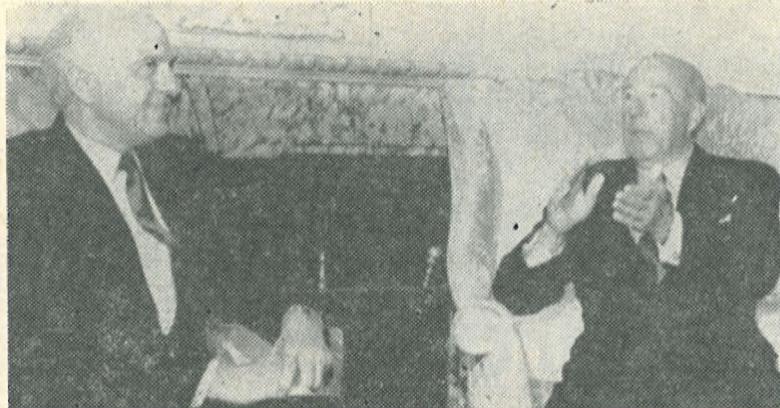
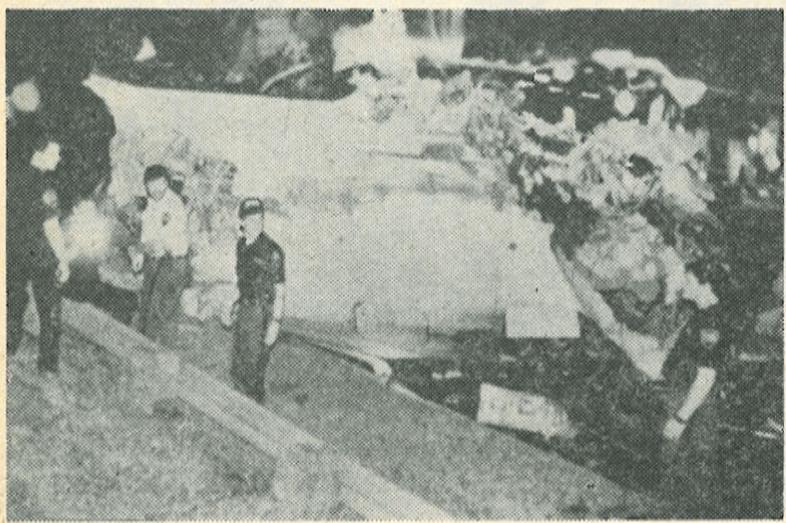
NDR-NSR. Významnou politickou udalosťou bola päťdňová návšteva v NSR generálneho tajomníka ÚV JSSN a predsedu Štátnej rady NDR Ericha Honeckera. Počas návštavy stretol sa o.i. s prezidentom NSR Richardom von Weizsaeckerom a kancelárom Helmutom Kohlom, s ktorým rokoval o otázkach normalizácie vzájomných vzťahov a medzinárodnej problematike.

priek existujúcim rozdielom sa obe strany vyslovili za rozvíjanú dobosudských vzťahov a spolupráce v duchu zmluvy z r. 1972 a na základe plnej rovnoprávnosti. Boli podpísané tri medzivládne dohody o spolupráci pri ochrane prírodného prostredia, vedeckotechnickej spolupráci a o výmene informácií a skúseností v oblasti ochrany pred rádioaktívny žiareniom. Na snímke: E. Honecker (zľava) a H. Kohl počas uvítania v úrade kancelára.

ZSRR navštívila matka Tereza, laureátka Nobelovej ceny za mier, ktorá dostala pamiatkovú zlatú medailu od sovietskeho Výboru obrany mieru. Na snímke: Predseda Výboru obrany mieru Gienrich Borovik odovzdáva medailu matke Tereze.

USA. Nedaleko letiska v Detroit sa krátko po štarte zrútilo na rušnú cestu lietadlo DC-9. Pri katastrofe sa zachránilo iba štvorročné dievča, ktorého rodičia, ako aj všetci 158 cestujúci, zahynuli.

WASHINGTON. Významnou politickou udalosťou bolo nedávne stretnutie vo Washingtone ministra zahraničných vecí ZSSR Eduarda Sevardnadze so štátnym tajomníkom USA Georgeom Shultzom, počas ktorého bola dosiahnutá dohoda o likvidácii rakiet stredného a krátkeho doletu v Európe. Zmluva v tejto veci má byť podpísaná počas stretnutia generálneho tajomníka UV KSSZ Michaila Gorbačova a prezidentom USA Ronaldom Reaganom, ktorá sa uskutoční ešte tento rok. Obaja ministri podpisali taktiež dohodu o vytvorení v Moskve a Washinktone stredisk pre otázky redukcie nebezpečenstva vypuknutia jadrovej vojny. Hodnotí sa, že dosiahnutá predbežná dohoda znamená historický prelom v sovietsko-americkom dialógu o odzbrojení a významný krok na ceste k upevneniu mieru a bezpečnosti národov. Na snímke: záber zo stretnutia Shultz (sprava) — Sevardnadze.

JÁR. Vyše 300 000 baníkov sa zúčastnilo najväčšieho štrajku v dejinách tejto krajiny o zvýšenie miezd. Nepracovalo ok. 50 baní. Vedenie zväzu baníkov obžalovalo majiteľov baní o bezohľadné represálie, aby zlomili štrajkujúcich. Mnohí baníci boli v zrážkach s policiou ranení, stovky ich zatkli. Na snímke: predseda zväzu James Motlase počas prejavu.

PROBLEMATICE TÁBORU SMRTI v Belžci, Sobiborze a Treblince byla venuovaná mezinárodní vedecká konference v Lublině. Na snímku: O přestávce diskutují E. Kubicki, K. Kąkol, M. Goldstein, predseda Americké rady paměti vyhlazení M. Lerman a Z. Mańkowski.

LISABON. Byla zde zapísázena nová portugalská vláda, v jejímž čele stojí Aníbal Cavaco Silva (na snímku), predák sociálne demokratickej strany, ktorá ako první od roku 1974 získala v parlamente absolutnú väčšinu.

FILIPÍNY. Už o piaty štátnej prevrat sa za 18-mesačnej vlády prezidentky Corazon Aquinovej pokúsili vzbúrení vojači, tentoraz pod vedením plukovníka Gregoria Honasana. Počas bojov medzi rebelantmi a vládnymi silami zahynulo 48 osôb a 278 bolo ranených. Pokus o prevrat je prejavom hlbokých rozdielov vo filipínskej armáde, ako aj nespokojnosti s vojenským vedením a vládou Corazon Aquinovej. Zmarenie pokusu o prevrat ešte neznamená stabilizáciu života v krajine, k tomu je potrebná jednoznačná, stabilná vnútorná politika filipínskej vlády.

PERSKÝ ZÁLIV. Napäťi neslábne. V zálive pribývajú miny a válečné lodí. Poprvé od té doby, kdy americké lodě začaly eskortovať kuvajtské cisternové lodě, americké letadlo vystrelilo raketu na íránske stíhačky. Raketa nezasáhla cíl. Francie a Veľká Británia poslaly do této oblasti své minolovky (na snímku britská jednotka) a Spojené státy poslaly na vody zálivu nové jednotky: križník Valley Forge a výsadkovú loď Guadalcanal.

BERLÍN. Bývalý Hitlerov zástupca a jeden z najväčších nacistických zločincov, 93-ročný Rudolf Hess, ktorého Medzinárodný súd v Norimberku odsúdil na doživotné väzenie, spáchal samovraždu. Jeho telesné pozostatky pochovali na neznámom mieste. Vlády štyroch mocností v tejto súvislosti rozhodli o rozpustení jednotky, ktorá obsluhovala väzenie a o zbúraní väzenia Spandau. Na snímke: polícia v bavorskom mestechu Wunsiedel zadržala skupinu 40 neofašistov idúcich z cintorína, kde mal byť pochovaný Rudolf Hess.

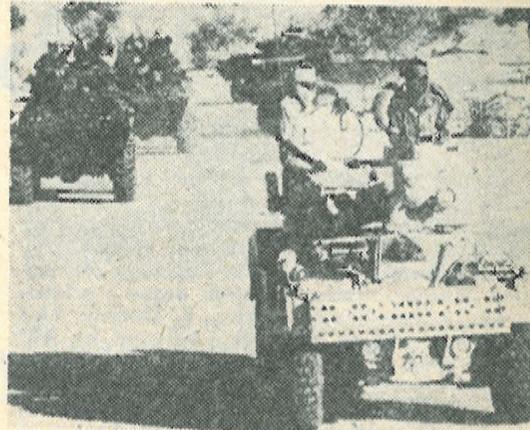

USA. Takto vyzerá verzia lietadla Boeing A 767, ktoré vyrobili v súvislosti s plánovanou realizáciou tzv. hviezdných vojen. V súčasnosti sa lietadlo nachádza na letisku v Seattle, odkiaľ uskutočňuje svoje prvé lety.

PANAMA. Pokračují demonstrácie proamerických organizácií, protestujúcich proti politike vlády a vojska, smrejúcich ke sníženiu amerických vlivov a k dosaženiu svrchované kontroly nad Panamským prúplavom. Na snímku: Policie rozhánia demonstraci.

AUZU. Vojska prezidenta Čadu Hissene Habre obsadily toto mesto, ležiace v oblasti, ktorá je predmetom libyjsko-čadskeho sporu. Od roku 1973 bola oblasť Auzu pod kontrolou Libye, ktorá ju pokladá za nedilnou súčasť svého územia. Na snímku: Čadská hlídka.

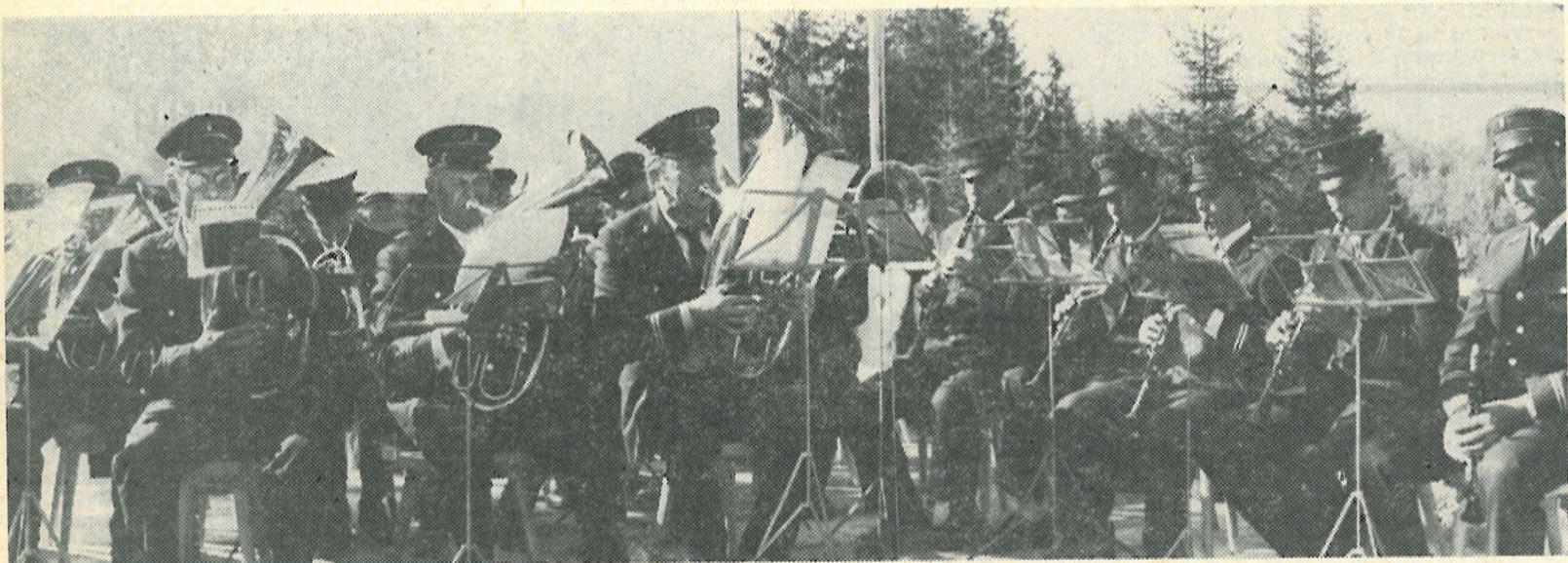

BURBANK (Kalifornia, USA). Ukázalo sa, že tento šílenec nebol nebezpečný. Gary Stollman vtrhol do televízneho studia a pripravil hlasateľa, aby prečíti jeho prohlásenie. Pak se sám vzdal policii.

V SOPOTE sa konal XXIV. medzinárodný piesňový festival Sopot '87, na ktorom hlavné ceny získali: Grand Prix — duo anglických dvojčiat Guy a Miles Robertsovi, Jantárového slávika za najlepšiu interpretáciu poľskej piesne — Alan Mortensen z Dánska (na snímke) a titul Miss foto — Wei-Wei z Číny.

Snímky:
CAF, AP, TASS
a archív

Všetky dychovky, s výnimkou najmladšej z Dolnej Zubrice, sa predstavili v rovnošatách. Na snímke: hrajú Vyšnolapšančania

Oheň trúbami vznetený

Pred štyridsiatimi rokmi horeli v horách na Slovensku povstalecké vatry. Dnes, symbolickú vatru na počesť padlým krajanským povstalecom a účastníkom protifašistického odboja zapálil na polianke za Priekopou odbojár, priamý účastník bojov o oslobodenie z fašistického jarma a aktívny člen Miestnej skupiny KSSČaS v Jurgove, kr. Andrej Vojtas spolu s ďalšími krajanskými spolubojovníkmi. Zapáľovanie ohňov a vatier, symbolov nádeje, na počesť SNP, sa tradiuje v našej Spoločnosti už roky. A takto vatra sa stala aj symbolom krajanskej činnosti a svedectvom prítomnosti Slovákov na spišských a oravských dedinkách. Po druhý raz však bola vatra spojená aj s prehliadkou dychoviek. Tento rok pri priležitosti 40. výročia Spoločnosti dychová hudba zaznela 30. augusta v Jurgove aj na počesť tohto jubilea.

Krajanská slávnosť, lebo toto podujatie bolo skutočne slávnosťou, sa začala pochodom 6. dychových kapiel cez Jurgov — od hasičskej remízy ku klubovni KSSČaS a na polianu za Priekopu. Tu, v prekrásnom prírodnom prostredí, s tatranskými štítmi v pozadí a za prekrásneho letného počasia, naplno zaznela zvučná slovenčina, pekná hudba a spev.

Vzácnym hostom tohoročnej slávnosti bol generálny konzul ČSSR v Katoviciach Rudolf Remiš, ktorého podobne, ako aj ostatných účastníkov — odbojárov, účinkujúcich,

Najmladší člen dychovej hudby z Dolnej Zubrice — Peter Mastela, ktorý hrá na krídlovku.

Pamiatková snímka s generálnym konzulom ČSSR Rudolfom Remišom (uprostred). O chvíľu si všetci pochutnajú na pečených baranoch.

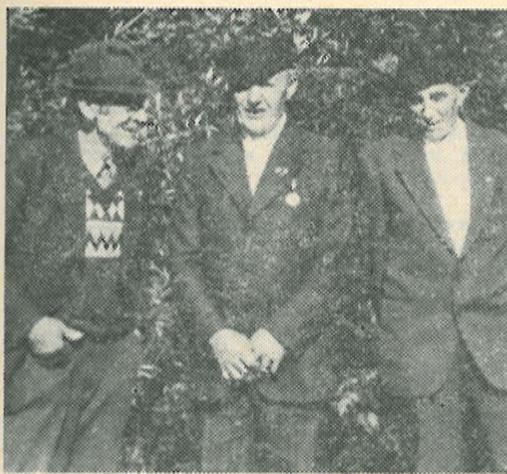

obyvateľov Jurgova a ďalších spišských obcí, srdiečne uvítal predseda MS KSSČaS v Jurgove kr. Jozef Vojtas. Slávnostný prejav prednesol predseda ÚV Spoločnosti Ján Molitoris, ktorý poukázal na význam SNP v boji s fašizmom, účasť našich krajanov v tomto boji a pripomenal tohoročné jubileum Spoločnosti — 40 rokov jej trvania. S priležitosťným príhovorom vystúpil aj generálny konzul Rudolf Remiš.

Kým však zazneli prvé tóny, predstavili sa obecenstvu dve jurgovské žiačky — Magdaléna Mačičáková a Eva Soltýsová, ktoré prednesli pekné slovenské básničky.

Na prehliadke ako prvá zahrala dychová kapela MS KSSČaS z Novej Belej, ktorú viedie Emil Cervas. Novobeľančia zahrali štyri pesničky, v tom jednu povinnú marš — Štok, ktorá bola povinnou pre všetky dychovky. Po nich vystupovali ďalšie dychovky, s tromi a zavše aj štyrmi pesničkami. Najlepší dojem spravila dychová kapela hasičského zboru z Krempach, ktorú viedie Ján Kalata. Upútali nielen veľmi dobrou hrou, suverénnym vystupovaním na scéne, ale najväčším počtom hudobníkov a novinkou. Spolu s dychovkou totiž vystúpili aj štyri mladé krempašské dievčatá, ktoré v sprievode hudby prekrásne zaspievali súťažné skladby.

Priami účastníci pamätných bojov — tento raz boli iba pri zapáľovaní krajanskej vatry.

Rovnako dobrý dojem spravila aj dychovka MS KSSCaS z Vyšných Lapšov, ktorá zahrala veľmi náročný repertoár. Dychovka pôsobí od roku 1945 a viedie ju krajan Dominik Griglák. A tieto dve dychovky si podľa poroty (Anna Ľatka v Vojvodského kultúrneho strediska v Novom Sáči — predsedníčka, Ján Molitoris a Dominik Surma) zaslúžili prvé miesto.

Solidnú úroveň predstavuje aj dychová hudba MS KSSCaS z Jurgova, ktorú viedie kapelník Ján Haniačík. A tak porota rozhodla prideliť druhé miesto dychovke z Jurgova a Novej Belej.

Tretie miesto získala dychovka z Fridmana, ktorú viedie Ján Paciga. Jej hru ovplyvnilo nekompletné zloženie, hrali iba desiat. Treba ich však pochváliť za vytrvalosť a snahu nevzdáť sa napriek ťažkostiam.

Veľmi milo prekvapila hra dychovej hudby MS KSSCaS z Dolnej Zubrince, ktorú viedie kapelník Ján Sošava. Vznikla prednedávnom, veď hudobné nástroje získali od našej Spoločnosti v roku 1984. Sú to všetko mladí chlapci. Najmladší hudobníci — Peter Matela a Gregor Pavlák majú sotva 11 rokov. Predpísané skladby zahráli isto a aj pomerne čisto. Sú našou nádejou do budúcnosti. Porota im udelila zvláštnu odmenu za vydarený debut.

Hru dychových kapiel sledovalo početné obecenstvo a to nielen z Jurgova, ale aj okolitých spišských obcí. Prešli tu na počanu hnanú túžbou za kultúrnym zážitkom a upútaní vkusnými plagátmi, ktoré tentoraz ústredný výbor rozvesil na celom Spiši. Nesklamali sa. Bolo to skutočne vydarene podujatie.

Jednotlivé čísla programu prehliadky uvádzala kr. Zofia Chalupková, ktorá sice začínala s trémou, ale končila s úsmievom.

Po skončení prehliadky zahorela symbolická vatrá...

Prekvapenie však prichystali aj jurgovské ženy — združenie vidieckych gazdniek pripravilo na opekanie dva tučné barany, na ktorých si všetci pochutnali.

Nemožno zabudnúť ani na tých, ktorí sa na podujatiu najviac podieľajú, hoci sú vždy najmenej viditeľní, aj keď od ich usilovnej práce závisí veľmi veľa. Na organizácii podujatia sa podieľali jurgovskí hasiči, dychovka, urbár a členovia Spoločnosti na čele s obvodným predsedom Alojzom Rusnákom, predsedom MS kr. Jozefom Vojtasom, kr. Annou Mačíčákovou a celý rad ďalších pekných jurgovských dievčat a mládencov. Ešte raz sa potvrdila skutočnosť, že na Jurgovčanov sa možno vždy spoľahnúť.

Podujatie sa skončilo krátkou besedou pozvaných hostí s generálnym konzulom ČSSR Rudolfom Remišom v mestnosti klubovne KSSCaS v Jurgove, ktorý — ako sa zdá — mal krátku cestu z Katovic do Jurgova, ako pozvaní hostia — predstavitelia vojvodských a gminných orgánov z Nového Sáčca a Bukowiny Tatzańskiej. Lutujeme však nielen my, lebo podujatie stalo za to, aby sa ho zúčastnili.

Text a foto: D. SURMA

V

radosti a veselí, v srdečnom ovzduší probíhaly ve dnech 22. a 23. srpna t.r. oslavu 40. výročia pôsobnosti Kultúrnej sociálnej spoločnosti Čechů a Slovákov v Polsku mezi krajany v Zelové. Mely mimorádný význam; nazývaly totiž na 180 výročí vzniku Zelova a príchodu Čechů a 30. výročí udelení Zelovu mestských práv. Česká obec i celé město se na tento svátek pečlivě připravily.

Začalo se besedou v klubovně OV spoločnosti, na ktoré hrála Hornácka cimbálová muzika z Veselí na Morave. Veselé české melodie se nesly celým mestom. Druhý den se v klubovni shromáždili zelovští Česi, prišli vzácní hosté: Josef Šimek, rada vyslanec velvyslanectví ČSSR s manželkou, ktorý reprezentoval československého velvyslance, a rada velvyslanectví, riaditeľ Československého kulturného a informačného strediska Jan Pasternák. Byli prítomní i vedoucí činitelé ÚV spoločnosti. Siavnost vyvrcholila v domu hasičského sboru ve velké vyzdobené síni. Promluvil na ní první tajemník Měst-

S českou písničkou ...

ského a obecního výboru PSDS Jerzy Świątala, rada velvyslanec Josef Šimek, zástupkyně náčelníka Zelova Zofia Chodorowiczová a predsedu Městské národní rady Waclaw Gapik. Predsedu OV KSSCaS Zenon Jersák seznámil prítomný s činnosťou spoločnosti a Zbigniew Toboński barvitě a živě hovořil o historii zelovských Čechů. Úradujúci člen ÚV KSSCaS Ludomír Molitoris informoval o aktuálnych problémoch práce spoločnosti. V projevach predstaviteľov velvyslanectví i mestských orgánov Zelova bylo mnoho srdečných pozdravných slov a prislib aktivnej pomoci v práci spoločnosti v budoucnosti.

V kulturnom programu vystoupil soubor zelovské skupiny pod vedením Evy Pospíši-

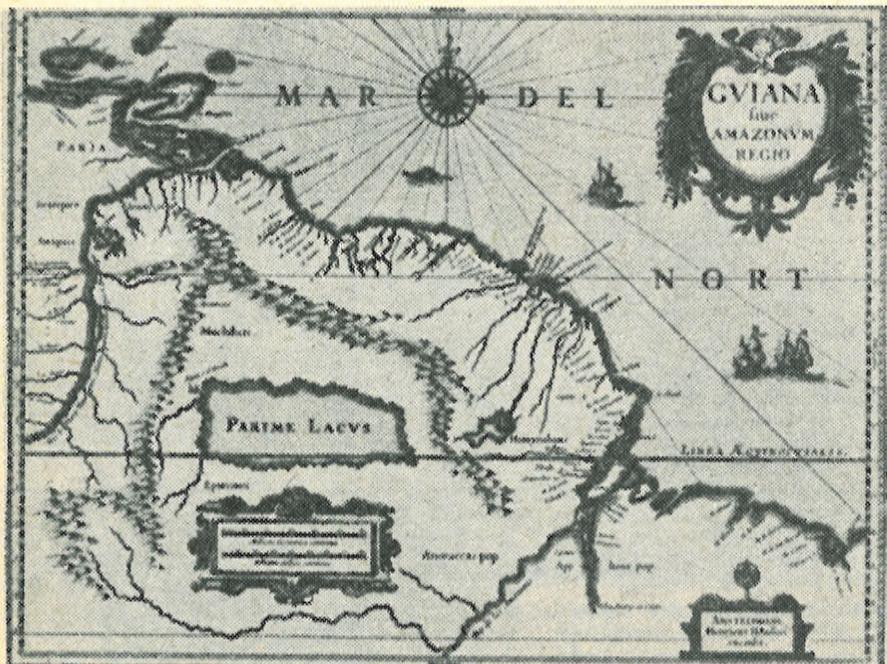
lové; děti přednášely české básničky. Na závěr oslav se všichni veselo bavili dlouho do noci kolem vatry; pekl se beran, k tančení a zpěvu vyhrával český soubor.

Cleny čestného přípravného výboru oslav 30. výročí udelení mestských práv Zelovu byli rovněž za naši společnost Adam Chalupec a Zenon Jersák, kteří obdrželi z rukou prvního tajemníka Městského a obecního výboru PSDS diplom Za zásluhy o Zelov a poháry s erbem Zelova.

Hostem na oslavách byla rovněž šéfredaktorka Československého světa Petra Frantová.

ADAM CHALUPEC

Mapa severního pobřeží Jižní Ameriky s ústím Amazonky (z roku 1633). Na tomto pobřeží přistál Kolumbus na své třetí výpravě v roce 1498.

čeky La Platy převrhly pět lodí, mezi nimi a loď, již velel objevitel mysu Dobré naděje Bartolomeo Dias. Utonul s celou posádkou.

Ještě před Kolumbovou smrtí indentifikoval Amerigo Vespucci (1454–1512) objevené země ne jako Indii, ale jako nový kontinent, který od té doby nese Amerigovo jméno.

Plavba v roce 1502 zavedla Vespucciova podél jihoamerického pobřeží na jih až k Falklandským ostrovům (Malvinám). Prokázala jiho-jihozápadní odklon východního pobřeží Jižní Ameriky. Zeměpisci proto předpokládali něco podobného i na západní straně, čili že se Jižní Amerika sbíhá do jakéhosi klínu, jehož jižní cíp je volný. Toto pojetí bylo vyjádřeno i na mapě vydané v roce 1515 v Norimberku. Nakreslil ji Johannes Schöner a zřetelně na ní vyznačil nynější Magellanův průliv — o čtyři roky dříve než jeho výprava vyplula.

Portugalský mořeplavec Fernao Magalhães (Magellan, asi 1480–1521) byl totiž přesvědčený zastánce myšlenky, že Jižní Amerika cíp má. V roce 1519 se vypravil na cestu do Indie podél jihoamerického pobřeží. Po delším přezimování konečně 21. října 1520 skutečně doplul k vyústění neznámého průlivu. Byl dlouhý 550 km, široký pouze 3,3 km a plný nebezpečných skalisek. Proplovával jím 21 dní. Pak se před zraky námořníků otevřel Tichý oceán.

Při noční plavbě podél jižního pobřeží průlivu bylo vidět četné ohně. Magalhães je považoval za plameny sopek a proto tuto oblast nazval Terra del Fuego (Ohňová země). Ve skutečnosti to byly ohně kočovných Indianů.

Obeplutí Jižní Ameriky vzbudilo ve světě velký ohlas. Evropští zeměpisci začali tvrdit, že byl nejen nalezen průchod z Atlantského oceánu do Tichého, ale současně že byla objevena hledaná Terra Australis (Jižní země), za kterou považovali právě Ohňovou země. Omyl, že Ohňová země je obrovskou jižní pevninou, přetrval téměř sto let.

Teprve roku 1616 obeplul Ohňovou zemi z jihu holandský mořeplavec Willem Cornelius van Schouten a poznal, že je to pouhý ostrov. Jeho nejjijížnější cíp pojmenoval podle svého rodiště města Hornu Hornovým mysem.

Mapa pobřeží Jižní Ameriky byla v hrubých rysech hotová. Zbývalo přesné zmapování jejího vnitrozemí. Mapování, které trvá prakticky dodnes.

Podle Jaromíra Grézla
„Květy“

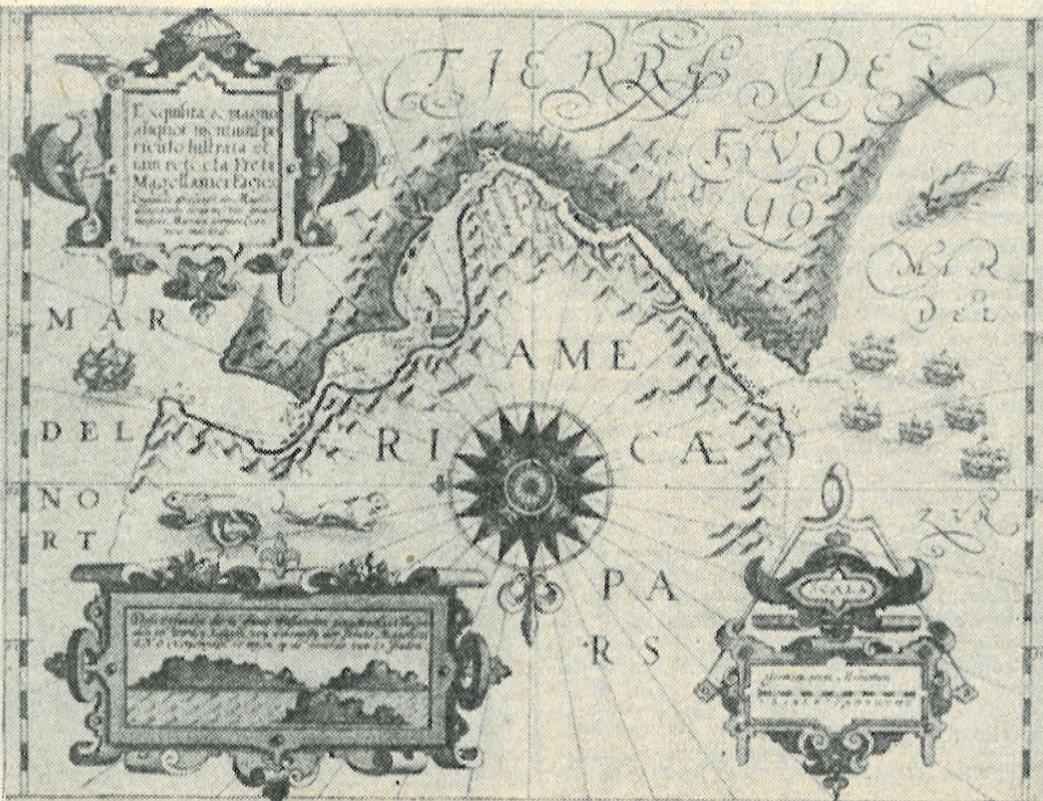
map, které byly během objevů klasifikovány jako přísně tajné a které nejsou zpřístupněny badatelům ani dnes.

První mapa zaznamenávající nové objevy je už z roku 1500 a jejím autorem je Juan de la Casa.

Průzkum východního pobřeží Jižní Ameriky zahájili Evropané v roce 1498 u ústí Orinoka. Postupovali rychle k jihu s cílem najít průjezd na západ, do pohádkově bohaté Indie. Plavbu kolem jižního cípu Afriky a Indickým oceánem v té době znemožňovali Arabové.

V roce 1500 a 1501 zorganizovali Portugalcí dvě speciální výpravy, které měly hledat cestu kolem Ameriky. První skončila nezdarem brzy po vyplutí. Druhou po třech týdnech přepadly silné poryvy větru, které u ústí

Mapa Magalhãesova průlivu z roku 1606. Na mapě je jih nahoru; Tichý oceán je uveden pod tehdejším názvem Mar del Zur.

Kdo mapoval Jižní Ameriku?

V roce 1578 vydal kartograf Gerard de Jode mapu Jižní Ameriky, která dodnes skrývá mnohá tajemství. Vyšla poměrně dluho po objevení Ameriky. Při kresbě pobřežní linie a říční sítě však uvádí údaje, které nemohly zjistit předchozí výzkumné a podmanitelské výpravy vedené velkými conquistadory Pizzarem (podmanitel říše Inků), Almagrem (dobyvatel Peru a Chile), Cabotem (objeviteli La Platy), Ialem, Orellanou, Valvidiou a dalšími dobyvateli. Proto se vyskytly dohadové, že jihoamerický kontinent byl zčáti poznán již před historicky doloženými objevnými cestami. Není však pravděpodobné, že kartografové získali náhodné údaje od prostých námořníků a kapitánů. Přesnou terénní situaci mohli zaměst na mapy jen vynikající astronomové a kartografové na základě velmi podrobných a pokud možno naprostě ověřených zpráv. Nabízí se proto vysvětlení, zda mocné státy nevyslaly do neznámých končin výzkumné expedice dálko před Kolumbem.

Jsou to, bohužel, pouhé spekulace, protože mimo několika geografických map nejsou k dispozici žádné další důkazy. O výzkumných cestách uskutečněných před Kolumbem se nedochovala ani data o vyplutí výprav z Evropy, ani data návratu, ani jména kapitánů, kteří expedicím veleli, či bankéřů, kteří je financovali. Velmi podrobná mapa Jižní Ameriky proto vzbuzuje doménky, že takové plavby sice podniknutý být mohly, ale byly zaměřovány jako přísně tajemství. Šlo přece o bohatství, o zlato, drahokamy, vzácné dřevo, otroky, koření, vonné pryskyřice atd.

Znalosti o nových zemích nebo kontinentech byly považovány za státní tajemství nejvyšší důležitosti a oficiální kartografové byli zavázáni k mlčení. Veřejnost se sice mohla o nových zemích něco dovdět z dobrodružného povídání prostých námořníků, ti si však nemohli pamatovat zeměpisné souřadnice míst, která navštívili. Všechno, co prožili, lilií zkresleně, velmi subjektivně. Zmapovat taková vyprávění nebylo možné.

Jistě bychom byli bohatší o mnohé poznatky, kdyby v roce 1775 zemětřesení nezničilo lisabonské archivy, v nichž byly přísně utajovány a střeženy dokumenty o všech podniknutých výpravách. O pravděpodobném obsahu těchto archivů podávají svědectví jen některé dochované mapy. Spionáži nebo krádežemi se dostaly zpravidla do Itálie. (Některí vědci si dodnes myslí, že španělská a portugalská vláda vlastní materiály, včetně

**STANISLAV
KOSTKA NEUMANN**

28. ŘÍJEN

Dvacátého osmého října devatenáct set osmnáct, přeraziv spár, jenž mne svíral, spár ptáka, jenž si říkal orel, ale byl up, já národ československý, stanul jsem mezi národy svobodnými.

Zavlály prapory, zajiskřily se zraky, ulice naplnily se živými mraky, z nichž tryskala radost, rostl jsem každou vteřinu, naroval jsem se a hlavu jsem zdvihal, zatím co před pěstí lidstva ustupovali Habsburg i Hohenzollern.

Ano, co snili, doufali, věřili, co bouří a trýzněm v srdci svém nosili nejlepší synové moji, rozstříknutí po celé Evropě, pod cizím kabátem i pod prapory legionářů, stalo se skutkem,

a jméno své položil jsem na všecky věci svoje, postavil jsem jednu nohu na Šumavu a druhou na Tatry, na říši a svobodu svou.

Tu rozhledl jsem se hlavou nad oblaky a se srdečem vzhůru, leč zmizel úsměv můj a pýcha mne opustila, veliká přísnost chvíle mne zarazila, posvátné myšlenky světa jak veliké větry ovály hlavu mou.

I přísahal jsem já, národ československý, svobodný a živý, přísahal jsem lidstvu a gériu světa, že chci být národ spravedlivý,

že nepřestanu drtit pěsti svatého hněvu každého, kdo poniže, každého, kdo znásilňuje, každého, kdo vydírá a utiskuje v dosahu těchto mých ramen,

že nepřestanu pomáhati podle svědomí svého každému, kdo mluví, jedná, tvoří ze srdece upřímného, každému, kdo povznáší a osvobozuje, každému, kdo brání svobodu a spravedlnost, každému, kdo ničí poddanství a násilí, a přísahal jsem, že nechci znát svých synů, kteří dnešku neproplakali pro včerejší svou vinu a kteří se mnou nepřisahali v ten den, že každý musí být stejně svoboden.

NATA HOSTOVECKÁ

ÚSMEV

Prišla som,
ked' sa prebúdzali chryzantémy.
Babie leto
vliezlo za goliere,
predavači dažďa
nemali čo predávať,
lesklé chodníky klebetili
o svojich predkoch
— benátskych zrkadlach.
A ja som mala prízvuk
tvrdý ako
Jánošíkova valaška.

Vtedy si sa na mňa usmial.
Tak prosto a neurčito,
ako sa usmievame deťom
v nedeľných kočíkoch.
Vzal si ma do úsmevu
a ukázal mi cestu.

SLOVNÍK ŽIVOTA (152)

Od mužských priezvisiek, ktoré sa skloňujú ako podstatné mená, tvoria sa ženské priezviská príponou — ová, napr.: Kováč-Kováčová, Ryba-Rybová, Lacko-Lacková, Zahraj-Zahrajová.

Ak je v mužskom priezvisku vkladná samohláška, zachováva sa alebo vypadáva v ženskom priezvisku podľa toho, či sa zachováva alebo vypadáva pri skloňovaní mužského priezviska, napr.: Dubec, Dubca — Dubcová; Strelec, Strelca — Strelcová; Jariabek, Jariabka — Jariaková; ale Stanček, Stančeka — Stančeková; Cikker, Cikkera — Cikkerová; Stanek, Staneka — Staneková. Príponu — ová pridávame aj k slovanským priezviskám zakončeným na — in, -ev, -ov, napr.: Fominová, Galkinová, Konevová, Malcovová, Grekovová, Panovová.

POĽSKY	SLOVENSKY
miejsce urodzenia	rodisko
miejsce zamieskania	bydlisko
otrzymać miejsce	dostať zamestnanie
miejscownik	lokál (6. pád)
miejscowość	krajina: obec
miejscowy	miestny, tuzemský
miejscówka	miestenka
miejski	mestský
mieliwo	mletie
mielizna	plytčina
utknąć na mieliźnie	stroskotať
mielony	mlety

ČESKY
rodiště
bydliště
dostať místo
lokál
krajina: obec
místny, tuzemský
miestenka
mestský
mletí, mletí
plytčina
stroskotat
mlety

mieniť	meniť	měnit
mienie	miernictwo	jmění
miernictwo	mierniczy	zeměměřictví
mierniczy	miernik	zeměměřický
miernik	mierność	měřidlo
mierność	miernota	prostřednost
miernota	mierný	věc malé ceny
mierný	mierzeja	průměrný
mierzeja	mierzić	kosa
mierzić	mierzawa	budit odpor
mierzawa	mierzyc	podeštíka, mrvia
mierzyc	mierzyc się z kim	měřit
mierzyc się z kim	mierzyniek	měřit se s kým
mierzyniek	mesiac	malý koň
mesiac	mesiaček	měsíc
mesiaček	mesiačka	měsíček
mesiačka	mesiačkować	menstruace
mesiačkować	miesiąc	mít měsíčky
miesiąc	miesiączek	mísit
miesiączek	miesiączka	měsíčné
miesiączka	miesiącznič	měsíčník
miesiącznič	miesięcznik	měsíční
miesięcznik	miesięczny	miesięcni
miesięczny	mieszać	míset
mieszać	mieszać komu szyki	hatit komu plány
mieszać komu szyki	mieszać się	vírit se; dos-távat se do rozpakov
mieszać się	mieszadlo	míchačka

Krajanské deti na Slovensku

Už druhý rok som sa ako vychovávateľka zúčastnila pionierskej rekreácie krajanských detí zo Spiša a Oravy v Slovenskej socialistickej republike v dňoch 1.7.-14.7.1987. Vykonávala som prácu oddielovej vedúcej. Snažila som sa svoju prácu vykonávať svedomite, aby deti, kto-

re mi boli zverené, plne využili dvojtýždňový pobyt na Slovensku.

Rekreácie sa zúčastnilo 20 detí — 10 zo Spiša a 10 z Oravy. Boli to žiaci IV. až VIII. tried z rôznych škôl, v ktorých sa vyučuje slovenčina.

Účastníci rekreačie: Mária Krišiačková a Anna Mušová (vychovávateľky), Grazyna Bandyková, Anna Garbarzová, Marek Kašprák, Grazyna Kobylaková, Monika Malyšová, Beáta Morongová, Peter Sarniak, Uršula Smrečáková, Marta Tvardosová, Jacek Zieba, Michal Joniak, Stanislav Kapolka, Viola Lukášová, Uršula Malecová, Ján Pivovarčík, Monika Sarna, Silvester Ščurek, Jana Šišková a Ján Vojtas. Foto: E. Bachletová

stavby, továrne, huty, ale aj Oravský hrad. Hoci cesta trvala vyše dve hodiny, čas nám rýchlo uplyval.

Z Kraľovian sme cestovali rýchlikom do Bratislavu, kde nás čakali pracovníci Matice slovenskej a Ústredného domu pionierov, ktorí nás veľmi milo privítali.

Po ubytovaní a zoznámení sa s plánom rekreácie, ako aj po malom občerstvení, sme sa zúčastnili zoznamovacieho večierka, na ktorom sa naše krajanské deti zoznámili s pioniermi z Bardejova.

Ubytovanie, stravovanie, kultúrne a iné podujatia boli výborné. Nás denný program začínal budíkom o 7.00 hod., nasledovali raňajky o 8.00 hod. a potom bol program, hry, spevy a tanec alebo kúpanie.

Po obedu sme chodili po Bratislavu, navštívili sme Bratislavský hrad, múzeá, most SNP, Michalskú bránu, plávali sme lodou po Dunaji a pod.

Tie dva týždne nám tak rýchlo uplynuli, že naše krajanské deti nechceli veriť, že sa už majú vracať domov. Rozlúčkový večierok zorganizovali samotné deti z Oravy, Spiša a Bardejova.

Podľa mňa, organizovanie takýchto letných rekreácií je veľmi potrebné. Deti na takejto rekreácii si nielen zdokonaľujú jazyk, ktorý sa učia, ale sa aj zoznamujú s Československom. Zároveň je to pre deti povzbudním do ďalšej usilovnej práce vo

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

RÍJEN — OKTOBER

1.X.1938. V dôsledku mnichovského diktátu nacistické Nemecko okupovalo rozsiahle území v pohraničí Čech, Moravy a Slezska, ktoré tvorilo pätnásť státního územia Československa. Po tomto překladu na Polsko a Maďarsko si vynutila na Československu odstúpenie týchto území: 2. října Těšínska a 2. listopadu 1938 rozsiahlého územia jižního Slovenska s Košicemi a Prešovom, akož i Zakarpatskou. 10. října 1938 časť Bratislavu, nadunajskej Petřžalka a staroslovanský Děčín byly pripojeny k III. říši. V polovině března 1939 Nemecko okupovalo celé Čechy; na Slovensku byl vyhlášen tzv. Slovenský štát. Tak se nacisté zmocnili celé ČSR.

1.X.1946. Po desetimesičním procesu v Norimberku Mezinárodní vojenský tribunál vyhlásil rozsudok nad 22 hitlerovskými válečnými zločincami, největšími státními a politickými pohlaváry Velkoněmecké říše. Dvanáct z nich bylo odsouzeno k smrti, deset bylo popraveno; Borman byl odsouzen v nepřítomnosti a Goering spáchal sebevraždu, podobně jako předtím Hitler, Goebbels a Himler. Tři byli odsouzeni k doživotnímu vězení; Rudolf Hess nedávno zemřel ve věznici v Spandau, ostatní jsou už dálno na svobodě, podobně jako další, kteří ušli trestu.

1.X.1949. Skončila třetí lidově osvobozenecká válka v Číně, která trvala od července 1946; vyhlášení Čínské lidové republiky.

2.X.1867. V Ploichně (okr. Lúčenec) se narodila Božena Slančíková-Timrava, slovenská

novelistka a dramatická spisovatelka, národní umělkyně (zemřela 27.XI.1951 v Lúčencu).

2.X.1957. Na 12. zasedání Valného shromáždění OSN Polsko předložilo návrh na vytvoření bezatomového pásmá ve střední Evropě, zvaný Rapackého plán.

3.X.1762. Ve Slanici (dnes část Náměstova) se narodil Anton Bernolák, významný slovenský osvícenec, jazykovědec a národní buditel; kodifikátor prvního slovenského spisovného jazyka; autor jazykovědné kritické rozpravy o slovenské abecedě, Slovenské gramatiky, Etymologie slovenských slov a Slovníka slovensko-česko-latinsko-německo-maďarského (zemřel 15.I.1813 v Nových Zámcích).

5.—14.X.1952. V Moskvě se konal XIX. sjezd VKS (b), ktorý změnil název strany na Komunistickou stranu Sovětského svazu a schválil nové stanovy strany.

6.X.1882. V Tymošovce na Ukrajině se narodil Karol Szymanowski, významný polský hudební skladatel a klavirista. Spoluautor a skladatel skupiny Mladé Polsko v hudbě, jejímž cílem bylo obrodit národní hudbu; tvůrce národního stylu opírajícího se o prvky folklóru v symfonické hudbě (zemřel 29.III. 1937 v sanatoriu u Lausanne ve Švýcarsku).

6.X.1944. Po těžkých bojích 1. československého armádního sboru po boku 38. sovětské armády v prostoru Dukelského průsmyku československí vojáci 2. praporu 1. čs. brigády vstoupili na první osvobozené území

Československa. Den Československé lidové armády.

7.X.1944. V souladu s programem obsaženým v Manifestu Polského výboru národního osvobození byla vytvořena Bezpečnostní služba a Občanská milice na ochranu lidové moci a základu lidově demokratického zřízení. S Občanskou milicí od roku 1946 spolupracuje Dobrovolná rezerva MO — ORMO — Svátek bezpečnostní služby a Občanské milice.

10.X.1957. Umrel Josef Ressel, český technik, vynálezec lodního šroubu.

11.—12.X.1986. Setkání Michaila Gorbačova a Ronaldu Reagana v Reykjavíku.

12.—13.X.1943. Ve vítězné bitvě u Lenina v Bělorusku vojáci první pěchotní divize Tadeusze Kościuszka nastoupili na cestu slávy a vítězství Polské lidové armády, jejíž zrod byl v Selcích nad Okou v SSSR. 12. říjen se stal svátkem Polské lidové armády.

14.X. Den učitelů.

15.X.1582. Změna julianského kalendáře na gregoriánský, používaný do naší doby; po 4. říjnu následoval 15. říjen.

15.X.1817. V Soluře ve Švýcarsku zemřel gen. Tadeusz Kościuszko, polský národní hrdina, náčelník národního povstání v roce 1795. Významný velitel v období války o nezávislost Spojených států v letech 1775—77. (Nar. 4.II.1746 v Mereševsku na Volynsku).

výučbe slovenčiny a pre iné, ktoré sa v budúcnosti chcú zapísat na hodiny slovenčiny taktiež veľkou vzpruhou.

Do budúcnosti by som mala aj návrhy, týkajúce sa organizácie týchto rekreácií. Podľa mňa by mali na rekreáciu cestovať v jednom roku deti zo VII. a VIII. tried z Oravy a na druhý rok deti zo Spiša. Takáto organizácia by uľahčovala vedúcej a vychovávateľom prípravu detí — myslím tu o príprave skromného programu piesni a recitácií.

Samotná cesta by tiež mala byť lepšie organizovaná. Napr. v Trstenej sme museli čakať vyše tri hodiny na vlak do Kraľovian. Nie všetky deti mali koruny na cestovné a osviežujúce nápoje, preto si museli medzi sebou požičiať.

Vzťah organizátorov k nám bol súdržužský, milý a priateľský. Stravovanie, ubytovanie a hygienické podmienky, ako som už písala, veľmi dobré. Napriek vekovým rozdielom, priateľstvo a bratstvo medzi krajanskými deťmi z Poľska a slovenskými bolo veľmi dobré.

Tento cestou všetci účastníci rekreačného pobytu na Slovensku, teda aj deti, aj my — vychovávateľky, z celého srdca dákujeme pracovníkom Matice slovenskej, Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, pracovníkom Ústredného domu pionierov v Bratislave za tých 14 milých dní. Uistujeme Vás, že na túto rekreáciu budeme dlho spomínať a vedomosti, ktoré sme ziskali počas pobytu na Slovensku, plne využijeme vo výuč-

be slovenčiny a v práci v našom Šudovom Poľsku.

MÁRIA KRIŠIAKOVÁ

O rekreácii našich krajanových detí na Slovensku nám napísala aj poslucháčka I. ročníka filozofickej fakulty UK v Bratislave (odbor — žurnalistika), ktorá sa zaobrába pionierskou činnosťou. Medziiným napísala:

Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov so sídlom v Krakove zorganizovala v spolupráci s Maticou slovenskou rekreáciu v Československu pre deti slovenskej národnosti. Deti trávili prvých štrnásť júlových dní v pionierskom tábore na Budkovej ceste v Bratislave. Neboli však samé. Rýchlo sa skamarátili s pioniermi z Bardejova a prispôsobili sa táborevému programu. Všetci harceri zo Spiša a Oravy výborne ovládajú slovenský jazyk a mnohí z nich plánujú využiť možnosť ďalšieho štúdia na Slovensku. Históriu Bratislavu nepoznali, no východoslovenské mestá Poprad či Kežmarok už navštívili. Na čo sa tešili najviac? Vari na výlet do kvapľovej jaskyne Driny v Malých Karpatoch a na plavbu po Dunaji. Devätnásť detí doprevádzali ich učiteľky Krišiaková Mária a Mušová Anna, ktoré mi rozprávali o ich živote na Spiši a Orave v Poľsku. Slovenská literatúra, časopisy a filmy sa tešia veľkej obľube. Pýchou ich krajanovskej kultúrnej činnosti sú folklórne súbory, ktoré sa zúčastňujú aj folklórneho festivalu v Detve.

EVA BACHLETOVÁ

16.X.1978. Konkláve ve Vatikánu zvolilo 264. pápeže, arcibiskupa a metropolitu krakovského Karola Wojtylu, ktorý pribjal jméno Jan Pavel II. 22. října se konala inaugurace pontifikátu.

17.X.1887. V Berlíně zemřel Gustav Robert Kirchoff, vynikající německý fyzik, tvůrce dvou základních zákonů elektrických obvodů a společně s fyzikálním chemikem R.W. Bunsenem objevitel spektrální analýzy (nar. 12.III.1824 v Královci); výročí UNESCO.

17.X.1892. Narodil se Otakar Jeremiáš, český skladatel a dirigent, šéf opery Národního divadla v Praze. Autor oper Bratří Karamazovi, Enšpígl, melodramatu Romance o Karlu IV., kantaty Píseň o rodné zemi a jiných hudebních děl (zemřel 5.III.1962).

18.X. Den pracovníků spojů.

18.X.1967. První měkké přistání na Venuši přístroje sovětské automatické meziplanetární stanice Venuše-4.

18.X.1981. Gen. Wojciech Jaruzelski byl zvolen prvním tajemníkem ústředního výboru PDS.

19.X.1862. Narodil se Auguste Lumière, francouzský chemik, vynálezec (s bratrem Louisom Jeanem) kinematografu v roce 1895 (zemřel 10.IV.1954).

22.X.1887. V Portlandu (stát Oregon) se narodil John Reed, americký novinář, politický činitlel; jeden ze zakladatelů Komunistické strany USA, autor slavné knihy o Ríjnové revoluci s Leninovým úvodem pod titulem

Deset dní, které otřásly světem (zemřel 17. X.1920 v Moskvě); výročí UNESCO.

23.X.1917. Ve Varšavě vytvořili první Ústav hluchoněmých.

23.X.1942. Vítězná protiofenziva britských oddílů generála Montgomeryho u el-Alamejnu v Egyptě proti německo-italským armádám.

23.X.1956. V Maďarsku začaly demonstrace a shromáždění, které vedly až k ozbrojeným bojům. Kontrarevoluční činnost ukončila vláda s Jánosem Kádárem v čele, vytvořená 4.XI.1956.

24.X.1979. Ve Veselém u Trnavy se narodil Štefan Moyzes, slovenský významný publicista a politik, první předseda Matice slovenské (zemřel 5.VII.1869 v Žiaru nad Hronom).

24.X.1942. Atentát bojové jednotky Lidové gardy L. Waryńskiego na německou kavárnu Café Club, restauraci Mitropa a tiskárnu okupačního deníku Nowy Kurier Warszawski, všeobecně zvaný „gadzinówka“. Byla to odveta za to, že hitlerovci veřejně popravili 50 polských vlastenců dne 16.X.1942, mezi nimi 29 členů PDS a LG.

25.X.1922. Sovětská armáda osvobodila Vládivostok. Konec osvobození Dálného východu z vlády vojska intervencí a bělogvardějců.

26.X.1787. V Tršci (Srbsko) se narodil Stefanovič Vuk Karadžić, srbský jazykovedeč, etnograf, historik, publicista, účastník prvního srbského povstání v roce 1804, autor sbí-

NEJVYŠŠÍ POZORNOST OTÁZKÁM KRAJANŮ

Československý ústav zahraniční a Matice slovenská za dobu své existence prokázaly, že v cíle šíři plní svú úkol zprostredkovat trvalý a živý styk krajanů s jejich původní vlastí, Československem. Potvrdil to i nejvyšší zákonodárný orgán, Federální srovnání ČSSR. Podrobou zprávu o činnosti obou institucí předložil na společné schůzi zahraničních výborů Sněmovny národů Roman Nárožný, náměstek ministra zahraničních věcí ČSSR, člen předsednictva ČSÚZ. Zpráva se týkala jak současného stavu krajanovského hnutí ve světě, tak i významné pomoci ČSCZ a Matice slovenské jeho rozvoji. Obě instituce se ve své práci snaží přiblížit krajanům současnost ČSSR, aktivizovat jejich lásku k vlasti a s pomocí tohoto vztahu rozvíjet vlastenecké citění. Udržovat a prohlubovat jejich pocit sounáležitosti a spojení se starou vlastí, hrđost na slavnou historii a kulturu, ale i současnost.

Jedním ze zásadních principů ČSÚZ a Matice slovenské je neutrální poznávání a informovanost o občanech českého a slovenského původu žijících v zahraničí. Jedině na základě tohoto poznání

se mohou rozvíjet kontakty se všemi krajanovskými organizacemi nebo jednotlivci, kteří mají kladený vztah ke své vlasti. S nimi pak udržují živý styk osobní a dopisový. Zkušenosti ukazují, že převážná část našich krajanů zaujímá ke své vlasti pozitivní postoje, na nichž je možné budovat širokou a plodnou spolupráci.

Vzájemně prospěšné jsou vztahy v oblasti kultury. Za krajanovou jsou vysílání přední československé umělci, divadelní, hudební a folklórni soubory. Na druhé straně je podporována snaha o zachování českých a slovenských kulturních tradic v krajanovských společnostech. ČSÚZ a Matice slovenská jim poskytuje metodickou pomoc; vysílají choreografy, hudebníky a divadelníky, pořádají kurzy a zvou krajanovské soubory na vystoupení do Československa.

Poslance Federálního shromáždění předložené informace zaujaly. Po doplňujících dotazech a připominkách v závěrečném hodnocení vysoko ocenili práci ČSÚZ a Matice slovenské a pro jejich budoucí záměry a plány vyslovili svou plnou podporu.

rek lidových písni, gramatiky a slovníka srbského jazyka obsahujúceho náčrt jazykové reformy. Univerzita v Jeně mu dala titul doktora filozofie, mnoho vedeckých společnosti ho zvalo ke spolupráci. Vydal devítisvazkovou sbírku srbských lidových písni, přeložil Starý zákon, překládal z cizích literatur, zabýval se literární kritikou (zemřel 7.II. 1864 ve Vídni); výročí UNESCO.

27.X.1782. V Janově se narodil Niccolo Paganini, genialní italský houslista a skladatel, virtuós legendární slávy (zemřel 27.V.1840 v Nice).

28.X.1918. Na troskách Rakousko-Uherské monarchie po staletých nadvlády vznikla Československá republika, společný stát dvou bratrských národů — Čechů a Slováků. Od 28.X.1968 federativní republika.

29.X.1547. V Alkalá de Henares se narodil Miguel de Cervantes y Saavedra, nejvýznamnější španělský autor renesančního období, prozaik, dramatik a básnik; život měl pestrý, byl ve vojenské službě, pět let strávil v alžírském zajetí, přešel mnoho zaměstnání, stal se autorem světoznámého díla Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha (zemřel 23.V. 1616 v Madridu).

29.X.1787. Světová premiéra opery Don Juan (Don Giovanni) Wolfganga Amadea Mozarta v Praze; výročí UNESCO.

29.X.1917. Na rozšířeném plenárním zasedání ÚV bolševické strany přijali Leninovu rezoluci o přípravě ozbrojeného povstání a utvoření vojenského revolučního ústředí pro přímé řízení povstání.

MATEJ ANDRĀŠ

NEPOKOJNÁ DOBA

(I)

V januári roku 1988 uplynne tristo rokov od narodenia hrdinu slovenského ľudu Jura Jánošíka, syna Martina Jánošíka a jeho manželky Anny, rodenej Česnekovej. Narodil sa v Terchovej a pokrstili ho 25. januára 1688 v kostole vo Varíne.

Pre pochopenie v akej dobe žil Jánošík si treba aspoň niekoľkými vetami načrtiť situáciu na Slovensku, vtedajšom Hornom Uhorsku koncom sedemnásteho a začiatkom osemnásteho storočia. Boli to časy veľmi búrlivé, naplnené vojnami a s tým spojeným zbedačením najmä ľudového obyvateľstva, poddaných. Celé sedemnásťto storočie je naplnené jednak náboženskými vojnami medzi katolíkmi a protestantmi (napr. bola tzv. Tridsaťročná vojna 1618 — 1648), tureckými výbojmi v Strednej Európe, kde po bitke pri Moháči roku 1527 ovládli Turci stredné Uhorsko, obývané maďarským obyvateľstvom, a utvorili z neho Budínsky pašalík (bolo to územie približne dnešnej Maďarskej Ľudovej republiky), západná časť Uhorského kráľovstva (Zadunajsko a západné Chorvátsko) ako aj severná časť (dnešné Slovensko) patrili k Rakúskej, a napokon východná a juhovýchodná časť tvorila Sedmohradské kniežatstvo, závislé na tureckom sultánovi. V druhej polovici sedemnásteho storočia boli tieto krajiny dejiskom krvavých rakúsko-tureckých vojen, ktorých vrcholom bolo oblahnutie Viedne tureckou armádou r. 1683.

Z tureckých vojen mali Habsburgovci záujem na tom, aby si získali podporu uhorských magnátov, a preto poskytovali uhorským krajinám aspoň zdanlivú samostatnosť: občas zvolali snem uhorských stavov, štachta si zachovávala nadvládu v miestnych správnych orgánoch, v župných zhromaždeniach. Táto situácia sa však začala podstatne meniť v druhej polovici 17. storočia, keď sa habsburský štát postupne stával absolutistickou monarchiou. Habsburgovia uvaľovali na maďarské a slovenské kraje nové a nové dane. Ich vyberaním boli poverení statkári. Ti využívali toto právo na ďalšie upevňovanie svojej moci, ale napriek tomu boli nespokojní s daňovou politikou viedenskej vlády aj s okliešťovaním stavovských práv a príprivilegií, ako aj s tým, že už nezasadal snem. Pokusy Habsburgovcov nastoliť v uhorských krajinách absolutistický režim, bez ohľadu na tureckú okupáciu Budínskeho pašalíka, viedli v druhej polovici 17. storočia k niekoľkým štachtickým vzburám, na čele ktorých postupne stáli Mikuláš Zrinský, uhorský feudál chorvátskeho pôvodu (zemrel r. 1664), potom v rokoch 1666—67 stál v čele spiknutia magnátov František Wesselényi, ľalej Peter Zrinský, František Nádasdy, František Rákóczi I. V dôsledku týchto rebelií rakúské vojská obsadili slobodné uhorské krajinu a viedenská vláda sústredila moc v Uhorsku do rúk cisársko-kráľovského námestnika. Koncom 17. storočia zaplavili Uhorskú rakúski úradníci a okupačné vojsko posilnili ďalšie jednotky, ktoré slúžili na hraniciach, rozpustili ako nespôľahlivé.

Koncom 16. storočia prijala väčšina uhorských mestanov a štachty reformačiu. Na strane Habsburgov boli v Uhorsku len katolíci. S posilňovaním moci Habsburgovcov v Uhorsku sa posilňoval aj vplyv katolíckej protireformácie. Drancovanie okupačných vojsk, násilné vyberanie daní a dávok vyháňalo maďarských a slovenských roľníkov z pôdy a celé dediny pustli. V lete roku 1672 vypuklo stavovské povstanie, ktoré zachvátilo stredné a východné Slovensko a

do čela ktorého sa roku 1678 postavil Imrich Thököly, ktorý sídlil na hrade v Kežmarku. Čoskoro boli zo značnej časti slovenského územia vytláčené rakúské vojská a Thököly, ktorého podporoval sultán a francúzsky kráľ, sa vyhlásil za kneža oslobodeného územia.

Úspechy povstalcov prinutili cisára Leopolda urobíť uhorským feudálom viaceré ústupky. Súhlasil s obnovením činnosti uhorského snemu, zastavil na čas prenasledovanie protestantov a uhorským magnátom štědro rozdával tituly, vyznamenania a pozemky. Turci využili Thökölyho povstanie, vtrhli do Rakúska a ovládli Viedeň. Spojené polsko-rakúsko-saské vojská pod velením polského kráľa Jána III. Sobieskeho v septembri 1683 tureckú armádu porazili a Viedeň oslobozili. Thököly musel opustiť svoje „kniežatstvo“ a v priebehu rokov 1684—85 rakúské vojská obsadili takmer cele Slovensko. V ďalších dvoch rokoch obsadili habsburské vojská hlavné mesto Uhorska Budín a neskôr vytláčili Turkov aj zo Sedmohradsku. Do konca 17. storočia dobyli rakúské vojská všetky krajinu Uhorského kráľovstva a krvavo zúčtovali s kurucmi, ako aj s protestantmi. Popravy vodcov uhorského oslobozovacieho hnutia trvali celý mesiac a vykonávalo ich denne tridsať katov. Uhorské obyvateľstvo muselo vydržovať na svoj účet rakúské vojská, ktoré pokračovali vo vojnových akciách proti Turkom. Vojská vyberali dane a pritom olupovali roľníkov a tým odсудzovali celé dediny k hladu a biede. Uhorské krajinu, obsadené Habsburgovcami vo vojne proti Turkom v rokoch 1683—1699, boli rozpredané rakúskym dvoranom a generálom. Uhorským feudálom, ktorí ostali verní Habsburgovcom, boli dané obrovské latifundia, ktoré predtým ovládali Turci. Uhorskí magnáti prohlásili r. 1687 habsburskú dynastiu za nositeľku dedičnej kráľovskej moci.

Roku 1697 vypuklo veľké povstanie rumunských a maďarských nevoľníkov v severozápadnom Sedmohradsku. Povstanie sa rozšírilo i do susedných krajin, povstalci obsadili Sárosapatak a Tokaj a tri mesiace odrážali útoky rakúskeho vojska.

Krátko potom, na začiatku 18. storočia sa v Uhorsku rovinulo oslobozenecké hnutie za nezávislé Uhorsko. Povstanie vypuklo r. 1703 v oblasti Mukačeva a jeho vodcom sa stal František Rákóczi II. Za niekoľko týždňov povstanie opanovalo celú uhorskú krajinu a bojovali v ňom bok po boku Maďari, Slováci, Rumuni a Rusini. Po ovládnutí územia dnešného Maďarska, Slovenska a Sedmohradská ohrozovali r. 1704 povstalci, ktorí sa nazývali kuruci, dokonca Viedeň, no keďže nedostali sľubnenú pomoc od Francúzov, museli ustúpiť.

Úspechy švédskej zbrane v Poľsku a vyhanie kráľa Augusta II. zhoršilo povstanie Ruska, preto začal Peter I. vyjednávať s Francúzmi a ponúkol Rákóczimu poľský trón. V septembri 1707 bola vo Varšave podpísaná zmluva, podľa ktorej sa Peter I. zaviazal poskytnúť Rákóczimu pomoc pri oslobozovaní Uhorska ak nastúpi Rákóczi na poľský trón a ak podpíše Francúzska spojeneckú zmluvu s Ruskom. V lete roku 1708 prišlo k Rákóczimu ruské posolstvo. Varšavskú zmluvu však nemohli uskutočniť, pretože Švédzi okupovali Poľsko a rokovanie s Francúzskom sa skončilo neúspechom.

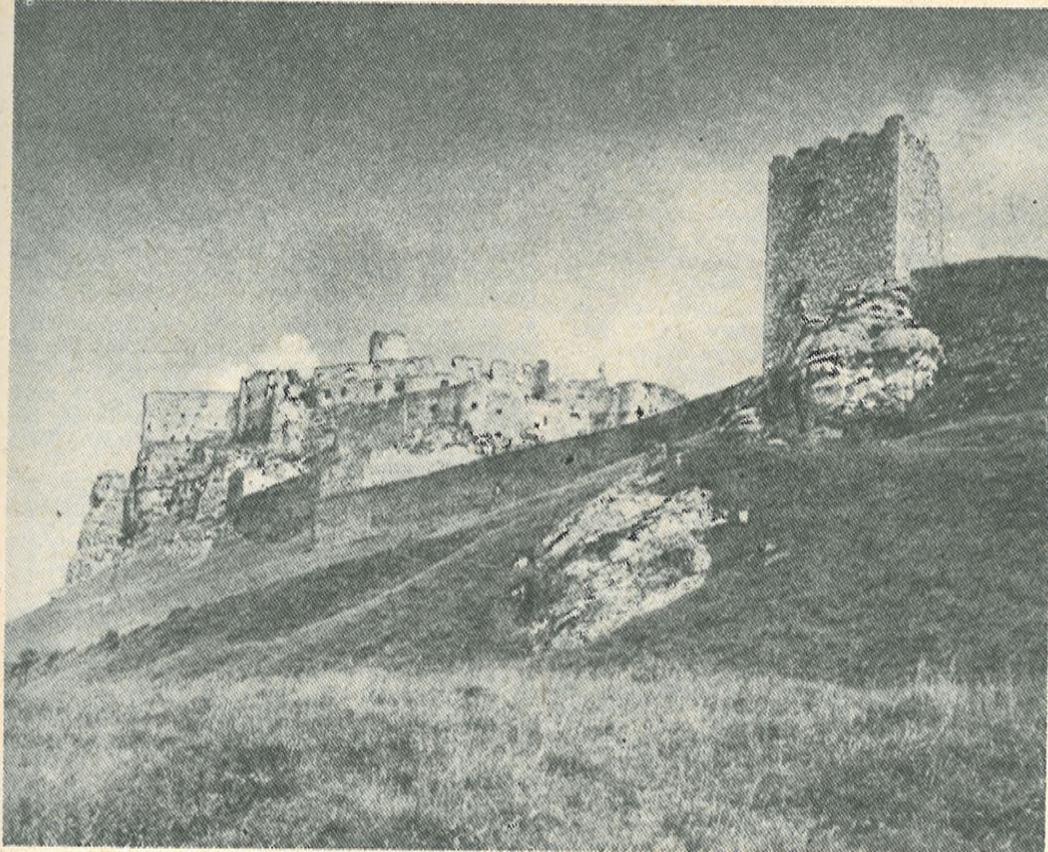
Väčšia časť územia Uhorska bola sedem rokov v moci Rákóczioho kurucov, no r. 1708 dochádzalo k obratu a po porážkach kurucov pri Trenčíne (1708), Szolnoku a Jageru (1710),

ustúpila Rákóczioho armáda k Mukačevu. Vtedy požiadal Rákóczi o pomoc Rusko, ale rusko — turecká vojska, ktorá vypukla r. 1711, znemožnila Petrovi I. poskytnúť Rákóczimu ozbrojenú pomoc. Vtedy využila vysoká uhorská štachta, ktorá mala vedúce miesto vo vláde i v armáde, Rákóczioho vojenské neúspechy a zahraničné politické fažnosti a dohovorila sa s Habsburgmi. Roku 1711 podpísal gróf A. Károlyi, jeden z Rákóczioho generálov, s Rakúšanmi mierovú zmluvu v Satmári, podľa ktorej sa uznanala moc Habsburgov nad Uhorskou. František Rákóczi II. opustil Uhorskú, žil nejaký čas v Poľsku a vo Francúzsku a potom odišiel do Turecka.

Len čo sa uhorská štachta dohodla s Habsburgmi, začala využívať maďarských, slovenských, chorvátskych, srbských a rumunských roľníkov. Roľnícke masy odpovedali ozbrojeným odporom, ktorý dostal podobu živelného zbojníckeho hnutia. V rokoch 1711 — 1713 pôsobilo na Slovensku niekoľko zbojníckych družín, zložených z poddaných. Jednu z nich viedol Juraj Jánošík.

V začiatocnej fáze povstania, ktorú možno označiť rokmi 1703 — 1705, Rákóczimu zisali mnoho prívržencov opatrenia smerujúce k uľahčeniu života pospolitého ľudu. Bol to napríklad Rákócziovy patenty z 26. septembra 1703, ktoré vyníma poddaných v povstaleckom vojsku z povinnosti odvádzat zemepánom dane a dávky. Ešte väčšej narušenie feudálnych poriadkov znamenalo Berčeniovu nariadenie vydané 2. apríla 1704 v Leviciach. Okrem iného bolo v ňom uvedené: „Na základe zmocnenia od Františka Rákóczia II. potvrdzujem a vyhlasujem, že mestá, dediny, osady a jednotlivci, ak povstanú a chopia sa zbrane, nielen oni sami, ale aj ich potomkovia budú vyňati z právomoci zemepána na večnosť a oslobození od všetkých daní a dávok. Ak tak učini celá lokalita, oslobodí sa týmto spôsobom ako celok.“ Priaznivo sa prijalo, najmä v protestantských kruhoch, nariadenie Františka Rákóczia II. z 12. augusta 1704 o slobode príslušníkov jednotlivých vierovyznania založiť si vlastnú školu. Rákóczi trval na respektovaní zásad náboženskej slobody rovnako pre všetky vierovyznania. Táto jeho zásada bola v protiklade s politikou Habsburgovcov, ktorá vyvolávala mnohé nezhody a konflikty. Náboženská tolerancia, ktorú Rákóczi uplatňoval i napriek tomu, že on sám bol rímsko-katolíckeho vyznania, mu získala mnoho podporovateľov z radov evanjelikov. Po začiatocnom nadšení a vojenských úspechoch sa postupne zjavili rozličné nezhody a fažnosti, ktoré v ďalšom vývoji väzne ohrozili perspektívy povstania. Čo spôsobilo, že po počiatocných úspechoch začalo povstanie postupne upadať a strácať na intenzite? Chyb bolo viacero a spočívali predovšetkým vo vojenskej a hospodárskej sfere. Zvážili však aj iné okolnosti vrátane medzinárodných súvislostí, ktoré napokon rozhodli o osude povstania v jeho neprospech. Závažný bol aj meniaci sa postoj štachty k povstaniu. V Rákócziovej nariadeniach o vymámaní bojujúcich poddaných spod zemepánskej právomoci videla priam ohrozenie svojich príprivilegií a záujmov. Štachta nepotrebovala vojakov, tobôž nie povstalcov, ale poslušných poddaných. Bola nespokojná aj preto, že musela v propsech povstania poskytovať naturálne a peňažné dávky, čo takisto pokladala za priame a neslýchané ohroze nie svojich výsad.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

ANTON HABOVŠTIAK

O Hradisku na Spiši

Nedaleko Štvrtka v Spišskej stolici vypína sa v dávnych časoch mocný hrad. Vraj bol mohutnejší ako všetky ostatné na šírom okoli. Bohati páni si v ňom hoveli, najbohatší v celej stolici. Nuž nečudo, že aj také chýrne zábavy usporadúvali, že ešte aj na kráľovskom dvore o nich vedeli.

Najväčšie roztoka sa na hrade robili vtedy, keď v ňom žila akási Silvia, dcéra pána, čo mu patril nielen celý zámok, ale aj všetky dediny pod ním. Dievka to bola pekná, ale čože z toho bolo, keď vše bola taká, sta by do nej čerti vošli. Raz ju pochytila samopaš, inokedy taká zlost, že ju nemohol nikto na svete uchláčoliť. Vtedy všetci od nej radšej ušli, ako by sa mali na ňu čo len pozrieť. Neraz si o nej na hrade služobnice i služobníci povrávali:

„Naisto sa to s ňou zle skončí.“

„A ani tí neobiudú na sucho, čo ju takto vychovali,“ pridal ktorí zo starších.

Pán hradu aj so svojou ženou si o svojej dcére naskrz nič zlého nemysleli. Ba sa ešte aj kdekoľvek hrdili, keď videli, že je iná ako ostatné dievky. A chválili sa pred inými pohľadom, že ich dcéra najradšej s korbácom pobehúva pomedzi služobníctvo a vytne hočikoho. Silvia naozaj neraz vyšľahala i takých, čo v hrade najvernejšie slúžili. A keď raz iba tak zo svojvôle a samopaše šľahla jednu staršiu ženu po chrbte, tá nevydržala, aby nezavzdychala. A potom jej ešte vyhľklo z úst:

„Och, bodaj si sa nikdy nevydala zlostnica!“

Nevedno, ako sa vtedy Silvia pomstila za tie slová. No od tých čias Silviu každý ešte viac obchádzal, lebo bola zo dňa na deň zlostnejšia. Rodičia tiež vycitili, že od ich dcéry mládenci bočia. Najradšej by boli, keď by sa okolo nej čo najviac mládencov krútilo.

„Ako to bude, keď sa nám dievka nevydá?“ namrzene dovrávala žena svojmu mužovi.

„To sa ešte uvidí!“ zastrájal sa pán hradu a hned sa aj rozhadol, čo o pár dní urobí.

Netrvalo dlho a hradný pán vystrojil veľkánsku hostinu. Pozvolával na ňu toľko ľudí, ani čo by mala byť svadba. Aj mládencov tam bolo vtedy, ako na dajakom veľkom veseli. Vraj sa všetko zabávalo na hrade a veselie tam bolo ako inokedy. Pán hradu sa iba usmieval, keď videl, ako sa Silvia prechádzala pomedzi hostí a ako sa jej všetci ukláňali. I zašepkal svojej žene:

„Dnes sa už naisto nájde taký, čo sa mu naša Silvia zvidí.“ A tá na to:

„A nielen jeden, ale aj viac bude takých.“

Pán hradu i jeho žena sa však veľmi preráiali. Mládenci jeden po druhom brali Silviu do tanca, ale keď zbadali, že jej z očí i zo srdca raz zlost, raz hnev srší, nuž sa čoraz menej okolo nej krútili. A keď na koniec sama začala vyskakovávať a všelijako sa zvýjať, sta by do nej Lucifer vošiel, mládenci si pomysleli:

„Ech, radšej preč od takej dievky!“

I začali sa po jednom vytrácať zo zámku. Iba čo starší tam ostali. Veru ani v ten večer Silvia nepadla nikomu do oka. Preto sa jej do srdca vkrádal najprv žiaľ a potom i preukrtná zlost. Zrazu zasyčala, oči do povaly vypúnila a nakoniec vyrieckla tieto slová:

„Keby ma teraz prišiel pýtať žobráčisko, aj za toho by som ťa.“ Ale kdeže tu žobrák v noci... Takito bedári sa neopovážili prísť na zámok ani za bieleho dňa, a nie takto za tmy. A keď si Silvia bola načistom, že naozaj o ňu nikto nestojí, zaťala päste, zahľadela sa do tmy a potom skôr potichu ako nahlas precedila pomedzi zuby:

„Nikto už o mňa nestojí... Keby aspoň čerti z pekla prišli, s tými by som sa zaveseliť!“

Silvia napokon načisto prestala dýsať, že by sa ešte na hrade zjavil dakto taký, čo by mu padla do oka. A predsa priam o pol-

noci zahrčal pred hradom parádny koč. O chvíľu sa už aj hrnuli do hradu noví hostia. Viacerí boli a takí vyobliekaní, ani čo by dobehli od kráľovskej stolice. Ešte aj drahé dary poprinášali, celkom tak, ako sa patrí na bohatých hostí.

Na hrade sa im, pravdaže, prihovárali najkrajšími slovami i pouzadzovali ich za vrch stola ani čo by boli z najbližšej rodiny. Najviac sa im potešila Silvia.

Zaraz sa okolo nich vrtela i očami po nich sledila. Veľmi, preveľmi sa jej žiadalo, aby sa im zapáčila.

Novi hostia sa na hrade dobre cítili. Pri stoloch začali nielen schuti jesť a piť, ale aj spievat i všelijako sa veseliť. A keď sa napokon pustili do tanca, tak sa prítom krútili, ako nik z tých hostí, čo boli dovtedy na hrade. I nečudo, že aj Silvia nevedela, čo má robiť od zvôle. No najspokojunejšia bola až vtedy, keď nad ránom sa jeden z tanecníkov, čo sa mu najviac zaliečala, hlboko pred ňou poklonil a tým najsladším hlasom sa jej spýtal, či by nechcela za neho ísť. Silvia na nič tak túžobne nečakala, ako práve na tieto slová. I bez rozmyšľania vyhľkla:

„Veru pojdem, a odidem s tebou, čo aj na kraju sveta!“

Lenže Silvia čochvíľa veľmi obanovala, že sa takto zaraz prisľúbila. Sotva to dopovedala, strhol sa nad zámkom strašný vichor a hned sa i zem pod nohami usýpala. Potom sa pohli aj všetky múry a oddrapili sa od zeme, ani čo by ich schytili do náručia dajaké velikánske ruky. Kto ostal ešte živý, zacítil, že hrad odnáša ktorí preč do diaľky ako jastrab svoju korist.

Ludia na zámku zamdlingovali i umierali od strachu, keď videli, čo sa s nimi robí. Najviac sa zlakli vtedy, keď sa tí tanecníci, čo o polnoci na hrad prišli, popremieňali na všelijaké ohavy a obludy. Vtedy im všetkým vhuplo do hlavy, že je to nie nik iný ako čert z pekla.

Aj Silvia upadla do mdlob, ale jej tanecník ju zaraz prebral k životu a potom sa ju uskříňal. Darmo ho odhľadala, darmo naň kričala s celej sile:

„Pust ma, pust, ber sa mi z očí!“ Ale ten sa len vyškrial a držal ju mocne v rukách ako v dajakých kliešťoch. Pohnút sa neviedela v jeho objatí.

Ako tak čerti niesli zámok, zrazu zacitili, že im oťažieva a že sa im môže aj vyšmyknúť z hrsti. Tu jeden z nich zakričal:

„Vysypme z neho aspoň zlato a dukáty. Načo sú nám v pekle také haraburdy!“ I hned aj tak urobili. Zo zámockých pivnic povysýpal všetko bohatstvo, len aby bol hrad ľahší. To zlato i peniaze vydobili von dvermi i oblokmí, práve vtedy, keď leteli ponad Lupčiansky chotár.

Lenže Ludia na zemi nevideli ani čertov, ani hrad, keď to bolo v noci. Iba vraj krik počuli.

Pekelníci niesli potom zámok ďalej, nevypadol im z rúk, keď už bol ľahší. Napokon doleteli s ním až k Sitnu. Tadiaľ vraj cez jednu veľkú priečasť najradšej vchádzali do pekla. Ale s hradom sa ta neteperiili, len ho šmarili so všetkým činom do hlbín Sitna.

Ked sa nad Štvrtkom ráno rozvidnelo, už sa tam nevypínali hrdé múry hradu. Iba akési skaly kde-to ostali. To miesto, kde kedysi stál hrad, Ludia po čase nazvali Hradiskom. Dodnes ho tak volajú.

Tie dukáty a zlato, čo diabli vysypali v Lupčianskom chotári, našli Lupčania, keď išli v lete kosiť lúky. Vraj zbadali, že sa im čosi pod kosami zabilýšalo. A prenáramne sa začudovali, keď to boli zlaté dukáty. Viacerí ich vtedy pri kosení našli. Ked prišli domov, jeden z nich povedal:

„Dnes som kosiol na peniazoch... Pod kosou sa mi ligotali.“ A iný tiež nevydržal, aby sa nepochváli:

„A ja som ich zopár našiel. Ktohovie, kde sa vzali?“

I viacerí kosi tak vraveli a usmievali sa pritom.

Od toho roku Lupčanie volali jednu časť chotára, kde mali lúky „Na peniazoch“. Veľmi radi ta chodili robiť. Ešte aj dnes pri robe pozerajú, či sa im tam pred očami peniaz nezabrástí.

Jiří Marek

Pan rada

v Paříži (2)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Druhého dne ráno pánové opustili Prahu. Ani nemuseli použít žebříku, byli zde zcela nerušeni. Jenom několik členů galerky dostalo své úkoly a dodali panu Lebovičovi jistého Mráčka řečeného Šmoukem, který měl, jak bylo známo, zcela hedvábné prsty a vynikající praxi. Jednou se choval nepřístojně v Jevově chýši a když nechtěl platit, vynesl ho osobně Eman na vzduch. A on mu při této exekuci, ačkoliv byl namol, ukradl z kapsy číšnickou tašku s tržbou. Tím se velmi proslavil. Vytáhnout hodinky z vesty jakéhokoliv občloustlého pána, jehož mu v Paříži ukázou, nebude pro něho problém.

A v ty dny se taky stala věc, kterou už pan rada ani nečekal: pozval ho sám pan policejní prezident a sdělil mu, že jak ministerstvo, tak policejní ředitelství se rozhodlo vyhovět jeho žádosti a vyslati jej do Paříže na zasedání kriminalistů.

A tak pan rada tedy vyjel, provázen obdivnými i závistivými pohledy pánu detektivů a obtížen skvěle zabaleným kufrém, kde měl přesně složenou košík a jeden další oblik, protože paní dbala na to, aby muž ve Francii vypadal skutečně k světu. Měl taky tašku s jídlem, jak velel zvyk, a koupil si lepší doutníky, protože člověk do Paříže nejede přece každý týden.

Jenže do povznesené nálady, jež patří k cestě do Paříže, pronikaly pořád starosti úřední. V hale Wilsonova nádraží zahleděl pány z oddělení, co byli přes kapsáře a měli zde službu. To ho potěšilo, bylo to důkazem, že organizace policie funguje, i když šéf kriminálky odjíždí. Ale jeho bystré oko spatřilo v zástupu lidí, který se motal kolem vlaku, muže, jehož tvář znal z galerky, byl to jistý Šmouk, správně Mráček, Kapsář. Co ten tam chtěl? Jak to, že Šmouk brousí kolem vlaku a pánové, kteří ho mají v referátě, postávají ve vestibulu? Koho Šmouk ceká, či koho vyprovází?

Pan rada sice vnímal přijemnou rovinu kolem Radotína, jež se záhy mění v půvabnou krajinu směřující k Berounu, ale ten Šmouk mu nešel z mysli.

Když člověk slouží u policie, má velmi malou možnost pustit všechno z hlavy a věnovat se jenom svým přijemnám myšlenkám. Šmouk měl na tom nádraží něco v úmyslu. A pan rada nevěděl, co! Ne, nemáme takový pořádek, jaký bychom měli mít! Jakmile se vrátil domů, dám příkaz, aby naši lidé taky prošli perónem. Hlavně před odjezdem takovýchhle důležitých mezinárodních vlaků!

Šmouk kupodivu nechtěl nic a neměl vůbec v úmyslu vytáhnout někomu z kapsy hodinky, ledaže by to bylo malé cvičení v ohebnosti prstů. Měl zde jiné poslání. Jeho úkolem bylo se přesvědčit, že se vlak a panem radou Vacátkem dal do pobytu. Potom se spokojeně vrátil do nádražní haly, vyhnul se oběma pánum, kteří tu měli službu, šel na nádražní poštu a posílal do Paříže telegram s jediným slovem: Jede!

Pan rada dívaje se z okna si uvědomoval, že tuto trať už projel mnohemkrát; jel tudy v osobním vlaku i v rychlíku, jel na výlet na Karlštejn, ale na této trati taky dopadl pouhou kombinací vlakových spojů vraha. Málo platné, když ovšem člověk jede ve wagon-lit, s mosaznými držadly a pohodlným kreslem vedle lůžka, je to dočista jiné. Tento vagón se zabýskne jenom jednou za den a přešumí jako sen; děti přestanou radší mávat a jenom se dívají na velká okna, za nimiž sedí pánové ve vysokých lincech a dámy se skvělými kloubkami. Do takového vagónu vstupuje číšník z jídelního vozu s úkolonou a hlásí dobu oběda německy a francouzsky.

A tak nakonec pana radu napadaly přece jenom přijemné myšlenky a docela zapomněl na všechny úřední trampoty; usmívaje se, držel v prstech zapálený doutník, z něhož se vinul modravý kouř, ale on vlastně o tom nevěděl. Dřímal a zapomněl na čas.

Nádraží v Chebu nebylo příliš sličné, blízkost Německa byla už patrná, zněla tu hrdejší hovor zdejšího dialekta, jemuž ani Němci nerozumějí, a do vlaku nastoupili bavorští železnici.

Po nádražním perónu spěchala mladá dama, ježí obličeji kryl malý módní závojíček, a nosíč, který ji nesl kufr, pátravě hledal její místo ve spacím vagóně.

Pan rada dvorně otevřel dámě dvírka a pomohl jí nahoru. Podala mu ruku v červené glazé rukavičce a poděkovala mu úkloně hlavy.

Běžné vozy byly odpojeny a přes hranice přejezd vlak jen o dvou vagónech. Vše ostatní bude připojeno v říši. A hle, na hranici už vlály německé prapory, podle nedávné politické módy byl jeden prapor s hákovým křížem. Pan rada se zamračil a odvrátil se.

Dáma také vešla do uličky a divala se otevřeným oknem k praporům. Pak vykřikla a ustoupila držicí si tváři.

Pan rada se na ni zvědavě zadíval. Dáma zatápala po kapesníku a mnula si oko.

„Jiskra, že!“ řekl pan rada. Předpokládal, že je paní Němka, a nechtěl tedy říci nic o praporech, na něž se šla podívat.

„Bohužel,“ řekla dama německy.

Pan rada galantně vzal do ruky její kapesníček a pokusil se jí pomoci. Měla pozruhodně šedé oči s dlouhými řasami. Smitko nenašel, dáma mu ale poděkovala; pravila, že je to již mnohem lepší.

„Byla jsem moc zvědavá, jsem z Vídni, a o tom, co se děje v Německu, čteme jenom v novinách.“

„My naštěstí také,“ řekl pan rada.

Teprve později si uvědomil, že měla velmi jemnou pleť a že vlastně jí byl jednu chvíli až nepřístojně blízko.

Dáma se s omluvným úsměvem vrátila do svého kupé a pan rada osaměl. Jo, ve Vídni bývaly odjakživa krásné ženy, to dělá zřejmě ta česká krev! Pan rada byl totiž vlasteneck.

Protože byl v kupé, zachoval se po domácku: stáhl si perka, sundal sako a natáhl se na lůžko.

Když přišel zvát číšník k návštěvě do jídelního vozu, uvědomil si pan rada, že mu chot dala s sebou řízky a že je tedy musí snít. Očelet šetrně společnost dámy a pustil se s chutí do domácí stravy.

Aniž tušil, osvědčil tím, že je mužem dbajícím své cti a že je mravů bezúhonných. Nicméně mu ona dáma stále tanula na mysl. Jakmile je člověk v cizině, začne mu nějak bystřejí kolovat krev.

S dámost se setkal mimo očekávání, když stál na chodbičce vagónu a díval se do zářelé krajiny. Vyběhla do chodbičky z druhého vagónu, za ní se objevil jakýsi muž, zřejmě jí něco říkal, ale ona nedbalala, běžela chodbičkou a zarazila se s úlevou, když viděla známého.

„Ach pane,“ vzdychla si s ulichčením.

Pan rada si změřil muže, který se nezrovnal, zarazil a pod těhou radova pohledu se prudce obrátil zpět. Pan rada si všiml jízvy na jeho bradě.

Dáma obrátila hlavu, jako by se chtěla ubezpečit, že je už sama.

„Copak se stalo?“ řekl pan rada.

„Nic... Totiž, ten pán... Zkrátká, jsou muži, kteří si myslí, že žena, která cestuje sama, netouží po ničem jiném než po dobrodružství.“

„On vás obtěžoval?“ řekl pan rada bojovně, ale vzápětí si uvědomil, že má velmi male právo zakročovat; jsou přeci na říšském území.

„Kzazil mi večeři... Nemluvme již o tom,“ řekla pobouřeně. „Jsem ráda, že jste tady byl. U vás má člověk pocit bezpečí.“

Pan rada se bezmála zastyděl, neboť i on přece měl myšlenky ne právě zcela korektní. Nyní však řekl: „Ovšem... Mimochodem, proč ale cestujete sama? Nemáte jistě nouzi o společnost. Váš muž...“

Dáma ho obdařila pohledem očí tak rozemě toho necestují pro zábavu. Mám nepřijemně jednání. Jde o dědictví, značně komplikované, a teď kvůli tomu musím do Paříže.“

„Myslím, že v Paříži budete zvlášť v nebezpečí, protože Francouzi dobré rozumějí, co je to ženský půvab,“ pravil dvorně pan rada.

Dáma ho obdařila pohledem očí tak rozeměřených, že pocitil, jak se mu krev nahrnula do hlavy.

„Ledaže byste mi někdy vy dělal rytíře!“

„S neobýejným potěšením. Považujete mne zřejmě za tak starého a solidního, že by vám ode mne nemohlo hrozit ani nejméně nebezpečí.“

Dáma se zasmála tak hlasitě, že kdosi otevřel dvírka do chodby a zase je mrzutě zavřel. Dáma si položila prst na ústa a potlačovala, jak mohla, svou veselost.

„Naopak, třeba jsem chtěla říci, že by mi právě vaše společnost byla nejmilejší.“

Pan rada se uklonil: „Bude mi tedy cti... Ovšem Paříž je velká.“

„Kde bydlíte?“ zeptala se dáma. „Jedu do Paříže služebně, a jsem tedy vásázaná na určité místo, i na to, jak drahý hotel si mohu dovolit. Byl mi doporučen hotel de Seine. Je to prý v centru staré Paříže blízko nábreží.“

„Ano, je to tam rozkošné, znám Paříž. Ty kouzelné staré střechy, vysoké komínky, okna s dřevěnými okenicemi... Já bydlím u téty na Saint-Germain, to je docela blízko. Je velmi dobré možné, že se potkáme. Když nikde jinde, tak v kavárně U dvou magotů. Je to půvabné místo a chodí tam umělci.“

Pan rada si pomyslil, že to není právě lokál, kde by příslušelo jemu seděti, ale neříkal nic.

„Myslím, že je čas jít spát,“ řekla dáma, když kolem nich prošel průvodčí. Pan rada jenom povzdechl. Vůbec neměl na spánek pomyšlení.

Dáma mu pokynula hlavou, on jí polibil ručku a ona vklouzla do kupé. Vůně parfémů.

mu zavanula otevřenými dveřmi až na chodbu.

Pan rada si před spaním ještě zapálil. Doma to nikdy nedělal, ale tady to najednou potřeboval. U dvou magotů, říkal si... Jak to krásně zni! Je-li její teta stejně milá jako ona, může to být velice přijemné posezení. Ovšem kdyby přišla bez tety, bylo by to ještě lepší. Pak zdusil zbytek doutníku a zavřel oči.

Ráno přijel vlak do nádraží de l'Est a pan rada se stačil jenom letmo rozloučit s přijemnou spolucestující. Uchvátil ho proud lidí, zahlušily ty velké prostory a byl rád, když k němu přistoupil nenápadný pán a představil se jako pracovník policejní prefektury, který má milou povinnost doprovodit ho. S pocitem úlevy usedl do připravené drožky a odjížděl do klidnějších ulic z toho ranního nádražního babylónu.

Kdyby byl onu dámou před nádražím ještě uviděl, byl by překvapen. Pán, který ji pronásledoval ve vlaku a jehož zahnal přísný pohled pánské radu, byl jí opět nabízku a právě pro ni přivolával taxíka. Ó jak je ménívě, to srdece ženy...

Kongres byl zahájen slavnostně za přítomnosti špiček světové kriminalistiky mnoha proslavy, z nichž nejdělší a nejméně srozumitelný byl projev pařížského policejního prefekta, takže sklidil nejvíce potlesku. Svou škrobenost odložili pánové až na slavnostní večeři, jež se konala v restauraci U krásné Elsasanky, kde obsluhovaly dívky v krojích. Kroje i dívky skýtaly neobyčejně milý pohled a páni se rozhovorili. O svých problémech, samozřejmě. Holandský zástupce van

Ruys vyprávěl o skandální aféře travičství v Haagu s mnoha podrobnostmi. Při třetím chodu právě obširně líčil vyprazdňování střev oběti, jež byla po dvou týdnech exhumována. Aby si byl jist, že mu všechni opravdu rozumějí, hovořil ve dvou jazycích. Nutno říci, že jeho vyprávění příliš neublížilo skvělé chuti omáčky sauce supreme, jež právě byla servirována.

Pan rada Vacátko vzpomínal na své pány detektivy a zjišťoval, že díky nim vlastně žádné skandální a složité příběhy vyprávět nemůže. Popíjel červené víno a chválil je spolu s ostatními. V koutku srdece však toužil, aby tu byl strážník Příhoda a skončil mu k Medvíkům pro pivo.

Jako každý kongres byl i tento naplněn náročným programem. Slavnostní večeře střídaly neméně slavnostní obědy. Jednání nepříliš dlouhá střídaly dlouhé vyjížďky, všechno bylo skvěle připraveno a všude je čekali nenápadní pánové, kteří to organizovali, takže pan rada měl pramálo naděje, že uvidí záhadný úsměv. A když uléhal ve svém pokoji v hotelu de Seine, nemohl se zbavit myšlenky, že by i úsměv té dámy z vlaku mohl být právě teď velmi zajímavý.

Byla to třetího dne zasedání, kdy si pana radu Vacátku vzal stranou jeho vídeňský kolega: „Nechtěl byste se mě optat, kolik je hodin?“

„Proč ne?... Ale proč se vás mám ptát?“

„Vy máte hodinky?“

„Proč bych neměl?“ podivil se pan rada a vytáhl z kapsy důkladně cibule na řetízku.

Kresba: A. Fedaková

Pan vídeňský rada Wahl jenom povzdechl a vytáhl — pouze řetízek.

Pan rada Vacátko užas: „Jak tomu mám rozumět? Snad ne...“

„Jo. Ukradli mi je. A nejsem sám. Tamhle ten anglický pán to samé. Ten má řetízek převaknutý. Prostě jiná práce, ale výsledek je stejný.“

„Chcete snad říci, že... že to nějak souvisí?“

„Jsem o tom přesvědčen. A proč jdu za vás, kolego... Totíž já přesně vím, kdy mi je ten mizera vytáhl. Když jsem vycházel z hotelu, vrazil do mne takový člověk, nic zvláštního. A omluvil se.“

„To oni někdy dělají a přitom vám vjedou do kapsy.“

„Správně... Ale tenhle chlapík, co do mne vrazil a jehož ruce se mne přichytily, jako by padal, na mne promluvil — česky. To víte, my ve Vídni máme na češtinu ucho. Slyšel jsem ho docela zřetelně a ještě jsem se podivil, že je tu někdo z Prahy.“

Pan rada se zamyslil: „Jak to říkáte, vypadá to opravdu na našeho kapsíře. Ale proč by pracoval v Paříži?“

„Třeba v Paříži nepracuje, třeba si sem jenom tak zajel na výlet.“

Pan rada se skrytě pousmál: „Pane kolego, pražská galerka není tak nobl, aby si dovolovala výlety do Paříže. My máme doma přece jenom takové malé poměry, jak se říká. Oni ti kapsáři z Prahy se jenom málokdy vypraví někam opodál. Mají svá místa a svoje zvyky a drží se jich.“

„A co když je to trochu jinak? Co když se sem prostě sjeli kvůli nám? Bohužel, ten Angličan si nemůže uvědomit, kde a kdy vlastně mu ty hodinky od řetízku ucvakli. Já jsem o tom přemýšlel a napadlo mne, že to může být všechno takový malý žertík. Ukázat, že se nás podsvětí neboji.“

„A proč by zrovna na vás šel Čech?“

„Protože na mne nemohli pustit někoho z Vídni, já ty mizeru znám... Na vás půjde třeba někdo oč nás, kdopak ví.“

„A hlásil jste to?“

Pan vídeňský rada povzdechl: „Je mi to trapné. Za prvné se mi nechce k tomu přiznat, protože je to ostuda, a za druhé nechci, aby si hostitelé mysleli, že si snad stěžují...“

Pan rada Vacátko přikývl: „Ovšem, chápou vás... Dejte mi den nebo dva, já si něco zjistím v Praze. Možná, že se leccos přece jenom dozvím. Mimochodem, vaše teorie o tom, že se na nás vypravili, se mi zdá velmi zajímavá.“

A pan rada šel a poprosil pány na prefektuře, aby ho spojili telefonicky s Prahou. Službu měl zrovna pan Brůžek, který dočista vyjeven slyšel najednou hlas pana šéfa.

„Pane Brůžku, ihned si projděte seznam kapsářů, specialistů na hodinky. Zjistěte, jestli některý z nich neodjel za hranice. Samozřejmě se to nedovíte na pasovém oddělení, ale v galerce... Ihned mi pošlete spěšný telegram, ať je výsledek jakýkoliv. Hotel de Seine, Paříž... A zavolejte k nám domů. Vyříďte ženě, že jsem v pořádku a že je to zde zajímavé... Děkuji, konec.“

Pan Brůžek okamžitě sebral všechny pány, které zastíhl, a do rána měli výsledek. Z lidi přicházel v úvahu pouze Václav Mráček alias Smouk, narozený 1903, příslušný do Kolína, zdržující se v Praze na Žižkově, poslední trest si odsedl před půl rokem, krádeže hodinek prováděl ve velkém. Teď v Praze není, ale jedna holka prozradila, že se chystal do Paříže. Považovala to ovšem za legraci.

Byl to výsledek více než skvělý, pan rada bude mít určitě radost, i když zaboha nikdo nemohl přijít na to, proč zrovna tohle potřebuje vědět. Ze by si ani v Paříži nedal pokoj?“

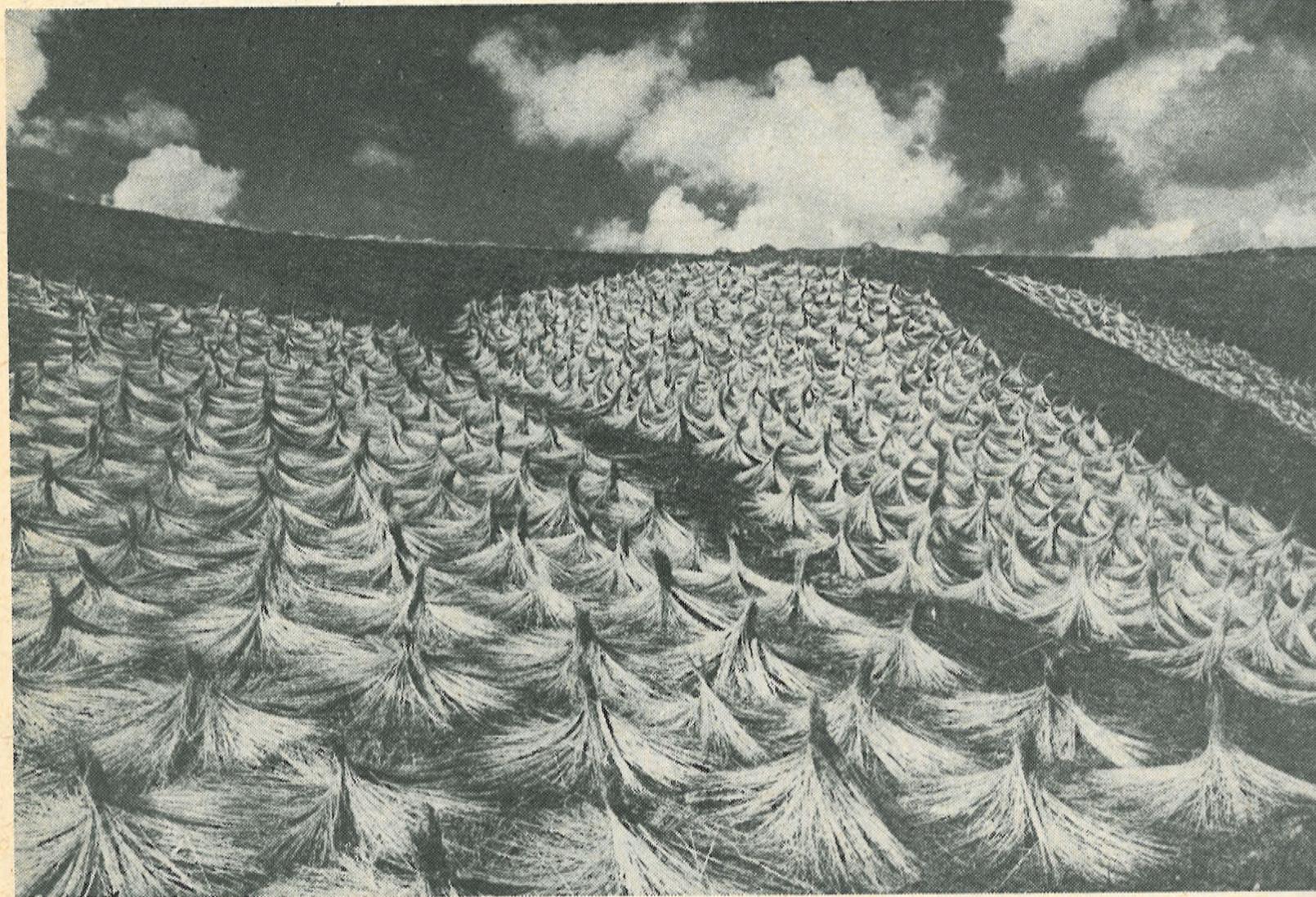
POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE

Dovršila se legenda

Karel Plicka

Len se suši

Byl pedagogem na všech stupních škol. Sběratelem folklóru a fotografem — výtvarníkem. Choreografem a sbormistrem, Hudebním vědcem a spisovatelem. Hudebníkem, kameramanem a režisérem. Říkali mu mistr devatera řemesel. Jedno žilo druhým, navzájem se upevňovalo. Celé jeho dílo je oslavou života, je ódou na radost, kantátou o vlasti, o lidu a jeho domově.

Sestého května 1987 se dovršila jedna legenda. O národním umělcovi profesorovi Karlu Plickovi, nositeli Rádu práce, Rádu republiky, Národní ceny Slovenské socialistické republiky, členovi mnoha odborných institucí a uměleckých svazů se už bude hovořit a psát jen v minulém čase.

Narodil se 14. října 1894 ve Vídni, ale už v roce 1900 se jeho rodiče vrátili do Čech. Na studiích v Hradci Králové se v roce 1908 poprvé setkal se slovenskou písni a Slovenskem vůbec, a to díky zájezdu mladých slovenských divadelních ochoťníků z Uherské Skalice. Do Plickovy mladé duše zapadl romantický obraz krásné zpívající země. Dostal se tam však teprve po první světové válce.

Od roku 1923 ve službách Matice slovenské putoval po slovenské zemi. Sbíral lidové písni, pohádky, říkadla a popěvky. Především však vynikly jeho fotografické poetické dokumenty plné výrazu a sily. Stal se zakladatelem poetického filmového dokumentu. Jeho film *Zem spieva* se stal světově proslulým klasickým dílem, právem zařazeným mezi deset světových filmových dokumentů. Za film *Po horách*, po dolách dostal v roce 1932 hlavní cenu na výstavě fotografického umění ve Florencii a o rok později zlatou medaili na I. mezinárodní výstavě filmového umění v Benátkách.

Koncem třicátých let založil na bratislavské Škole uměleckých řemesel naší první filmovou školu. Po válce se pak jako děkan v roce 1946 podílel na založení filmové fakulty Akademie muzických umění v Praze.

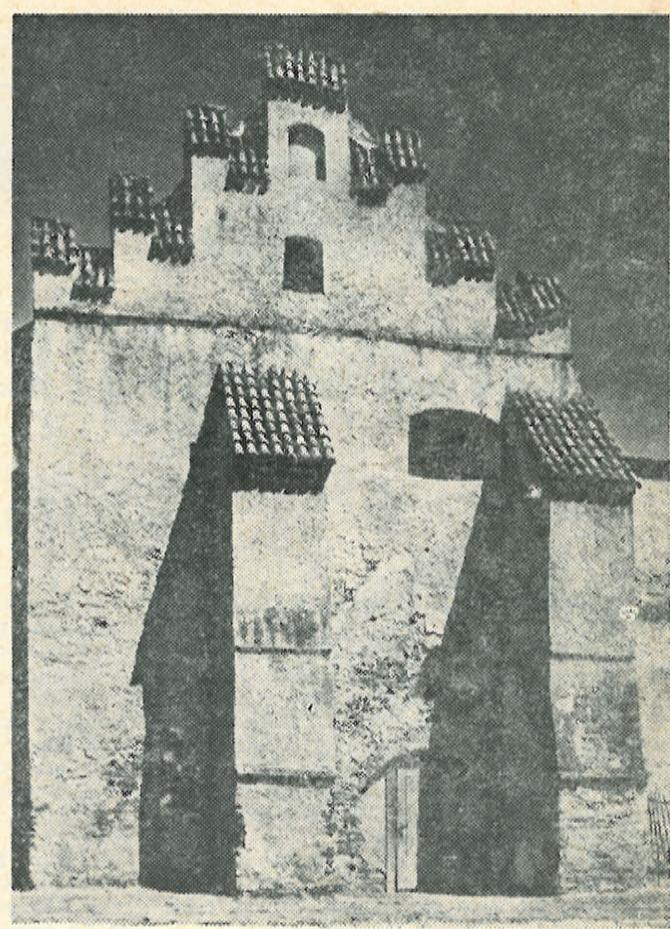
Byl jmenován ředitelem Slovenské filmové společnosti a připravoval dramaturgický plán tvorby. Ale to vše nepřerušilo tvůrčí proud jeho života. Po Praze ve fotografii (1940) vychází Slovensko (1947), Pražský hrad (1952), Vltava (1959), až po Spiš (1969), Československo (1974), Levoču a další obrazová alba.

Osud dal Plickovi prožít a procítit rodinu zemi. Jeho tvorba je jako řeka protékající libeckou a slovenskou krajinou, řeka podivuhodných obrazů, písni, řeka, v jejíž hladině se zrcadlí slavná přítomnost i minulost opěvované vlasti, domova.

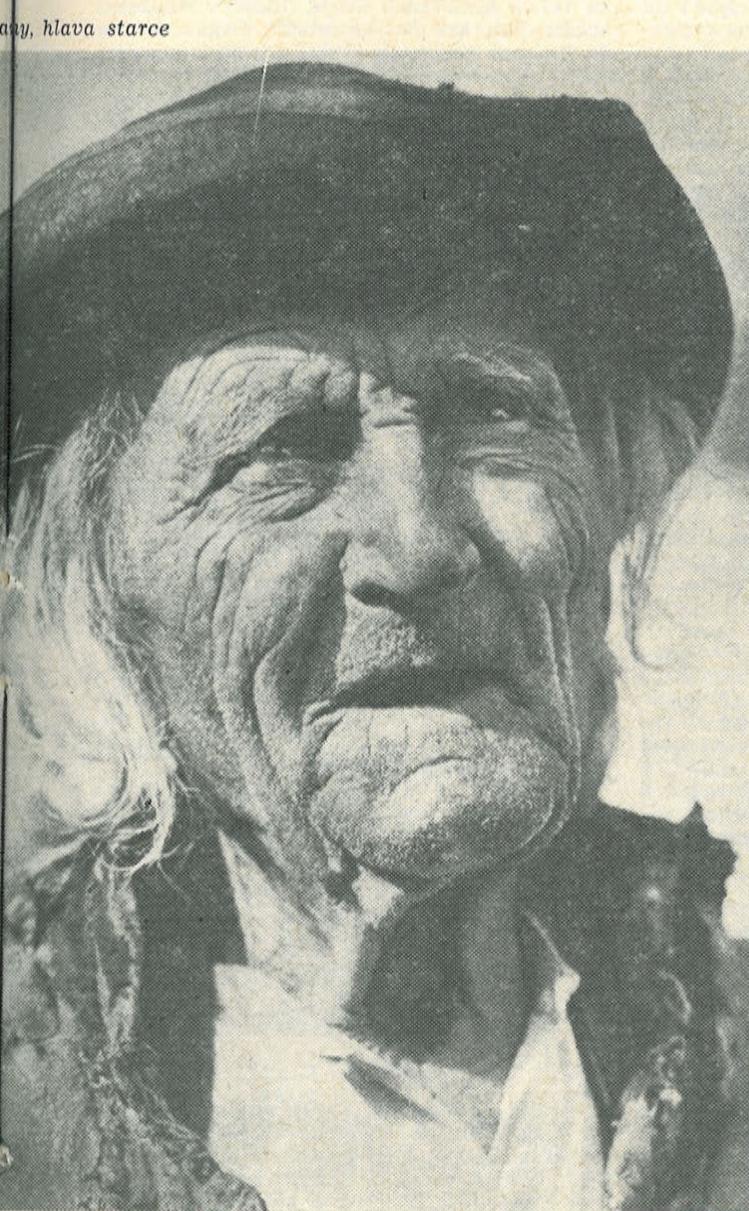
Na začátku května 1987 se dovršila legenda. Odešel velký člověk a umělec. Zanedlouho se však otevřou brány Plickova muzea, aby navrátilo jeho odkaz přítomnosti i dobám budoucím.

incký prales na Šumavě

Ze starého Prešova

...ay, hlava starce

Děvčátko ze Závadky

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(21)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Benjamín uvidel Katku zďaleka. Postávala pred obchodom s kusovým textilom. Počarovala mu v tom nepatrnom okamihu, keď brička miňala bričku, a teraz sa nevedel vynadívať na jej strojného postavu. Stratil všetku odvahu, s ktorou vykročil od otca. Nohy sa mu prilepili na rozhorúčené mačacie hlavy námestíčka. Tvedy sa obrátila. Nepochyboval, že ho videla. Vykročil k nej.

— Nehneváte sa, že sme vás predbehli...? — opýtal sa.

— Prečo by sme sa hnevali...? Keď máte lepšie kone! — mykla plecom.

— Možno, že sú len lepšie vypočinuté, — zmierňovala.

— Alebo si tý lepší furman než Cyprián, — dívala sa naňho a prezerala si ho bez ostychu. On sa takto s dievčaťom ešte nezhováral. Nevedel, čo si má počať s rukami:

— Co by som bol... Robím poriadne ešte len tretí rok s koňmi...

— Bol si už takto na jarmoku...? Takto sám ako teraz...? — Oči mala na jeho úrovni. Bola vysoká. Jej otca si nepamäta, mat vidal iba zodľaleč. Pozeral na ňu ako na čudo z nebies.

— Nie, — hlesol.

— Tak sa podľame poobzerať, — obrátila sa. Pot mu vystúpil na čelo, hoci práve na tej strane námestia bol príjemný predpoludníajší chládok a slnko nerozpáilo mačacie hlavy na dlažbe. Vykročil vedľa nej, strániac sa, aby sa jej ani len laktom nedotkol. Prechádzal sa s dievčinou po jarmorku, to už naznačovalo veľa.

— Vôbec nechodiš do dediny, — povedala Katka.

— Prečo by som nechodiš...? Chodievam s mliekom. — Benjamín vedel, že povedal hlúpost. — My nemáme mamu! — rieko duto.

Prestala sa smiať. Chvíľu kráčali mléky vedľa seba. Potom sa opýtala:

— A kto vám robí...?

— Čo?

— No všetko... Vari, perie, hladí... Všetko! — Sami, — zahryzol si do pery. Nepovie predsa, že väčšinou on. Otec a Samuel veľa toho v domácnosti neurobia.

Úkosom si ho prezrela. Dlhšie nechala poľad na čistej bielej plátennej košeli. Nebolo na nej jediného fliačika a jediného záhybu.

— Chcem zmrzlinu! — povedala a zamiešala k zmrzinárovi, ktorý vycengával uprostred námestia.

Benjamín išiel s ňou. Neobzeral sa ani napravo ani naľavo. Vedel, že ich pozorujú Ľudia z Drienkovciem. Katka išla sebavedome. „Je ako jej mater,“ pomyslel si Benjamín a bolu mu ešte teplejšie. Kúpil zmrzlinu jej aj sebe. Zabryzol do nej a všetky zuby ho naraz zboleli. Omával ľad v ústach, najradšej by to všetko vypľul aj so zubami.

— Ja mám hrozitánsky rada zmrzlinu. Našu Marienkú vždy z nej boli hrdlo. A mňa nie, — hovorila a lízala zmrzlinu ružovým, tenkým jazykom. — Na majáles bude zmrzlinu. Prídeš na majáles...? — pozrela mu do očí.

Prvé pohovory s drienkovskými rolníkmi o založení jednotného rolnického družstva prebehli hneď po Novom roku. Neprinesli však významnejší pokrok. Roľníci počúvali agitátarov z patronátneho závodu, ale nič nesľúbili. Pravda, Simon ani Lantaj si od agitácie nesľubovali veľké prelomy. Chceli najprv vybudovať menšie spoločné hospodárstvo, dokázať na ňom výsledkami, že sa dajú dodávky plniť, a potom postupne získať najprv drobných a potom stredných rolníkov. Zasa Benčík dokazoval, že iba tvrdou rukou dostane rolníkov do družstva. Černodrozd nevedel ku komu sa pridať. Iba Repík si bol istý, že do družstva pôjde gazda Pustý. Na jar dovezli pre družstvo jalovice, o ktoré sa starala Genoféva Duríkova a žena Vendeliná Črevu. Šimon však stále častejšie myslal na Cyriánu, ktorého chcel prizvať do družstva. Keď mu to však navrhhol, ten ponaučený gazdinou, rázne odmietol. Jednako pravá príčina jeho rozhodnutia spočívala v tom, že sa zamíľoval do gazdinnej dcéry Katky. Helena to čoskoro postrehla a chladnokrvne to využívala. Chcela Cyriána pripútať na Podkose apôň dovtedy, kým nedostane súčeho zaťa. Po mužovej smrti sa rozhodla, že sa stane ozajstnou paňcou. A za týmto cieľom išla chladnokrvne krok za krokom. Svojkovci jej boli vdáčni za to, že sa neobzerala po chlapoch. Aj ona sa však začala trápiť, keď spoznala Černodroza. Zaľúbili sa do seba, museli to však držať v tajnosti.

suchlo po dome, nevrznú dvere, nezaškrípe okenica. Tak sa prebúdzal aj niekoľkokrát za noc. O štvrtej ráno musel už vstávať, aby obriadil kone a bol na lúke ešte za rosou.

Keď už bolo celkom jasné, že sú so zberom krmovín pozadu, dala sa aj gazdiná kosiť. Spočiatku trávu iba žuvala, ale už popoludní kosiala ako Cyprián. Starý Adamica si pípel za nimi ako deravý kováčsky mech. Cyrián hľadel na gazdinu s údivom. Kosiala aj na druhý deň. Na tretí deň skončili. (...)

Do tohto ovzdušia, v ktorom sa zdalo, že Ľudia nemyslia na nič iné len na robotu, udrela ako hrom z čistého neba zvest, že Krišpín Pustý podpísal prihlášku do družstva. Že už nebude robiť samostatne ani mlatbu.

O Cubanovi sa to povrávalo dávno. Nikto sa veľmi nečudoval. Traja chlapia v Hrašnom mlyne boli bez ženských rúk. Čakalo sa, že sa Samuel prižení k Beňákovi. Bolo už niekoľko skalopevných lehôt, kedy Samuel a Anna „spadnú“ z kazateľnice. Nestalo sa, reči upadli do zabudnutia. Samuel Cuban robil vo vyni Hanku Wurma alebo v poli s traktorom. Nezberal sa prestúpiť na katolícku vieri. Bez toho si nikto v Drienkovciach sobáš nevedel predstaviť. Ani Anne nebolo pilno pod čepiec. Malá Bernardína chodila prvý rok do školy, Anna robila na otcovom ako predtým. Všetko išlo po starom. Ak sa Samuel dostal včasie z poľa, ak skôr skončil vo vyni, neraz zaprášený a začmučený sa zastavil u Beňáka. Melánia občas repta, že to nie je ani z voza ani na voz; Beňák púšťal jej reči jedným uchom dnu, druhým von. Babuľa hovorila Samuelovi jednoducho: ocko. A mala ho veľmi rada, lebo vedel trpečivo presiedet s ňou celý večer nad pišankou. Každé jej slovko bral veľmi vážne, a keď s ním šantiela, smial sa tak, ako sa smiali všetky jej kamarátky v škole. (...)

Dvadsaťdva družstevníci jalovic sa oteli do konca mája. Rozmnožili sa o trinásť jalovičiek a deväť býkov. Dlhý čas nahováral Repík Pustého, aby sa išiel pozrieť do maštale v Birkovom dvore.

— Teľa ako teľa... — odpovedal mrzutý Krišpín. Pokušenie bolo silné. Chovateľská väšeň ho umárala: „Pretrömfnú ma. Dovezene sú dovezene... Za doláre... A ktorie, čo dávajú do nápojov... Dnes aby jeden...“

V sobotu po Jánovi panovala v celých Drienkovciach hodová nálada. Podvečer pribehol Vendelin na obecný dom.

— Bude sa telit oneskorenka! — vyhľikal medzi dvermi.

— Bude alebo už sa aj...? spýtal sa Šimon, ktorý sa naučil čítať Vendelinovi z tváre.

— Nemôže sa teľa dostať von! — prešťaľoval Vendelin.

— Kto je pri nej...? — Šimon vstával späť zo stola.

— Nikto. Iba Fívek... — krútil sa Vendelin. (...)

— Bež po Pustého. Že ho prosíme... — obrátil sa Šimon k Vendelinovi. — Co tu my zatiaľ zmôžeme...? — pozrel na Augustína. — Bež, hovoril som! — nezvyčajne rezko okríkel Vendeliná, ktorý ešte stál na mieste.

Vendelín sa prudko zvrtol, až sa trochu zatackal. Vybehol z maštale, hundrúc si pod nos: — Voľajako skoro si sa naučil porúčať!

— Potrime jej ľahko slabiny. Azda tlaky povolia... — Augustín si začal kasať rukávy.

— Ty, Fěvka, zabehní niekde k susedom po viedierko teplej vody...

— Mám tu, — ochotne sa pohna Genoféva. — Chystala som na dojenie...

Jalovica ľažko odfukovala od bolesti a utrpenia. Všetci traja načúvali, či sa na dvere neozvú kroky. Oddýchli si, keď počuli Pustého nasucho zaďrihat. Robieval tak vždy, keď bol vzrušený. Vtedy nevedel ani vetu súvisle vyspevať. Zaodfhal za každým vyšloveným slovom.

— Ako je... ehe... ehe... — opýtal sa hned vo dverách maštale, nezabudnúc hodit hodnotiaci pohľad na celé stádo.

— Rovnako, — odpovedal Augustín a hned sa aj so Šimonom odstúpili, aby mal Pustý miesto. Krišpín ohmatával svojou veľkou labou brucho jalovice. Hodil okom na hrotok s teplou vodou:

— Bude to ľažká vec. Leží hlboko a je veľké... Neviem, či si mám trúfnut. To je drahý kus... Keď sa mi nepodarí, ešte niekto... — nedokončil. (...)

Keby tu bola s vodou skôr, než sa nám úplne vysili. Potom si ľahne, nebudem mať prístup... — Pustý sa začal vyzliekať.

Až pred polnocou vytiahli z jalovice krásneho živého býčka. Umorený, do krajnosti vysilený Pustý vložil mu dva prsty do pauplinky, potom ho zodvihol na traslavé nôžky a riekoval:

— Má sa k svetu. Eh — eh — eh, — zaodfhal. — Chce sa mu piť!

Simon hned vyskočil:

— Mám dačo v skrini, dobrú dvojročnú!

— Tú prines nám, — zasmial sa nezvyčajne príjemne Pustý. — Fěvka, hned, len čo priebe kravická trocha k sebe, vydaj ju do súcha. Až potom pustíme šuhajku pod ňu. Ty, Šimon, skoč zatiaľ po tú dvojročnú. Tú ste už asi s Lantajom vydobili.

Augustin Leština s Pustým sa nezdržali v maštali dlho. Ochutnali z dobrej dvojročnej slivovice a pobrali sa domov. Šimonovi vzal odliv obáv o osud jalovice spánok. Čakal, pokým Genoféva nechá teliatko naciacia sa. Stál opretý o vlnkú stenu maštale, pozeral, ako utiera vrecom krave chrbát. V riedkom svetle bola jej tvár celkom privetivá.

— Pod si zavdať, Fěvka, — podával jej fľašu i s pohárikom. — Predo mnou sa nemusiš ostýchať.

Pokrútila záporne hlavou. Utierala kravku ďalej.

„Dozaista nemôže pálenku ani cítiť,“ pomysiel si Šimon. „Skazila jej celý život!“

— Ani ja v tom dobré nevidím, — povedal.

Odložil fľašu do kúta. Genoféva chytila do ruky všetky struky vemenia a skúšala, či vystrekne mlieko.

— Ešte sa jej nenalieva. Je celá ubolená, chúdá. Budeme musieť čakať. — Genoféva opäť brala do ruky vrece, aby začala kravku triela.

— Ved' je už suchá, — riekoval Šimon.

— Nie preto. Aby neprechladla. Teraz najskôr... — odpovedala Genoféva.

— Potom by som mal vari privriec dvere, — vzchopil na Šimon.

— Nemusíš. Vonku je teplo... Treba, aby jej ustavične krv prúdila.

„Aká je múdra,“ pokračoval Šimon v úvahách. „Vlastne nik v dedine nemá ani poňatia, čo všetko táto žena v živote skúšila s píjanom a čomu sa musela naučiť.“

— Počkám tu s tebou, — povedal jej.

— A na čo... Nebojím sa, — odpovedala mu sebaisto. — Nik ma neukradne. — Odstúpila od kravky, vymenila si vrece a treila kravu ďalej.

— Ustala si. Chvíľu budeš vartovať ty, chvíľu ja. Pustý hovoril, že by bolo dobre ostať pri nej do rána. Vyčerpaná je a ešte sa nevyčistila...

— Vydržím. Zajtra cez deň si pospím, — odmieta.

— Zajtra sú hody, — priponenul.

Kresba: Areta Fedaková

— Aké hody? Pre mňa...? — smutné strunky jej nazneli v hlase.

Simonovi zaškfkalo v bruchu.

— Cigáni ti vyhľávajú v žalúdku, — usmiala sa Genoféva. — Dobré znamenie pred hodmi. Mat ti dozaista nachystala dobrôt.

Uvedomil si, že od skorého rána neboli doma, ani nemal nič v ústach. Mat istotne nespí. Čaká, pokým príde domov.

— Prinesiem ti sem balík lisovanej slamy, keď tu chceš silou, mocou ostať do rána. Aspoň sa vystrieš chvíľami... — Nečakal, či bude súhlasiť, a vyšiel na dvor.

Vrátil sa s balíkom slamy na pleci. Zhadil ho zvyšoka na zem, takže sa roztiahol a vystrel ako harmonika.

— Hned som ti aj lože prichystal, — zasmial sa. Hodil sa naznak na slamu, rozhodil nohy aj ruky a zvolal: — Ako v páperí! Ani štyri rožky od periny netreba!

Zapýrila sa. Všimol si to. Pozrel na ňu, ako ustavične v jednom rytme šúcha krave vrecom chrbát. Pracovali jej obe lopatky; bola v letných šatách. V priliehavom živôtku, krátkom, sová na prst nižie pásu, bola dievčensky štíha, hybká. Spod šatky zaviazanej navrh sa jej krútilo niekoľko pramienkov vlasov.

— Pod si na chvíľku konečne odpočinú. Nebudu ako mašina! — povedal a cítil, že mu čosi neznáme stahuje hrdlo.

Ostat merovo stáť. Videlo sa mu, že sa nehýbe celé hodiny. Potom si nesmelo prisadla, ba skôr iba čupla k nemu. Položil jej ruku okolo ramien. Cítil, ako sa jej uvoľňujú. Stiahol ju k sebe. Do nozdier mu udrela vôňa, akú ešte nepocítil. Pozrel jej do tváre. Mala kŕčovite privŕeté oči. Jemné biele zuby zahryzla si do veľkej oblej dolnej pery tak mocne, až sa jej z nej krv vytratila.

Nechcel si priznať, že sa od tej noci, čo ostatí v maštali sami, boji ukázať Genoféve na oči. Utekal pred čudným chvením, ktoré sa doňho vkrádalo vždy, keď si pomysiel na to predodnie, v ktorom prvý raz poznal ženu. Pred Genofévou nebola iná. Všetko išlo mimo jeho vôľe, mimo jeho rozumu. Až dovtedy, keď sa prebudi vedľa nej na slame v Birkovej maštali. Za oknami bol už biely deň a nad nimi ešte svietila žiarovka ople-

tená drôtom. Genoféva spala obrátená k nemu, schúlená do klubka. Mala spokojný výraz tvári. Ba zdalo sa mu, že sa mäkkučko usmieva, pokorne a milosrdne úsmevom, aký maľujú Panne Márii na lacných obrázkoch. Sprvoti mu všetko pripadalo neskutočné. Striasal zo seba sen. Len pomaly vnímal skutočnosť. Nepocítil k nej príťutnosť, po ktorej vždy túžil; nestrhávala ho túžba prilnúť k nej. Iba akási vďačnosť sa v ňom pomaly rodila, taká, ako keď nám niekto niečo neobvyklé daruje. Opatrne, aby ju nezobudil, ale aj náhľivo, v strachu, aby ich nik nevidel spolu ležať, zodvihol sa zo slamy ako prút a vytratil sa z maštale z Birkovho dvora. (...)

Po tej noci sa Šimon ukázal v maštali, iba ak už musel. Myslel si, že pred nikým neutáji, čo sa stalo. Všetko bolo také ako predtým, a predsa cítil, že sa čosi zmienilo na ňom i v ňom. Zo všetkého mal nevysevitelný pocit rozčarovania. Azda to bolo také preto, že jeho chlapčenské túžby zakrpateli v tvrdej robote. Keď chlapci v jeho veku rojčia s vetrom, on pracoval.

Od detstva poznal iba robotu a robotu. Chlapčenskú túžbu poznal ženu zväzovalo v ňom jeho postavenie paholka. Nesmel sa rozdávať. Musel si chrániť počestnosť, lebo bola všetkým, čo mal. Túžil po žene mocnej, šťastnej, ktorá by od neho toľko požadovala, koľko by mu sama dávala; po žene vzdorovitej i odanej. Azda preto, že mal denne na očiach Helenu; pre jej nezvyčajnú krásu žiadna iná mu nevstúpila do srdca. Cím dlhšie ho mučila túžba po nej, tým bola mocnejšia, ako keď striháš stromu korunu alebo keď len vytínaš krovie na medzi a neklieuješ ho. Tišie ráz preklinal túto túžbu, tisíc a jeden ráz sa ňou zohrieval.

— Stratil som rozum! — káral sa neraz trpko. Teraz si pridal aj výčity kvôli Genoféve. „Ako je môže byť na duší?“ myslieval si. V zmätku túžby a fažoby, ktorý ho opatrával, v snivých predstavách neprišlo mu nikdy na um, ako by mohlo byť na duši Helene. Milovanie s Genofévou bolo jarným prívalom bûrlivej vody, ktorá sa vyliala z Vítokovej hory na rozkvitnuté lúky. Následok z neho mu ležal na myši. Preto sa nechel ukazovať v maštali, preto sa vyhýval Genoféve.

To však nemohlo dlho trvať. Ani netrvalo. POKRAČOVANIE NASLEDUJE

NOVÝ PREDSEDA OV KSSCaS NA SPIŠI

V klubovni Miestnej skupiny KSSCaS v Novej Belej sa v polovici augusta konalo zasadanie spišského obvodného výboru našej Spoločnosti. Zvolali ho v súvislosti s prechodom na invalidný dôchodok doterajšieho dlhoročného predsedu OV. kr. Františka Kurnáta a jeho rezignáciou na funkciu predsedu.

Učastníci zasadania si pri tejto príležitosti vypočuli správu o činnosti spišského obvodu, v ktorej ustúpujúci predseda zhodnotil prácu OV za posledných 14 rokov, teda obdobie svojho predsedovania. K najväčším úspechom obvodu uznal o.i. rozvoj slovenského školstva a neustály, aj keď pomalý, rast počtu žiakov na vyučovaní slovenčiny. Je to – ako zdôraznil – dôkaz upevňujúceho sa národného poviedomia krajanov a na druhnej strane dobrej práce aktívnu v jednotlivých miestnych skupinách. Tento najväčší obvod KSSCaS má stabilnú členskú základňu, ktorá má stúpajúcu tendenciu. Vo viacerých obciach, aj keď nie všetkých, dobre pôsobia klubovne MS, v ktorých sa rozvíja bohaté krajanské kultúrno-dianie. Prejavom aktívnej organizácie a kultúrnej práce boli medziiným desiatky vydaných kultúrnych podujatí na Spiši – folklórnych a divadelných predstavení, prehliadok a rôznych slávností, nezriedka celokrajanského rázu. Len škoda, že v uplynulom období nestúpol počet súborov a divadelných krúžkov, aj keď existujúce, najmä v Nedeci a Novej Belej, predstavujú vysokú úroveň a patria k najlepším v Spoločnosti. Správa tiež vysoko oceňovala úspešnú spoluprácu s Maticou slovenskou a jej rozsiahlu pomoc nášmu krajanskému hnutiu.

Počas diskusie členovia OV podotýkali nutnosť aktivizácie krajanskej činnosti na kultúrnom poli a zvlášť v ďalšom rozvíjani slovenského školstva, čo je veľmi dôležité najmä dnes, v roku štyridsaťročia Spoločnosti. Ďalší rast počtu žiakov na vyučovaní slovenčiny – ako mnohí zdôrazňovali – bude významným príspevkom na počesť krajanského jubilea. Vysoko tiež zhodnotili príbeh obvodných jubilejných osláv na Spiši ako podujatie, ktoré dôstojne završilo istú etapu v rozvoji krajanského hnutia a stało sa odrazovým bodom do ďalšieho štyridsaťročia, impulzom, dovoľujúcim s optimizmom hľadiť do budúcnosti.

Po diskusii pristúpili krajania k volbe nového predsedu Obvodného výboru KSSCaS na Spiši. Jednohlasne zvolili mladého krajanina Alojza Rusnáka z Jurgova, absolventa Vysokej školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene, ktorý v súčasnosti učí na Základnej škole č. 2 v Repiskách. Krajan A. Rusnák pôsobí sice v Spoločnosti odnedávna, ale už sa predstavil ako človek aktívny a plný iniciatívy. Medziiným jeho zásluhou sa v škole č. 2 v Repiskách

začalo vyučovanie slovenčiny. Dúfame, že ho elán a iniciatíva neopustí ani v novej funkcií.

Predsedu ÚV Ján Molitoris srdečne podčakoval František Kurnátovi z jeho obetavu krajanskú činnosť a vyjadril presvedčenie, že v nej bude pokračovať aj v budúcnosti. Prejavom uznania za dlhoročnú prácu v Spoločnosti bolo i zvolenie krajana Kurnáta za čestného predsedu Obvodného výboru KSSCaS na Spiši.

JÁN ŠPERNOGA

POHÁR ZÍSKAME NABUDÚCE

Členovia Miestnej skupiny KSSCaS z Tych na Sliezsku sa stále aktívnejšie zapájajú do krajanskej činnosti, pričom sa neobmedzujú iba na kultúrnu činnosť, ale snažia sa obohatiť krajanský život a vlastivedné a športové podujatia aj mimo svojho bydliska.

Už tri roky sa pripravovali na športový turnaj do Krempach, ktorý sa tam koná tradične pri príležitosti júlového svätku Obrodenia Poľska. Doteraz však vždy naše prípravy zmarili nejaké prekážky. Treba totiž vysvetliť, že Krempachy od Tych sú vzdialené ok. 200 km. A tak základným problémom bola veľká vzdialenosť. Ale tento rok sme sa pružili a prekonali sme všetky prekážky i vzdialenosť a do Krempach sme prišli včas. Tuná nás uvítal predseda MS KSSCaS v Krempachoch kr. František Kovalčík, ako aj predseda Eudového športového krúžku Spiš a zároveň hlavný organizátor vojtebalového turnaja Jozef Petrášek, ktorý nám posal aj pozvánku, za čo mu touto cestou srdcne ďakujeme. V Krempachoch nás už čakali aj naši krajania zo Sliezka – rodina Šeligovcov a Zelinských.

Sportové podujatie sa konalo na ihrisku pri miestnej základnej škole, na ktorú sa veľmi dobre pamäťam z mojej prvej učiteľskej práce. Kým sa však vojtebalový turnaj začal, mali sme možnosť si trochu pociťiť s loptou a porozprávať sa so známymi krajanmi a hostami zo Slovenska. Turnaja sa totiž už roky zúčastňuje mužstvo TJ Slavoj zo Spišskej Belej na Slovensku. A práve žrebovanie rozhodlo, že našim prvým súperom bude mužstvo zo Slovenska. Druhý zápas hralo domáce mužstvo Spiš s mužstvom EŠK z Jurgova. Našo súpera sme sa trochu pred zápasom obávali, vedeli sme totiž, že je to víťaz z minuloročného turnaja. Turnaj sa začal s malým oneskorením zápasom členov MS KSSCaS z Tych a TJ Slavoj Spišská Belá. Bojovalo sa tvrdzo, ale korektnie. Krempašskí diváci nešetrili hlasívkami a vytrvalo povzbudzovali obidve mužstvá. Potešilo nás, že hoci sme sa turnaja v Krempachoch zúčastnili po prvýkrát, mali sme aj svojich fanúšikov. Najviac naše mužstvo povzbudzoval Novobelančan Ján, ktorý stál na postrannej čiare.

Počas rozohrávky druhého a treteho setu začalo pršať, bojovalo sa však ďalej. V tomto zápase vyhral Slavoj 2:1 (15:11, 4:15, 15:13).

Počas krátkej prestávky uskutočnilo sa oficiálne otvorenie turnaja. Krempašská dychovka odohrala štátne hymny – poľskú a československú. S príhovormi vystúpil Jozef Petrášek za organizátorov a predstaviteľ športového oddelenia vojvodského úradu z Nového Sáčza. Po celý čas však pršalo. Mužstvo z Krempach hralo s družstvom z Jurgova už za vytváraleho dažďa. Vyhrali Krempašania 2:0. Ubúdalo divákom a hra na blatiom hrisku začala byť nebezpečná. Rozhodlo sa preto o prerušení turnaja. Zopakujú ho až na budúci rok. Eutovali sme, že na Sliezsku odídeme bez pohára. Naši hráči – Krištof Knapčík, Peter Máj, Gregor Vladorčík, Štefan Málek, Ondrej Ležoch, Juraj Dobrinek a Juraj Sivý, si však povedali, že rok rýchlo minie a o rok pohár Spiša bude predsa nás. Podobneho názoru boli aj ostatní krajania z našej MS, ktorí boli v Krempachoch. Pribudlo nám však veľa nových zážitkov. Nadviazali sme nové známosti a upevnilí krajanské vzťahy. Viaceri mali možnosť prvýkrát uvidieť Spiš, peknú spišskú dedinku Krempachy. Zúčastnili sme sa aj slávnejšej schôdzke spišského obvodného výboru pri príležitosti 40. výročia našej Spoločnosti. Pozreli sme si tiež klubovnu miestnej skupiny, ktorá sa nachádza v modernom kultúrnom dome.

Aj keď sa turnaj nedohral, sme radi, že sme v Krempachoch boli a neskamali organizátorov a fanúšikov tohto športového podujatia. Chceli by sme touto cestou podčakovať tiež Ustrednému výboru našej Spoločnosti za pomoc pri výprave na Spiš.

BRONISLAV KNAPČÍK

NEDECA

TÝŽDEN BESKYDSKEJ KULTÚRY

V auguste tohto roku sa v Žywicach, Makove Podhalanskem, Wiśnicy a Szczyrku konali folklórne slavnosti – Týždeň beskydskej kultúry, ktorých sa zúčastnili aj folklórne súbory zo Spiša a Oravy, Podhalia a zo zahraničia súbor z Turecka. Z našich súborov sa na tomto podujatí zúčastnil súbor MS KSSCaS Veselica z Nedeca a súbor MS KSSCaS z Veľkej Lipnice. Veselica vystúpila v žywieckom amfiteátri s programom Krstiny na Spiši, ktorý nacvičili pod vedením krajanke Zofie Bogačíkovej. Program a jeho znameniteľ predvedenie, ako aj pekné nedecké kroje sa divákom veľmi páčili, o čom svedčili búrlivé ovácie. S týmto programom sa môže Veselica predstaviť aj na iných javiskách a kultúrnych podujatiach.

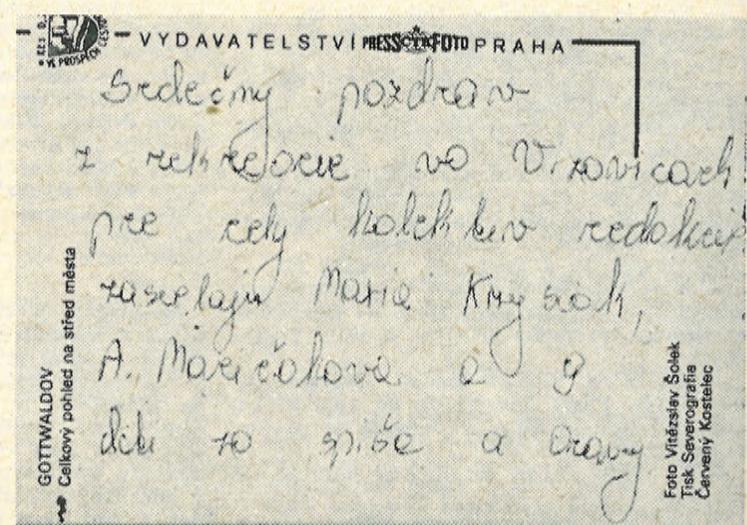
Veľmi dobre si počívali aj Lipničania, ako aj súbory zo Zákopaneho a Čierneho Dunajca, ktoré predviedli rezké goralské tanče a piesne. Veľký záujem vzbudil súbor z Turecka, ktorý predstavil rad pekných ludových tancov a zvykov z tejto krajiny. Ako som sledoval jednotlivé vystúpenia v Žywci, Wiśniu a Szczyrku, tak si dovolím tvrdiť, že úroveň beskydského folklóru stúpa z roka na rok.

JOZEF MIRGA

NIŽNÉ LAPŠE

Každý vie, že v poľnohospodárstve nestačí len zasadíť buď zasiat, ale treba aj zozbierať z polí úrodu, lebo až to dáva zmysel roľníckej práci. Keď teda nastáva obdobie zberu pestovaných plodín, mali by nielen roľníci, ale aj iné inštitúcie spojené priamo bud nepriamo s poľnohospodárstvom a vidiekom, vyvinúť úsilie pre zdarný priebeh týchto prác. Patria k nim i videcke obchody, z ktorých mnohé prispôsobujú otváracie hodiny potrebám roľníkov, dbajú o dobré zásobovanie nevyhnutnými tovarmi a pod. Ide predsa o to, aby roľník zbytočne nestrácal čas v obchode práve vtedy, keď je drahá každá minúta...

Zdá sa však, že na to zabudla pekáreň v Nižných Lapšoch, ktorá zásobuje chlebom a pečivom niekoľko spišských obcí. Dodáva

ŽIVOT V KAŽDEJ KRAJANSKEJ RODINE

Pripomíname všetkým krajankám a krajanom, ktorí si do 10. novembra nastačili predplatiť Život na rok 1988, že ho môžu ešte objednať na pošte buď u doručovateľa — na tri štvrtroky — do 10. februára budúceho roku. Predplatné za 9 mesiacov pre odberateľov v Poľsku je 180 zł a pre odberateľov v cudsine 270 zł + 10 zł poštový poplatok. Každý, kto ziska nových predplatiteľov, sa môže zúčastniť našej súťaže s hodnotnými cenami.

ho do jednotlivých obchodov podľa ustáleného harmonogramu. Lenže harmonogram je jedna vec a jeho dodržiavanie druhá. Po viem hneď — pre lapšanskú pekárku žiadaj plán neplatí. Mal som v auguste možnosť sledovať dovoz chleba do Kacvina, ustálený podľa plánu ráno medzi 8.30 a 9.30 hod. Za celý mesiac prišla dodávka v tomto čase len niekoľkokrát. Spravidla prichádzala s jedno-, dvoj-, troj- a niekedy i štvorhodinovým oneskorením. Desiatky čakajúcich ľudí každý deň netrpeľivo prešlapuje z nohy na nohu, obviňuje predavačky (ktoré predsa nemajú na to žiadnenie vplyv), kazí si nervy a nadáva na poriadky a nezdopovednosť pekárne. Padajú nevyberané slová, ktoré počúvajú deti a je ich hodne medzi čakajúcimi. Nepomáha jú žiadne intervencie...

Zber úrody, najmä senokosy a žatva, sú veľmi závislé na počasí. Každá chvíľa s pekným počasím má vtedy cenu zlata. Za dve, tri, či štyri hodiny, zmárnene čakaním v obchode, možno na poli urobiť veľa, napr. dovezť do stodoly a tým zachrániť pred dažďom dve fúry obilia. No lapšanskú pekárku to nezaujíma, rozváža chlieb po svojom, zakaždým o inom čase, ktorý nemožno nikdy predvídať. Nečudoval by som sa, keby sa dovoz občas oneskoril v zime, kedy sú na cestách závere, ale sústavné oneskorenie v lete nemožno ničím ospravedlniť. A nepochybujem, že tak je aj v iných obciach.

Je už načas, aby si gminná správa GS v Nižných Lapšoch všimla prácu pekárne a podnikla patričné a účinné opatrenia pre jej zlepšenie. Prácu a čas roľníkov si treba vážiť. Každému predsa musí záležať na tom, aby sme mali viac chleba.

JAN ŠPERNOGA

VYZNAMENANIE HRDINSKEJ OBCE

V obci Kasinka Mala sa 23. augusta 1987 konali oslavu 50. výročia veľkého roľníckeho štrajku v r. 1937, ktorý bol významnou udalostou v ľudovom hnutí medzivojnového obdobia. Deviati obyvatelia tejto obce položili vtedy svoje životy a mnohí boli ranení a uväznení.

Osláv sa zúčastnil člen ÚV PZRS, I. tajomník ÚV PZRS v Nowom Sączi Józef Brožek, podpredseda ÚV ZES Józef Koziol, predseda ÚV ZES Stanisław

Šmierciak, novosáczský vojvoda Antoni Rączka a početne zhromaždené obyvateľstvo obce a okolia.

Podujatie začalo položením kvetov a vencov na spoločnom hrobe zavraždených v roku 1937. Obec Kasinka Mala bola vyznamenaná Gavalierskym krížom Radu obrodenia Poľska. Gavalierske kríže dostali tiež zaslúžili členovia ľudovej strany. Osláv sa zúčastnila ľestná rota a reprezentačný orchester pohraničnej stráže. Zase dievčatá a chlapci z miestnej základnej školy recitovali básne o dedine, jej kráske a ľuďoch.

JOZEF MIRGA

PSALI O NÁS

Československý svět

ČÍSLO 8/87

Čtyřicet let Kulturně sociální společnosti Čechů a Slováků v Poľsku.

Letos oslaví čerti a slovenští krajané v Poľsku čtyřicáté výročí založení své Kulturně sociální společnosti Čechů a Slováků. Až do doby jejího založení nemely tehdajší české a slovenské spolky vlastní tisk, dostatečné knihovny a kulturní miestnosti, kde by se jejich členové mohli scházet, chyběl jim dostatek finančních prostriedkov pro rozvoj kulturní a osvetové činnosti. Ustanovení ústrední organizace Kulturně sociální společnosti Čechů a

Po vystupení divadelného krúžku zo Spišskej Belej v Krempachoch pri priležitosti 40. výročia našej Spoločnosti odovzdal predseda MS KSSCaS kr. František Kovalčík vedúcomu krúžku Jurajovi Pištovi (druhý zľava) pekný obraz, vedľa stojí spiškobelski ochotníci. Foto: F. Paciga

Slovákú bylo významnou udalosťou, ktorá je ve své podstatě plodem dôsledné národnostnej politiky socialistického štátu. Kulturně sociální společnost Čechů a Slováků v Poľsku se neužavírá ve svých národnostných hraniciach, ale je dôležitým článkom společenského života v Poľsku. Nová organizace Čechů a Slováků žijúcich v Poľsku se ihned po svém ustanovení stala jednou ze složiek polské Fronty národní jednoty. Společnosti to umožňuje účinné spolupracovat s jinými organizacemi, místními národními radami a aktivně se zapojit do společenských, hospodářských a kulturních akcí celé polské společnosti. Rada Čechů a Slováků žijúcich v Poľsku je volena do miestnych národních rad a mnozí jednotlivci sú nositeli vysokých státních vyznamenání.

dloholetou soustavnou a plodnou spolupráci, priebežne našim krajanom v Poľsku v príležitosti čtyřicátého výročia založení jejich společnosti mnoho dalších úspechov v kulturně osvetové práci a v jejich občanské angažovanosti pri budování nové společnosti socialistického Poľska.

ZDENKA HALUSKOVÁ

PODTATRANSKÉ NOVINY

ORGAN OV KSS A ONV V POPRADE

ČÍSLO 32/87

S KUKUČINOM V POĽSKU

Aj keď v tomto období zvyknú byť divadelné prázdniny, ohotníci zo Spišskej Belej — „nerešpektujúc túto skutočnosť“ — v pomerne krátkom čase naštudovali divadelnú hru Martina Kučučina Máje, s ktorou sa potom predstavili miestnemu publiku v Krempachoch pri Novom Targu v Poľsku.

Spišskobelenia už dlhé roky udržujú družbu s touto obcou v mnohých smeroch. Ochotne prijali pozvanie prostredníctvom Spoločnosti Čechov a Slovákov v Krempachoch a od 24. do 26. júla tr. navštívili túto obec a pre občanov odohrali tri divadelné predstavenia.

Divadelníci Miestnej organizácie SZM pri Mestskej knižnici pod vedením Juraja Peštu, s hudobným sprievodom Michala Kisiku na harmonike a niekoľkých tanečníkov z folklórneho súboru Magura v choreografickej úprave Pavla Olekšáka sa predstavili publiku v tom najlepšom svetle. Vystúpenia mali veľký úspech, na čom sa podielali všetci účinkujúci — Janka Antalová, Ján Paciga, Martin Carnogurský, Eva Janusová, Zdenko Antal, Katarina Rydziková, Dana Telthchová a Jozef Porubovič.

Prvá návšteva divadelníkov v Krempachoch mala nečakane veľký úspech. Ostáva nám veriť, že nadviazaná družba i v kultúre bude obohatením doterajšej spolupráce. Dlhoročná činorodá činnosť divadelníkov v Spišskej Belej je dobrou zárukou.

Úžitok z včelárstva

Vo Varšave sa konal XXXI. Medzinárodný včelársky kongres „Apimondia-87“. Nie náhodou. Už roky sa vo svete vysoko ceni poľské včelárstvo. Napokon, hovorili o tom aj na kongrese, na ktorý pricestovalo niekoľko tisíc včelárov z celého sveta.

Prvé záznamy o lesnom včelárstve v Poľsku sa objavujú pred viac ako tisíc rokmi. Kronikári písali, že celé osady sa vtedy zaobrali lesným včelárstvom. Zo starých kroník sa tiež môžeme dozvedieť, že ... kvitli tu nejaké zvlášt sladké bylinky a voňali obrovské lipové lesy, ktoré boli rozkošou pre včely. Vydlabany kmeň slúžil za úl, každý les bol včelinom a vo vtedajších časoch med bol svojho druhu mincou — uľahčoval výmenu rôznych tovarov. Medom platili na súdoch, kostolom dávali voskové sviece.

Cas, civilizačný a priemyselný pokrok urobili svoje — zmizli staré, veľké lesy, vyhnuli medodajné rastliny, ktoré volakedy rástli na úhorech a včelinia sa nevyhnutne priblížili k ľudským osadám. Neexistujú dnes lesní včelári — okolnosti ich prinutili, aby sa zmenili na včelárov — chovateľov, včelárov pútnikov. Stále modernejšie metódy obrábania pôdy majú za následok zmenu hospodárenia vo včelinach. Amatéri včelárstva museli tiale častejšie siaháť po písané slovo. Dnes iba dôkladná znalosť povolania a špecializácia umožňujú dosiahnuť dobré výsledky a udržať včelin.

Biológia včelárskej rodiny, to sú tajuplné, obširne vedomosti. Opravdivý včelár sa musí vyznať v botanike, chove a genetike včiel — preto niektorí tvrdia, že ľudský život nestaci na poznanie včelárskych tajomstiev. A hoci medzi včelármami boli a sú výborní rozpráváči, ani oni nie vždy do konca odkryjú tajomstvá svojho povolania.

Už oddávna sú včelári na vidiek mimořiadne cenení, sú elitou vidieckej spoločnosti. Za svoju prácu si ich ľudia vážia a uzávajú, lebo vedia viac ako iní a to im dávalo a dáva autoritu.

Vedomosti nadobúdajú včelári najrôznejšimi spôsobmi — starí otcovia a otcovia im prehrádzajú svoje tajomstvá, tajne pozorujú iných včelárov, čítajú odborné príručky a časopisy, zúčastňujú sa rôznych kurzov. Avšak vojvodské strediská poľnohospodárskeho pokroku majú dosť veľké starostí s účasťou na kurzoch. No včelárov netreba nejak zvlášť nahovárať, aby sa zúčastnili akéhokoľvek stretnutia.

Každý opravdivý včelár má vlastnú knižnicu, predpláca Pszczelarstwo — mesačník

Poľského zväzu včelárov, prameň aktuálnych informácií.

Včelári sa nesťažujú na nedostatok následníkov — skoro vždy, skôr alebo neskôr, sú ktoči z rodiny začína so zanietením osvojovať vedomosti o včelách. Mládež má priležitosť ukončiť Včelársku priemyslovku v Kluczborku v Opolskom vojvodstve a v známej Pszczelaj Woli v Lublinskom vojvodstve.

Práca vo včeline, poznanie včelých tajomstiev, ich zložitých spojení s prostredím, v ktorom žijú, spôsobuje, že sa včelári z milovníkov včiel stávajú aj milovníkmi prírody. Práve včelári pomocou svojich pracovitých zvereniek dostávajú ako prvé informácie o ohrození prírodného prostredia, čomu sa aktívne a s veľkou obetavosťou už dôvodne snažia predchádzať.

Tam, kde následkom otravy hynie včela, zanedlho podobný osud postihne ľadu — volali na poplach včelári. Aby k tomu nedošlo, už dnes musíme tomu predchádzať. Včelári dôsledne bojovali a bojujú, aby načas vysievali prostriedky na ochranu rastlín, aby pri cestách a na všetkých voľných priestoroch sadili stromy a medodajné kry. Práve vďaka nim sa napr. sliezské haldy menia

na zelené pláce ekologicky ruinovanej uholnej panvy.

Veľa času muselo uplynúť a veľa námaha stalo presvedčenie niektorých, že včely dajú ľadu nielen dary v podobe včelích produktov, ale že mnohonásobne väčší úžitok prinášajú opeľovaním ovocných záhrad a lánov entomofílnych rastlín. Odhaduje sa, že zisk z medu tvorí iba minimálnu časť celkových výhod, ktoré máme vďaka včelám. Opeľovaním repky zvyšujú úrodu o 50 percent. A už celkom nenahraditeľné sú v ovocných záhradách. Ovocinárov o tom netreba presvedčať. Sami pozývajú včelárov a dokonca platia za postavenie včelinia na svojich plantážach. A predsa ešte prednedávnom včelári musel platíť za možnosť postaviť včelin v ovocnej záhrade, alebo na repkovom poli.

Dnes, nielen v Poľsku, ale na celom svete sa kladie stále väčší dôraz na rozvoj včelárstva. Totiž vysvitlo, že napriek nahradeniu medu cukrom, voskových sviečok parafínom, petrolejom a elektrickou energiou, napriek tomu, že technický pokrok vytlačil včelárstvo v posledných storočiach na margo poľnohospodárstva, úplna likvidácia včiel je pre poľnohospodárstvo nebezpečná.

Aj u nás nebola situácia vo včelárstve vždy priaznivá. Včelári sú však tvrdí a tvrdohlaví ľudia, napriek tomu, že vždy bojovali s nedostatkom pracovného náradia. Keď napríklad prišla choroba — warroza — namiesto toho, aby sa spoliehali na zvlášť vyrobené lieky, sami začali hľadať prostriedky, ktoré by zastavili inváziu tohto nebezpečného parazita. A urobili správne, keď sa objavili prvé liečebné prostriedky, vysvitlo, že nie sú celkom užitočné, že si vyžadujú zvláštne metódy používania, že sa musí vyrobiť zvláštne náradie na dymenie.

Niektoči včelári včas zabránili tejto nebezpečnej chorobe, ale koľko včelich rodín zahynulo?

Odkedy z členských príspevkov v Kamiannej vybudovali Dom včelára, je nádej, že rozvíjajúce sa styky medzi včelármami z celého Poľska prispejú k priaznivým zmenám. Keďže poznáme ich tvrdohlavosť a podnikavosť a predovšetkým predsedu Zväzu včelárov, kňaza Henryka Ostacha, môžeme veriť, že v poľskom včelárstve bude stále lepšie. Napríklad v Kamiannej plánujú vybudovať sanatórium epiterapie, v ktorom budú chorých liečiť včelími produktami.

Väčšina ľudí, ktorí chovajú včely, sú členmi Zväzu včelárov z rôznych dôvodov, hlavne ekonomických. Zväz začína zavádzat do práce nové formy činnosti. Od tohto roka začal využívať včelárske výrobky. Vlastné prostriedky umožnia väčšiu samostatnosť, väčšie investičné rozmachy, čo výdatne zlepší situáciu domácich včelárov.

Výsledky, dosahované poľskými včelármami (priemerne 8 až 12 kg medu z úla), patria k veľmi slušným vo svete. Včelári opäť tvrdohlavovo obnovujú včelie rodiny (v Poľsku je ich asi 2 mil.). Zaslúžia si na ešte väčšiu pomoc a uznanie.

ZELENÁ KRONIKA

LUDIA SPOZA PÍSACÍCH STOLOV... Ešte v roku 1950 na československom vidiek žilo više 2 mil. ľudí. Dnes iba 960 000. Masový útek vidieckej mládeže do miest zabzrdili až v polovici sedemdesiatych rokov.

Dnes na českom a slovenskom vidiek nastala stabilizácia obyvateľstva. Vďaka zlepšeniu životných podmienok a ekonomickým

podnetom (napríklad pomoc vo výstavbe rodinných domčekov) proces starnutia obyvateľstva na vidiek už nie je taký rýchly ako volakedy.

Generálne hľadiac na vec československého trhu riešia... Ľudia za písacími stolmi. Zavedenie v priemysle modernej techniky, automatizácia výrobných procesov, robotizácia pracovísk — známená aj odstránenie prebytočných pracovných sôl a redukcia administratívnych pracovníkov. Od roku 1975 sa počet administratívnych pracovných miest v národnom hospodárstve ČSSR znížil o više 60 000 osôb. Ľudia spoza písacích stolov, po vhodnom zaškolení, odchádzajú

do výroby, služieb obyvateľstvu a do obchodu.

O LEPŠIE HROZNO. Už niekoľko rokov Bulharsko nie je svetovým potentátom vo výrobe hrozna, najmä jedlého. Zatiaľ čo pred 20 rokmi predávalo do europských riečnych miest. V roku 1966 bulharské vinohradie zaberá više 50 000 hektarov, dnes 16 000 ha. Príčina? Predovšetkým deficit pracovných sôl, nedostatok sadeňíčiek vhodných druhov vinnej révy, ako aj náležitých technológií pestovania.

Od roku 1985 Bulhari vyvíjajú úsilie pre zlepšenie tejto nepriaznivej situácie. Vypracovali vladny program ekologickej rajonizácie a rozvoja pestovania jedlého hrozná bez kôstok. Intenzívne pracuje osobitná pracovná skupina vedcov a odborníkov v pestovaní vinnej révy. Program predpokladá pestovanie rôznych odrôd, aby bol domáci trh, ktorý predsa obsluhuje masovú zahraničnú turistiku dobre zásobený čerstvým hroznom. Avšak na výsledky tohto podujatia bude treba počkať najmenej 5–6 rokov. Totiž toľko času musí uplynúť od založenia vinohradu — po prvý zber hrozná.

Stránku pripravil:
ZBIGNIEW RUTA

Najrýchlejší

Nedávne II. majstrovstvá sveta v ľahkej atletike v Ríme priniesli, ako mnohí vedia, množstvo vynikajúcich športových výsledkov. Na mňa však najviac zapôsobil skvelý svetový rekord (209 cm) Stefy Kostadinovej v skoku do výšky a predovšetkým fantastický čas 9,83 sek. kanadského šprintéra Bená Johnsona v behu na 100 m. Milovníkom ľahkej atletiky chceme dnes priblížiť profil tohto najrýchlejšieho muža na svete.

Narodil sa 30. decembra 1961 vo Falmouthe na Jamajke v mnohodetnej rodine biedného a často nezamestnaného otca. Má ešte brata a päť sestier. Nečudo, že nezriedka nemali čo vložiť do úst. V polovici sedemdesiatych rokov sa rodina vysťahovala do Kanady, kde sa usadila v Toronte.

K ľahkej atletike sa Ben dostal náhodou. Počas zábav s rovesníkmi na jednej z torontských ulíc všimol si jeho rýchlosť okolojdúci atletický tréner Charlie Francis a pozval ho do miestneho klubu — Mazda Optimists Track Club Toronto. Bolo to v r. 1976. Chlapec bol veľmi nadaný a usilovný a tak pod odborným vedením Francisa jeho výkonnosť začala rýchlo stúpať. V r. 1980 už bol členom reprezentačného atletického mužstva Kanady. Prvý väčší úspech dosiahol v roku 1982, keď na hrách Commonwealthu obsadił v stovke druhé miesto. Na prvých majstrovstvách sveta v Helsinkách v r. 1983 skončil v semifinále. Tam, ako vieme, slávil veľký triumf Carl Lewis. Vynahradil si to však o rok neskôr na Olympijských hrách v Los Angeles, kde sice veľkého Lewisa neporazil (Lewis získal zlaté medaily), ale vybojoval dve bronzové medaily na 100 m a v štafete 4×100 m. Potom ešte vyhral Svetový pohár v Canberre, časom rovných 10 sekúnd.

Veľmi úspešný bol pre Johnsona rok 1986. Už v zime počas halovej sezóny zlepšil svetový rekord na 60 m v hale (9,50 sek.). Jeho túžbou bolo stať sa absolútne najrýchlejším mužom na svete. Nevyhýbal sa silným súperom a spravidla vyhrával. Niekoľkokrát porazil i Lewisa, medziiným aj na Hrách dobrej vôle v Moskve, kde dosiahol vynikajúci čas 9,95 sek. Toto prvenstvo zaopakoval

onedľho aj na mítingu Grand Prix v Zürichu. Stal sa ozajstným kráľom šprintu.

Že je svetovou šprintérskou jedničkou, dokazoval prakticky na každých pretekoch. Už v januári tr. zabehol v austrálskom Perthe stovku za neuveriteľných 9,70 sek., no pre silný vietor a pokazenú elektrickú časomieru (meralo sa ručne) mu rekordný výsledok neuznali. Stabilitu svojich výkonov demonštroval aj neskôr. V japonskej Osake zlepšil svoj svetový rekord v hale na 60 m časom 6,44 sek. a 7. marca na halových majstrovstvách sveta v Indianapolise dotiahol svoj rekordný výsledok na 6,41 sek.

Už vlaňajší čas 9,95 sek. bol najlepším výsledkom dosiahnutým na úrovni mora, lebo vtedajší svetový rekord C. Smitha (9,93) bol zabehnutý vo výške 1823 m nad morom. Atletickí odborníci ho uznali za najdôležitejšieho kandidáta na prekonanie svetového rekordu v stovke. Aj Ben veril, že to dokáže. Chcel to urobiť práve na šampionáte v Ríme, preto sa naň pripravoval mimoriadne usilovne.

Zreb v rímskom finále postavil dvoch veľkých súperov — Johnsona a Lewisa — vedľa seba. Johnson vyrazil ako strela a už pri štarte získal nad Lewisom asi metrový náskok, ktorý udržal až do cieľa. Jeho 9,83 sek., lepší od Smithovho rekordu až o 0,10 sek., nazvali mnohí spravodajci kozmickým rekordom, ktorý môže dlho „kráľovať“ vo svetových tabuľkach. Tak dlho, až ho nelepší sám... Johnson, lebo zatiaľ nevidno iného takého šprintéra, ktorý by dokázal zlepšiť Johnsonov čas. A asi dlho nebude. Má teda šance odolávať šprintérom rovnako dlho, ako Beamonových 8,90 m v skoku do diaľky.

Pripomeňme ešte, že Johnson je vysoký 180 cm a váži 75 kg. Jeho najlepší čas na 200 m je 20,41 sek. Má už titul najlepšieho atlétu sveta v r. 1986 a najlepšieho atlétu v hale v r. 1987. Ako nedávno povedal, k titulu majstra sveta, chcel by na budúci rok získať ešte olympijské zlato. Verme, že sa mu to podarí.

JÁN KACVINSKÝ

Hviezdy svetovej estrády

PAT

Speváčka Pat Benatarová patrí medzi najzaujímavejšie zjavy súčasnej rockovej scény. Už prvými nahrávkami si získala veľké uznanie, hoci spočiatku jej hlasové zafarbenie mnohí zaraďovali do opernej oblasti. Začínala spievať v mládežníckych kluboch, kde ju objavila firma Chrysalis. Uzavrela s ňou zmluvu, ktorá poskytla speváčke nové možnosti uplatnenia. Patrilo k nim i to, že sa o jej repertoár starali autori zvučných mien.

V r. 1979 nahrala Pat svoj prvý album In the Heat of the Night (V žiare noci) a o dva roky ďalší Crimes of Passion (Zločiny z väsne), ktoré sa vyznačujú veľkou expresivnosťou, dynamickosťou a známenitým i zaujímavým spevom, podloženým tvrdým rockom. Skladby z týchto platní patria k najlepším v rockovej vokálnej tvorbe.

V r. 1982 nastúpila Pat na cestu hľadania a experimentovania. Jej vzťah k novej vlnie sa prejavil v novom albareme Precious Time

(Vzácný čas), z ktorého pochádza i veľký hit Helter Skelter. V novovlnovom štýle nahrala potom ďalšie dva albumy — Live from the Earth, ako aj Get Nervous, ktoré vyšli v r. 1983. Predali ich v niekoľkomiliónových nákladoch, za čo získala zlatú a platinovú platňu. Pomohol k tomu i jej veľký hit Love is a Battlefield.

Potom sa Pat rozhodla pre ďalší štýlový posun — prejsť od hard rocku k aktuálnemu melodickému rocku. Vidieť to už vo výbere skladieb pre ďalší album Tropico (Tropický) z r. 1984. Každá z nich je vlastne šlágrom. Stal sa nim aj jej „elpečkový“ singel We Belong, ktorý napriek vysokému nákladu rýchlo zmizol z predajní. Autorom väčšiny skladieb v tomto poslednom albareme je jej manžel, gitarista Neil Geraldo.

Pat Benatarová spieva čisto a zaujímavo frázuje. Dobre manipuluje so svojím vypracovaným hlasom, ktorý neprestajne nabera na kvalite. Pri spievaní pesničky neprežíva ani sa ich nesnaží „otepliť“. Ide jej o to, aby ich zaspievala perfektne a bez najmenších chybíčiek. Dobre to potvrdzuje jej posledný singel Painted Desert, ktorý podobne, ako jej iné platne, bol rýchle vypredaný. Pat patrí v súčasnosti k veľkým hviezdam a má svoje pevné miesto v absoluťnej rockovej špičke. (JŠ)

STARKÁ Z LESA

Viezla sa raz v koči jedna slúžtička so svojimi pánnimi cez hustý les.

Ked' boli uprostred hory, vyskočili z hústiny zbojnici a zamordovali každého, koho našli. Nažive ostala iba dievčina, ktorá v strachu vyskočila z koča a skryla sa za stromom.

Ked' zbojnici s koristou odišli, vystúpilo dievča spoza stromu a videlo, aké neštastie sa prihodilo. Začalo horko plakať a takto si vratelo:

"Čo si ja úbohá stvora teraz počiem? Akože potrafím z lesa? Niet tu ani človečika, akiste zahyniem hladom."

Chodilo dievča hore-dolu, hľadalo chodníček, ale chodníčka nikde. Ked' sa zvečerilo, sedlo si pod strom, reku, tu budem sedieť a nepohnem sa stadiaľto, nech sa robi čokoľvek.

Ako tak chvíľu sedelo, priletel k nemu biely holúbok so zlatým kľúčikom v zobáčiku. Položil kľúčik dievčine do ruky a rieko:

"Vidíš tamten veľký strom? V tom strome je zámociek. Otvor strom kľúčikom. V zámocíku nájdete poživeň, nebudeš viac hladovať."

Dievčina podišla k stromu, odomkla a našla misku s mliekom a pri nej chlebik. Nadrobila si ho do mlieka, a ked' sa najedla, povedala:

"Ale som ustala! Ej, či by som si rada ťahla!"

Poznove priletel holúbok, v zobáčiku priniesol iný zlatý kľúčik a povedal:

"Otvor si tamten strom, nájdete v ňom postel."

Dievča odomklo aj druhý strom a našlo v ňom utešenú, mäkučkú posteľku. Potom si ťahlo a zaspalo.

Ráno priletel holúbok tretí raz. Aj teraz priniesol kľúčik, podal ho dievčine a rieko:

"Otvor si tamten strom, nájdete v ňom šaty."

Dievča odomklo a našlo v strome krásne šaty, vykladané zlatom a drahými kameňmi. Také nemala nijaká kráľovská dcéra.

Tak si dievčina žila v hore dosť dlho. Každý deň k nej priletel holúbok a staral sa o všetko, čo dievčina potrebovala. Dobre si spolu nažívali.

Raz priletel holúbok k dievčine a spýtal sa:

"Urobíš mi niečo po vôle?"

"Veľmi ráda," odvetila dievčina.

"Tak počúvaj," vravel holúbok. "Zavediem ňa k malej chalúpke. Vojdeš dnu a pri ohnišku uvidíš jednu starkú. Ked' ňa pozdraví, neozvi sa jej, nech si vraví čokoľvek. Chod' len ďalej popri jej pravici, tam nájdete dvere. Ked' ich otvoríš, vojdeš do izby a na stole uvidíš všakováke prstene, podaktoré a jiné náramne skvostné, s jagavými drahými kameňmi. Tie však nechaj na pokoji! Hľadaj len obyčajný prstienok a čo najskôr mi ho prinies!"

Dievčina podišla k chalúpke a vošla dnu. V izbietke sedela starká. Ked' zbadala dievča, naširoko otvorila oči a povedala:

"Vitaj, dcérko moja!"

Dievča jej však neodvetilo a bralo sa rovno k dverám.

"Kamže, kam?" volala za dievčinou starká a mocne ju chytila za sukňu.

"Tu je môj dom a nikto mi sem nasilu nevojde!"

MLADÝM K JUBILEU KSSČaS

Milé deti!

Ako sme už v minulom čísle oznamili, dnes sa vás chceme opýtať, koľko folklórnych súborov pôsobí pri Kultúrno-sociálnej spoľočnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Každý z týchto súborov má svoje meno. Ak to viete, spolu s názvom obcí, v ktorých pôsobia, uvedte aj názov súboru.

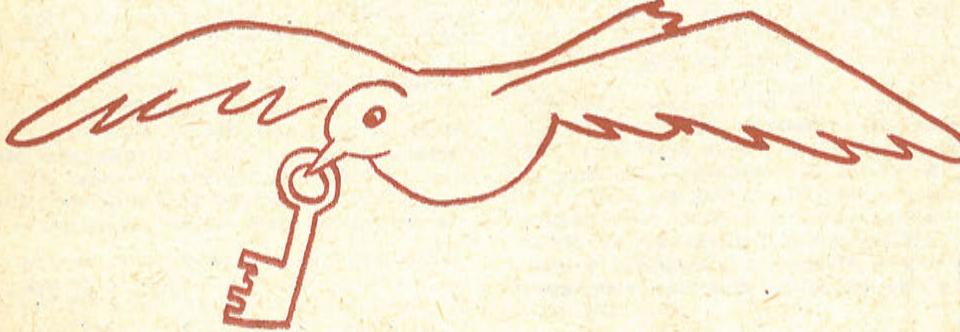
Odpovede posielajte na adresu našej redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžerebujeme výhercov pekných slovenských kníh.

Ale dievčina sa iba mlčky osloboďila a šla rovno do izby. A tam ležalo na stole veľa-preveľa prsteňov, len sa jej tak trbliateli a jagali pred očami. Dievča sa v nich prehľadalo, hľadalo obyčajný prstienok, ale nijako ho nemohlo nájsť. Ako tak hľadá, zrazu zazrie starkú, ako sa s vtáčou klietkou zakráda von. Dievča hned pribehlo a vzalo jej klietku z ruky. A ked' sa do klietky pozrelo, uvidelo vtáka s obyčajným prstienkom v zobáčiku.

Dievča vzalo prsteň a radostne bežalo domov. Nazdalo sa, že biely holúbok prileti a prstienok si odnesie, ale vtáča neprichádzalo. Dievčina sa oprela o strom, že naň bude čakať. Ako tak stojí, zrazu sa jej videlo, že strom mäkne, je čoraz ohybnejší a haluzie mu klesá nadol. Odrazu sa konáre ovinuli okolo dievča, a už to boli dve ramená, a ked' sa dievčina obzrela, bol zo stromu šváry mládenec, ktorý ju objímal a bozkával.

"Oslobodila si ma z moci zlej stareny. Je to striga, ktorá ma premenila na strom, a iba niekoľko hodín denne som bol bielym holúbkom. Kým mala prstienok, nemohla sa mi vrátiť moja ľudská podoba."

A vtom už stáli pri ňom i jeho služobníci a kone. Aj ich striga premenila na stromy, ale aj nad nimi stratili čary svoju moc. Všetci potom odišli spolu do krajiny, kde bol mládenec kráľovským synom. Slávila sa svadba a mládenec i dievča šťastne spolu nažívali.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho poľského divadelného a filmového herca. Hral o. i. v takých filmoch ako: Soľ čiernej zeme, Najdlhšia vojna modernej Európy, Mastičkár (Znachor), Jánošík, Prázdiny s duchami, Boleslav Smelý a v televíznom seriáli Noci a dni. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie (mládež prosíme uviesť vek). Čakajú knižné odmeny.

V Živote č. 351/87 sme uviedli snímku Jerzyho Stuhra. Knihy vyžrebovali: Jana Budzová z Čiernej Hory, Jozef Handzelek, Robert Paciga a Genovéva Piovováčková z Kacvínna, Marzena Michaláková z Malej Lipnice, Wanda Soltýsová a Sabina Szwarcová z Vyšných Lapšov, Anna Soltýsová z Krakova.

VESELO SO ŽIVOTOM

Svetobežník je obežník rozoslávaný po celom svete.

* * *

Dnes, bude namiesto telesnej výchovy matematika. Tak si aspoň trochu zaplávame.

* * *

Skleníky slúžia na pestovanie rastlín v čase, kedy nerastú.

* * *

Ked' pride otec domov špinavý, tak sa smeje a vrvá, že sa bil so životom.

* * *

Z tunela uniká tma z dvoch strán.

Vtáky majú zobák, podľa ktorého poznáme, akú pesničku spievajú.

Pri plávaní v rieke nehovorím, aby som nerušil ryby.

Žiarovka je konzerva so sviestom na drôtku.

Lavína je miesto, na ktorom je roziata láva.

S kúpaním sú u nás problémy. Voda je taká špinavá, že nie je ani na mape.

Naše lesy sú bohaté na drevo, lesné plodiny a na odpadky.

Všetkým učiteľkám a učiteľom a najmä tým, ktorí učia krajanské deti materinskému jazyku, želáme k ich sviatku veľa pracovných a osobných úspechov, ako aj potešenia zo svojich žiakov. Na snímke: učiteľka Mária Galiniaková z Novej Belej so žiakmi.

Foto: AMK

REDAKCIA

EVA KOPÚNKOVA

List súdružke učiteľke

Toľko, ej, toľko krásnych slov z duše mi vyviera, všetky však neviem zachytiť na hárrok papiera.

Na biely listok ukladám písmená — kvety, v každej z nich vzdávam vám hold vďaka úprimný.

JOSEF KAINAR

INDIÁNI

Indiáni, ti se mají! Celý den si lenom hraji.

Skáčou hejsa, hopsasa, chytají se do lasa.

Potom vlezou do vigvamu, zavolají na svou mámu.

„Mámo, mámo, máme hlad.“ Snedí vlka a jdou spat.

Do spánku jim pěkně vyjí kojotové na prérii.

Ráno sluníčko je vzbudí, a ti malí chlapci rudi

Prajem vám život plný krás ružami posiaty, na radosť, účtu, priateľstvá plodný a bohatý.

Na koniec listu prikladám nezábudky kvietok ako symbol vrúcenej vdávky od nás, vašich dietok.

hned vyběhnou mezi stany hrát si. Nač? Na Indiány.

MÁRIA HAŠTOVÁ

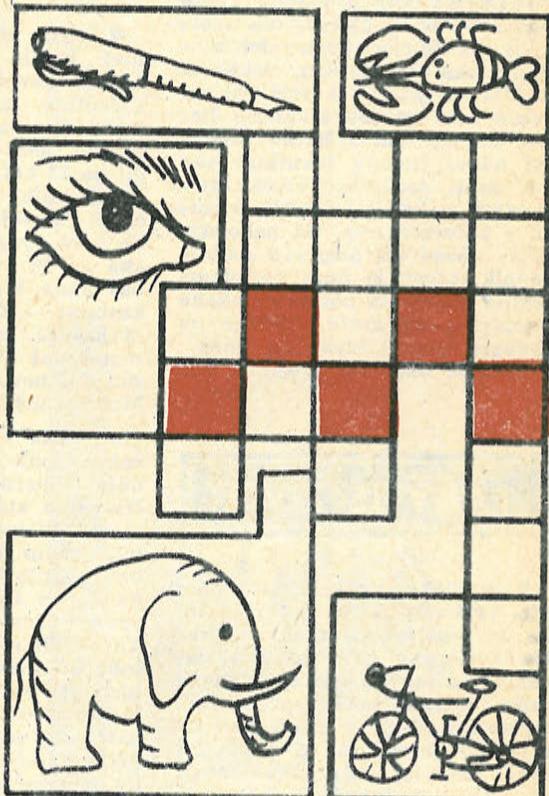
Jesienky

Na lúky spustnuté vybehli jesienky, spievali po kraji jesenné piesenky.

Na deti pri húskach veselo zvolali: „Hola, hej, detičky, hybajte so školy!“

KRÍŽOVKA

Co robí prvák, keď ide do školy? Odpoveď nájdete v tajničke, keď do prázdnych políčok krížovky vpíšete názvy všetkých vecí a zvierat. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujueme výhercov slovenských kníh.

Z KLENOTNICE L'UDOVEJ HUDBY

Mierne rýchlo

Slovenská ľudová pieseň

HLBOKÝ JARČEK

2. (: Ja ho napojim, až budem tvoja,:)
(: z murovanej studienočky, z nového vedra,:)
3. (: Koň vodu piye, nohami bije,:)
(: varujže sa moja milá, bo ťa zabije,:)

PAVEL ČERNÝ

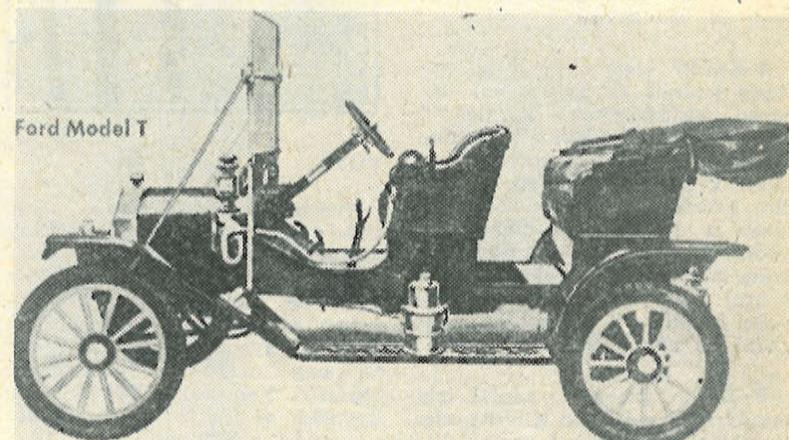
HRNČÍŘ A CAR

Jel hrnčíř na trh prodat hrnce. Dohonil ho car v kočáre a hned se ptal, kdam jede a co veze. Hrnčíř mu to poviedel a vzápätí ukázal na své zboží. „A jak jdou tvé hrnce na odbyt?“ zeptal sa car hrnčíre. „Spatně,“ odpoviedel remesník, „stěží užívím rodinu.“ Car se zamyslil a řekl: „Pomohu ti, když uholneš tuto hádku: Jaké je na světě největší zlo?“ „Lidská hluost,“ odpověděl pochotově hrnčíř. Carovi se odpověd' velmi líbila, a proto si objednal u hrnčíře celý vůz hliněného nádobí, ale stanovil si jednu pod-

míku: že to nádobí musí přivézt sama lidská hluost. Od toho dne hrnčíř plně točil hrnce pro cara. Netrvalo dlouho a v hrnčířově dílně se objevil jeden carův bojar, o němž bylo známo, že carovi pochlebuje a opíčí se po něm. A hned si také objednal vůz hliněného nádobí. Hrnčíř se zdráhal, ale nakonec souhlasil. Vymínil si však, že bojar sám odvezne hrnce carovi. Bojar tolik toužil vyrovnat se carovi, že hrnčíř přikývl. Nadešel den, kdy bylo dílo hotovo. Bojar se zapráhl do vozu a vyjel. Bojar tálne, hrnčíř sedí spokojeně na kozlíku. Car vyhlíží z okna: „Vítám té, hrnčíři, kdo tě to vezet?“ „Lidská hluost, mocný care, ta mě vezet!“ Car se rozesmál a bohaté hrnčíři zaplatili. Hluopého bojara pak s ostudou vypřáhli. A poněvadž bojarů, co se po vladari opíčili, bylo na carském dvoře dost a dost, měl hrnčíř stále co dělat a měl se dobře až do smrti.

Z DEJÍN AUTOMOBILOVEJ DOPRAVY

Firma Ford Motor Company — kráľovstvo Henry Forda — mala veľký vplyv na rozvoj svetovej motoristickej techniky. Hlavnou Fordovou zásadou pri zavádzaní nového automobilu bolo: veľa, ale lacnejšie. Spolu s uvedením modelu T (na snímke) sa začalo obdobie automobilov, ktoré si mohli kúpiť nielen bohatí ľudia. Od roku 1908 vyrobili za 19 rokov vyše 15 miliónov týchto automobilov.

ZO ŠÍREHO SVETA

MINIKALENDÁR. Firmy produkujúce elektronické hodinky sa snažia neustále lákavo inovovať svoje výrobky. Jednou z nich je holandská Datapros Nijbroek, ktorá ponúka spotrebiteľom priručný, či vlastne náročný kalendár. Majiteľ nového elektronického modelu hodin môže takmer okamžite získať podrobnejšie informácie o ľubovoľnom dátume od r. 1902 — do 2099. Standardná zostava údajov obsahuje pre každý dátum, ktorý si majiteľ vyberie: názov dňa v týždni, číslo týždňa v roku, fázu mesiaca v danom dni a presný čas v 10 veľkomesiacích sveta s uvedením časového posunu v závislosti od ročného obdobia — uff!

ZAČIATKY COCA-COLY. Tento nápoj známy prakticky vo všetkých svetadieloch vymyslel v r. 1886 John Pemberton, lekárnik z Atlanty, ktorý si varieval na dvore pred svojou lekárňou liečivé odvary. Na začiatku predával nápoj (zelenú tekutinu) ako liek proti podagre. Vodička sice podagru neliečila, ale bola chutná a občerstvujúca. Od neho odkúpil návod na prípravu nápoja podnik, ktorý je dnes najvýnosnejším podnikom potravinárskeho priemyslu na svete. Odvar na podagru zmenil farbu na hnedú, vyrába ju dnes 140 krajín a pije

TAKÝ JE ŽIVOT

● Anglická vedkyňa uskutočnila výskumy, ktoré potvrdili tú, že ženatí muži rýchlejšie robia karéry v povolaní ako slobodní. Sú rovnako silní a oddanejší práci. Okrem toho často radi zostávajú dlhšie v práci ako by mali ist domov a to si zvlášť cenia šéfovia; preto aj ženatí rýchlejšie postupujú a dosahujú úspechy v povolaní.

● Z 10 detí, ktoré teraz prichádzajú na svet sa 9 rodí v zaostalých krajinách a žijú o 15 rokov menej ako v priemyselne vyspelých krajinách.

● Podľa vedcov z oblasti genetiky, všetci obyvatelia zeme sú potomkami jednej ženy, ktorá žila na africkej pevnine pred 200 000 rokmi.

● Každý človek pocítuje potrebu podeliť sa so svojimi názormi, skúsenosťami s niekym iným. Táto požiadavka sa čudne prejavila u istého obyvateľa Arizony. Vtrhol do televízneho štúdia, priložil operátorovi pištoľ k hlave a žiadal, aby mohol pol hodiny hovoriť. Dostal tú pol hodiny. Televízny divákom porozprával vlastné, neveselé predpoveďe budúcnosti, potom sa odvzdal do rúk polície.

● Rôzne prekážky zdolal istý mladý muž v Děčíne (ČSSR), aby sa dostal v miestnej zoologickej

záhrade priamo pred kľietku, v ktorej ležal pári sibírskych tigrov. Prestrčil ruku cez mrežu a dráždil zvieratá. Skôr ako stihol pribehnúť strážnik, ktorý počul krik — tigrica mu tak pochryzala ruku, že naprieck úsiliu lekárov, mu ju museli amputovať. Nerozvážny 23-ročný muž priznal, že predtým, ako išiel ku kľietke s tigrami vypil jedno pivo a liter vína.

● Nie každá krajina sa môže pochváliť takým bohatstvom mien ako Turecko. Naposledy tam zaregistrovali ok. 20 000 mužských a ženských mien, pričom pravých tureckých nie je viac ako dva tisíce. Rozhodujúca väčšina mien je dedičstvom historickej minulosť národa, ktoré obývali územie dnešného Turecka a susedných štátov. Ale je vidieť aj vplyv dnešnej civilizácie. Ako si totiž možno vysvetliť objavenie sa takých mien, ako Učák (lietadlo) alebo Uzaj (vesmír)...?

● Glynn de Moss Wolfe, majiteľ hotela v Blythe v Kalifornii obyčajne sa ženil na sv. Valentína alebo v čase okolo tohto dátumu. Mal už dobré skúsenosti, lebo v roku 1979 sa oženil po 23-krát, čo podľa Guinessovej knihy rekordov je úspechom vo svetovom meradle. Svojho času vypočítali, že má 33 detí, ako aj 16 svokier. Nedávny soňaš pána Wolfa sa konal s fažkostami, keďže mladucha, Eva Mejiasová, ako neplnoletá, musela čakať niekoľko týždňov, aby súd dal povolenie na manželstvo. Mladoženčí mal 76 rokov...

● Deník Trybuna Opolska uverejnil podľa PAP výsledky sondáže Odboru sociálnych výzkumov Hlavného statistického úradu na téma životného mnohotestného rodin. Výsledky mají varovnou výmluvnosť. Témér polovina dospelých v Polsku se dnes vychádza v mnohotestných rodinach. Takových rodin je 1,1 miliónu, z toho 68 proc. s troma dětmi. Materiální nesnáze má 68 proc. těchto rodin a témér polovina patří ke skupině s nejnižšími příjmy (méně než 7 tisíc na osobu měsíčně). Na otázku, jak hospodaří se svým rozpočtem, 47,3 proc. odpovídá, že musí žít velmi šetrně, chtějí-li něco odložit na větší nákup. Pouze pětině mnohotestných rodin příjmy stačí na všechno (a slovo „všechno“ je v této souvislosti velmi iluzorní) a čtvrtina si může dovolit pouze nejlevnější potraviny a oblečení.

VÍŠ, ŽE...?

VÔNE.

Niektoľ lekári tvrdia, že vône, aké vylučujú niektoré rastliny môžu liečiť alebo pomáhať v liečbe. Levanduľa napr. uľahčuje dýchanie, mierni bolesti hlavy a srdca, má priaznivý vplyv na nervový systém. Vôňu tymánu by sme mali vydýchovať počas chrípky. Nemocní s ochoreniami krvného obehu by mali vydýchať vôňu rozmarinu.

NIELEN RULETA.

Nie všetci vedia, že Monako, to je nielen ruleta a slnečné pláže. Najväčší vklad do obratov kniežatstva dáva monacký priemysel. Práve v Monaku vyrabili niektoré súčiastky pre Concorde a holiace strojčeky, ktoré používajú kozmonauti NASA. Celý monacký priemysel, ako sa hovorí v obchodnických kruhoch, je bez vône, bezfarebný a prakticky neviditeľný — bez dymu. Je to najmodernejšia technika, chémia umelých hmôt, elektrotehnika, presná mechanika, kozmetické prípravky a konzervy. Obraťtoho priemyslu vynášajú milióny frankov. Zamestnáva 25 000 pracovníkov čiže toľko, koľko obyvateľov počíta mini-kniežatstvo. Iba tretina pracovisk je obsadená Monačanmi. Ostatní sú cudzinci.

RADÍME

Citatelia sa nás v listoch pytajú, ako je možno zabrániť nepríjemnému potenciu chodidel. V tejto rubrike sme už o tom svojho času písali. Dnes rozširujeme našu odpoveď na ošetrovanie celých chodidel, ktoré si, bez násadzky, každý môže dovoliť. Co musíme robiť?

Odpovedáme:

● Ak sa vám nohy veľmi potia, musíte si ich dvakrát týždenne moćiť vo vývare z dubovej kôry alebo v nápare zo šalvie a žihlavky. Vývar z kôry prípravujeme nasledovne: 5 polievkových lyžic kôry zalejeme pol litrom letnej vody a na malom ohni varíme 20 minút až pol hodiny. Vodu, ktorú sa nám v tom čase vypari, dopĺňujeme do pôvodného množstva. Potom vývar odlejeme. Je to porcia na trikrát. Jednu tretinu použijeme — ostatné nalejeme do pohára na záváraniny a uschováme v chladničke alebo na studenom mieste. Porciu vývaru dopĺňujeme v lavoře teplou, nie vrelou vodou, tak, aby sme mali chodidlá prikryté. Kúpeľ by mal trvať 10 až 15 minút. Nápar zo šalvie so žihlavou by sme mali pripravovať zo štyroch lyžic bylin, ktoré zlievame dvoma litrami horúcej alebo letnej vody, ktorú na malom ohni držíme až do varu. Je to porcia na dvakrát. Takto nápar je vhodný pri celkovom potenci; vtedy prípravujeme bylinky v proporcích — jedna polievková lyžica na pohár a každý tretí deň by sme mali vypíti dvakrát denne pol pohára. Toto by sme mali robiť dlhšiu dobu a po čase opakovať. V lete odporúčame posýpať obuv vo vnútri púdrom proti potenci; odporúčame to aj tým, ktorí majú veľmi citlivú pokožku — zabraňuje to tiež odreninám.

● Pomerne častou boľačkou chodidel je miestne zhrubnutie pokožky. Predchádzame tomu tak že natrieme pokožku krémom linomag. Ak však už máme pokožku zhrubnutú, odporúčame veľmi dobrý domácky spôsob — močenie chodidel v škrobe zo zemiakovej mûky alebo v dôklad-

ne umytych, rozvarených zemiakových šupkách. Je to účinné aj pri omrzlinách a pukaniu pokožky na päťach. Tento kúpeľ odporúčame aj pri veľmi unavených chodidlach. Po vymočení zhrubnutú pokožku na päťach a otlaky môžeme bezbolestne, bezpečne a bez námaha odstrániť pomocou zvláštneho náradia Omega. Je lacné a môžeme ho kúpiť v drogériach alebo v obchodných domoch, kde predávajú kozmetické prípravky. Zhrubnuté miesta môžeme trief pumeom, ale tento spôsob je menej účinný. Po odstránení zhrubnutej pokožky, chodidlá natierame výživný krém.

● Ak nosíme dreváky alebo následkom nedostatku vitamínov — príčiny napäťom môžu byť rôzne — koža na päťach je suchá až začína praskáť. V takom prípade musíme vymočiť chodidlá v rozvarených zemiakových šupkách s ťanovým semenom, potom zostrihať zhrubnutia až na úroveň prasknutia, ťahučko pretieť boľavé miesto jódovou tinktúrou a natrieť mastou z rybieho tuku alebo krémom linomag. V jedle si musíme viac vŕšať produkty obsahujúce karotén napríklad, šalát, mrkvu, petržlenovú vŕňat.

● Ďalšou nepríjemnou vecou sú vrastajúce nechty. Bolo by najlepšie, ak by sme tomu zabránili a nosili obuv, ktorá netlačí prsty. Pri pedikúre by sme nemali nechty strihať príliš hlboko na bokoch a iba ich ťahko zaokruhlit. Ak nechty vrastajú, musíme jemne pilníkom spliť zhrubnutý necht tak, aby stmaloval a potom sa pokúsiť pod nechť rozložiť maličký kúsko vaty dobre nasiaknutej mastou z rybieho tuku alebo linomagom. A ešte jedno — na umývanie chodidel musíme používať dobré, tučné mydlo.

BYLINY
V NAŠEJ KUCHYNI

BOBKOVÝ LIST — netreba to s jeho používaním preháňať, je však nenahraditeľný pri príprave marinád, nálevov k mäsu a slemom, ako prísada k polievkam, pečienkam z diviny, hovädzej a k roládam.

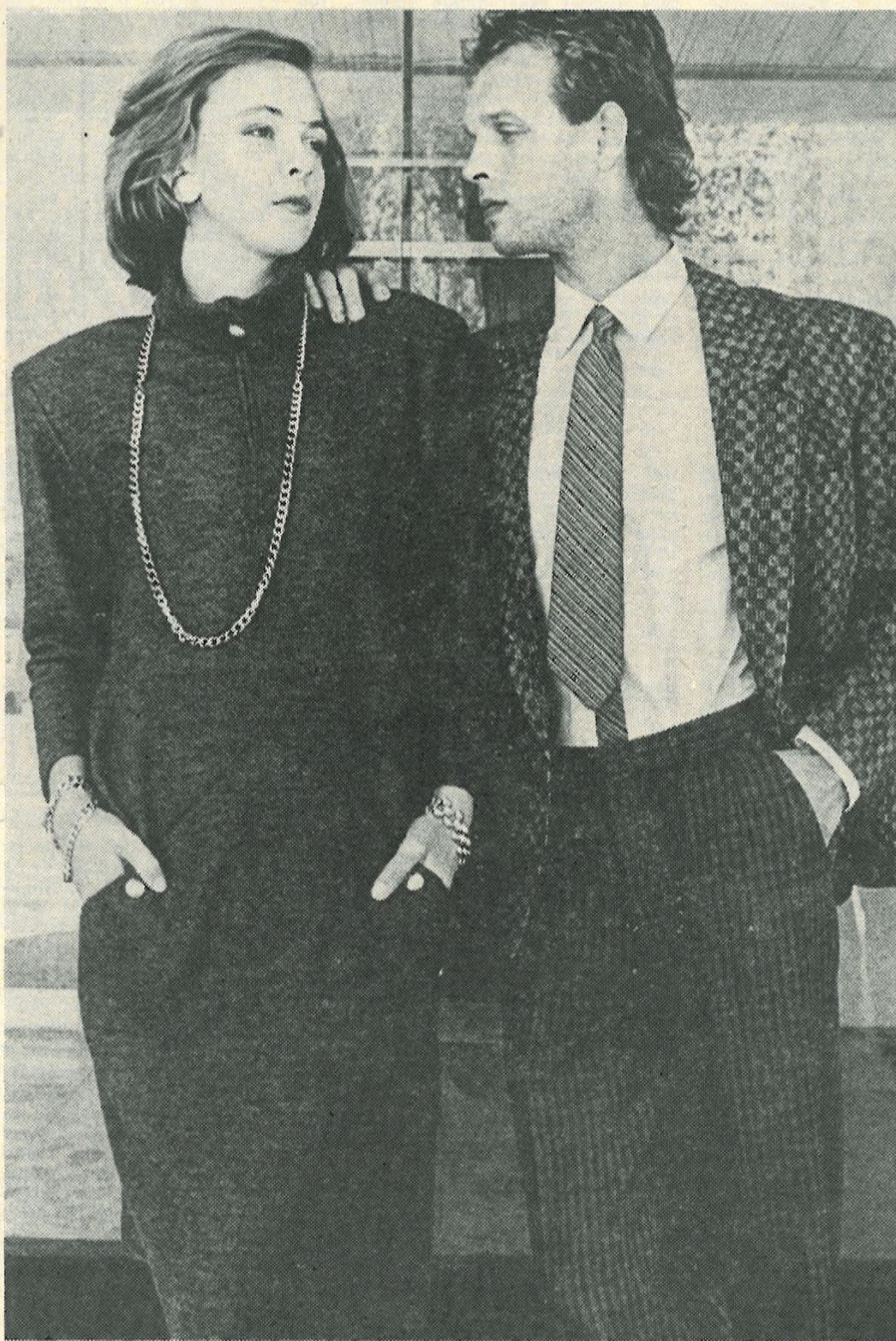
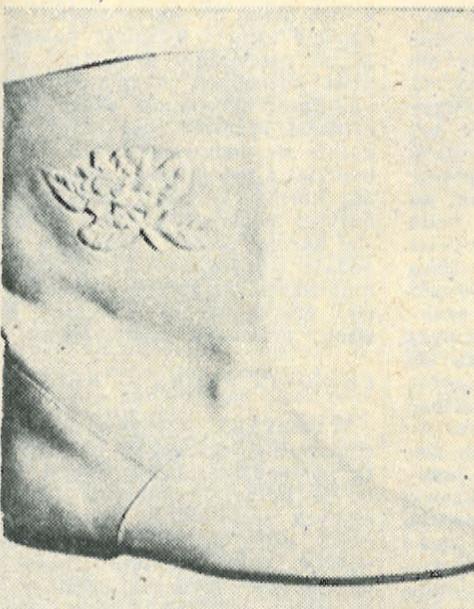
LIGURČEK (lubczyk) — zlepšuje chuť bujónu a každej polievky, pečienky a gulášu.

MATERINA DÚŠKA — vhodná je ako prísada k omáčkam, varenému a pečenému mäsu, k mäsovým plnkám, zelené listky sa pridávajú k paradajakovým a uhorkovým šalatom.

MAJORÁNKA — pridáva sa k polievkam (hrachovej, fazuľovej) plnkám, pečenému mäsu, držkám a pastétam.

MĀTA — jej zelené listky sa pridávajú k šalátom, pečienkam (hovädzej, baranej a z mletého mäsa), ochucujú sa ľou tiež šaláty a bylinný oct.

PAPRIKA — má niekoľko chutí: môže byť jemná, sladká alebo štipľavá. Prášková sa pridáva k polievkam (rybachím, mäsovým), a omáčkam, taktiež ku gulášu a mletému mäsu.

Už je jeseň a každá z vás potrebuje doplniť svoj šatník nejakou novinkou. Na teplejšie a chladnejšie jesenné dni vám predstavujeme najnovšie modely obuvi. Poltopánky sa hodia k sukniám aj k nohaviciam.

Pletené odevy sú nielen praktické a vkušné, ale aj módne. Dobre sa v nich citia ženy, ktoré na oblečení oceniajú pohodlnosť a funkčnosť. Ponúkame vám sivé šaty z úpletu a aktuálnymi detailami — kovovými gombíkmi a zipom. K šatám sa hodia kovové alebo strieborné retiazky a náramky.

Mužom navrhujeme módne a praktické nohavice a saká z vlnených látok s jemnou drobnou kockou.

Snímky: MÓDA

Dievčatám a mladým ženám navrhujeme elegantný kostým sivo-čiernej farby. Má všetky prvky súčasnej módnej linie a uspojí kultivovanú ženu, ktorá má určité nároky na módnu liniu a kvalitu. Látka má jemnú kocku a je vlnená.

LEKARZ
WETERYNARII

ZALEGANIE POPORODOWE

Zaleganie nie jest odrębną jednostką chorobową, lecz wspólnym objawem dla całego szeregu nieroznanych chorób, które występują u krowy po porodzie. To tzw. zaleganie poporodowe zdarza się prawie wyłącznie u krow i zazwyczaj po ciężkich porodach. Można też spotkać się z czymś podobnym u kazy, kóz, owiec i świń. Po dokonanym porodzie i to najczęściej porodzie wspomaganych siłą ludzi, krowa zresztą zupełnie przytomna, która przyjmuje pokarm, porusza wszystkimi nogami i u której zachowane jest czucie w każdym miejscu na skórze, tym różni się od krowy zupełnie zdrowej, że nie może wstać. Wykazuje przy próbach dźwigania się, jakby osłabienie, względnie bezwład tyłu. Nie chodzi więc przy tym o jakieś porażenie, gdyż krowy przerzucają się nawet z jednego boku na drugi, lecz o pewną niemoc dźwignięcia się. Wewnętrzna cieplota jest bez zmian, mleko w prawidłowej ilości, a także i narządy rodne nie wykazują nic takiego, co mogłoby sprawiedliwić niemoc dźwignięcia się krowy. Jeżeli wyłączy się wszystkie mechaniczne uszkodze-

nia miednicy jako też części miękkiej w czasie porodu, to pozostały jako powód tego stanu u krowy jeszcze gościec stawowy i mięśniowy, zapalenie cępu w następstwie ciała obcego, zapalenie wymienia. Zaleganie poporodowe może wystąpić na tle uszkodzeń mechanicznych, jak pęknięcia lub złamania miednicy przy ciężkich porodach, gdy wy ciąga się ciecie w nieprawidłowym ułożeniu. Ale też wskutek długich transportów pieszych, schorzeń nerwów kończyn tylnych, schorzenia naczyń krwionośnych, zapalenia otrzewnej, może dojść do objawów zalegania. Praktycznie tylko niekiedy udaje się rozpoznać to, na jakim zaleganie nastąpiło i wówczas nie chodzi o zaleganie jako o chorobę, lecz o zaleganie jako objaw. U bydła przyczyną zalegania, jest w niektórych okolicach i niektórych latach — lamikost. Rozpoznanie zalegania jest łatwe. Krowa mimo nawoływań, razów i pomocy przy wstawianiu dźwigając się nie może wstać i po kilku próbach wstania wyczerpana opada bezsilnie z powrotem. Niekiedy krowa sama próbuje i wstaje na przednie nogi, jednak bez skutku. Od nietypowych przypadków porażenia porodowego odróżnić można zaleganie przez ujemne wyniki uzyskane z wtłoczenia powietrza do wymienia. Od procesów zakaźnych łatwo odróżnić się zaleganie, gdyż w przebiegu jego, wewnętrzna cieplota ciała jest prawidłowa. Takie złamanie, zwichtnięcie, o ile są widoczne, łatwo rozpoznać. Zaleganie u krów może

trwać rozmaicie długo. Raz choroba przechodzi po upływie kilku dni, niekiedy zaś przeciąga się na tygodnie. Interes gospodarczy nie pozwala na dłuższe przetrzymywanie zaledającej krowy jak tydzień, po upływie tego czasu i gdy nie ma stanowczego polepszenia, krowę przeznacza się na rzeź. Powodem tego, jest mala wytrzymałość zwierząt dużych na odleżyny, które prowadzą szybko do ogólnego zakażenia. Podwieszanie krów na wyciągach praktyczne jest nie do przeprowadzenia, gdyż łatwo uszkadza się duże i wrażliwe wymię po porodzie, a nadto przewód pokarmowy krowy nie znosi dłuższego ucisku. Wreszcie inny jeszcze powód przemawia przeciw przetrzymywaniu zaledającej krowy dłużej, niż tydzień, a mianowicie zapalenie macicy, które po ciężkich porodach rozwija się do tygodnia po porodzie i likwiduje przebieg choroby. Krowy leżące dłuższy czas chudną szybko i bywa tak, że gdy zapadnie po stanowienie ubicia krowy później niż po tygodniu, to zazwyczaj krowa nie przedstawia już żadnej wartości. W razie gdy idzie ku polepszeniu, krowa zaczyna z dnia na dzień ponawiać coraz skuteczniej próbę wstania, aż w końcu sama lub z pełną pomocą wstaje. Celem utrzymania leżącej krowy przez ten tydzień w pełni sił i bez odleżyn, trzeba przed wszystkim dbać o obfitą ściółkę, a następnie o częste obracanie krowy. Na obfitej ściółce krowa trudno się odgniata. Od czasu do czasu sprawdza się, czy

krowa nadal nie może wstać. Codzienne zabiegi lecznicze polegają na rozciernianiu grzbietu i ledzwi wiechciami słomianym, po uprzednim skropieniu skóry spirytusem. Przewód pokarmowy reguluje się podawaniem soli glauberskiej a potem przez odpowiednią karmę. W zimie podaje się buraki, ziemniaki i siano, w lecie karmę zieloną. Wszystko to podaje się jednak w ilościach mniejszych niż zwykłe, gdyż częściej przychodzi do zaburzeń ze strony przewodu pokarmowego.

CHOROBY SKÓRY U KONI

WYPRYSKI — Przyczyny występowania wyprysków na skórze są następujące: brud, wilgoć, otracie uprzęża, wcieranie drażniących środków — terpentyna, nafta, ostre maści, ukąszenia owadów oraz niektóre choroby wewnętrzne. Wypryski często występują u koni źle utrzymanych lub wyniszczeniach przewlekłymi chorobami. Często latem obserwuje się wypryski na skórze w okolicy grzbietu, boków, zadu, głowy lub szyi. Objawami są małe guzki pod skórą w okolicy grzbietu, boków i głowy, które następnie zmieniają się w pęcherzyki. Po ich pęknięciu powstają strupy. Wskutek swędzenia chorzy koń jest niespokojny i ociera się o otaczające przedmioty. Leczenie wyprysków uzależnione jest od przyczyn, które je spowodowały. W celu ustalenia przyczyny należy jednak udać się do lekarza. Niewielkie wypryski można leczyć smarując w tych

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

KELOVÁ POLIEVKA S PÄRKOM. Rozpočet: 1 menší kel, 30 g masti, 1 cibuľa, soľ, mleté čierne koreniny, 20 g masla a 20 g hladkej múky na záprážku, párok alebo 100 g údeného mäsa, zeleninu petržlenovú vňať alebo pažitku.

Kel umyjeme, pokrájame na rezance, sparíme horúcou vodou a necháme odkvapkať. Na masti speníme cibuľu pokrájanú nadrobno, pridáme kel a podusíme. Potom zalejeme vriacou vodou alebo polievkou z kostí, okoreníme, osolíme a udusíme do mäkkia. Z nasucho opráženej múky a masla pripravíme záprážku, zalejeme ju vodou alebo polievkou z kostí, primíme podusený kel a dobre povaříme. Pred podávaním pridáme do polievky párok pokrájaný na kolieska alebo varené údené mäso pokrájané na kocky a posekanú zelenú petržlenovú vňať alebo pažitku.

POLOVNICKÉ REZNE. Rozpočet: 4 hovädzie rezne zo stehna, soľ, 40 g slaniny, 30 g hladkej múky, 20 g masti, 20 g masla, 100 g koreňovej zeleniny, 1 cibuľa, borievky, 2 zrnká nového a 5 zrniek čierneho korenia, na hrot noža tymian, 1 bobkový list, 20 g hladkej múky, 10 g kapár, 1 dl červeného vína, 10 g kryštálového cukru, citrón.

Očistené mäso pokrájame na rezne, ktoré naklepeme, prešpikujeme slaninou pokrájanou na rezance, osolíme, zlahka obalíme múkou a prudko opečieme na masti. Potom rezne preložíme do kastróla, kde sme na masle oprážili koreňovú zeleninu a cibuľu, všetko pokrájané na kolieska, pridáme borievky, nové a čierne koreniny, tymian a bobkový list, zalejeme polievku z kostí a udusíme do mäkkia. Mäkké rezne vyberieme, šťavu vydusíme, zaprášime múkou, oprážime, trocha zelenej polievkou, povarieme a precedíme. Pred podávaním pridáme do omáčky posekané kappy, citrónovú šťavu, červené viňo a cukor upražený na svetlý karamel.

LITEVSKÉ KOLDUNY. Rozpočet: 1/4 kg hovädžího mäsa bez kosti, 1/4 kg loje z ledviny, 1 cibule, sůl, pepř, majoránka, 1 litr vývaru z mäsa (nebo z polévkovej kostky). Na těsto: 1/4 kg mouky, 2 vejce, 1/4 sklenice vody, sůl.

Hovädzí mäso musí byť mäkké a šťavnaté. Drobne ho rozsekáme, podobne ako lúj. Dobре promícháme mäso a lúj, pridáme pepř, sůl, majoránku podle chuti a cibuli spařenou vařicí vodou a nastrouhanou na struhadle. Dobре promícháme. Z mouky, vody a vejci vypracujeme těsto, tencem vylávíme, vykrajujeme kolečka, nakládáme mäso a slepíme. Ve vařičom vývaru vaříme 10 mi-

nut. Podáváme v hrnci — jsiu dost tučné a musí byť hodně horke. Na talíři polejeme vývarom nebo přimastíme máslem. Musí byt tak malé, aby se vešly najednou do úst. Z rozkrojených vteče všechna štava.

SALÁT

ZELNÝ SALÁT S MAJONÉZOVOU ZÁLIVKU. Rozpočet: 600 g hladkovej zelí, 1 cibule, 3 lžice citrónové šťavy, 1/2 lžičky soli, 50 g majonézy, 100 g přirodního jogurtu, zelená petrželka nebo pažitka na posypání.

Zeli nakrájíme na jemné nudličky, posypeme solí a dobře promneme. Uložíme asi na hodinu do chladničky. Majonézu smícháme s jogurtem, citrónovou šťavou a dobře promicháme. Zálivku nalejeme na salát a smícháme. Nakonec salát posypeme zelenou petrželkou nebo pažitkou.

OSLÁVENCOM

VAJCA PLNENÉ SYROM. Rozpočet: 4 vajcia uvarené na tvrdlo, 50 g syra, 50 g masla, 50 g šunky, majonéza, hlavka šalátu a redžkovky na ozdobenie.

Uvarené vajcia prekrojíme po dĺžke, žltky vyberieme a bielky naplníme plnkou z postrúhaného syra a zomletej šunky a žltkov, ktoré spolu s maslom vymiešame do peny. Obidve polovice naplnených vajec spojíme, uložíme na listky umytého hlávkového šalátu a povrh ozdobíme majonézou a kolieskami redžkovky.

MLADÝM GAZDINÁM

VRSTVENÝ KOLÁC. Rozpočet: 500 g polohrubej múky, 70 g prásakového cukru, soľ, vanilínový cukor, citrónová kôra, 20 g droždia, 2,5 dl mlieka, 120 g masla, 1—2 žltky, 20 g masla na vymasenie plechu alebo formy, tvarohová, jablková a maková plnka, 1 žltok na potretie, vanilínový cukor na posypanie.

Cesto vypracujeme podľa tohto postupu. Maslo, cukor, žltky, vanilínový cukor, soľ, postrúhanú citrónovú kôru vymiešame do peny. Potom pridáme pripravený vykysnutý kvások, ostatnú múku a s vlažným mliekom vypracujeme mäkké, lesklé cesto, ktoré necháme kysnúť. Z vykysnutého cesta vyvalkáme 4 okruhé tenké placky. Prvú položíme na maslom vymasený plech alebo formu, na ňu rozotrieme tvarohovú plnku, prikryjeme ju druhou plackou, tú potrieme jablkovou

miejscach skórę łagodnym tłuszczem, np. maścią cynkową. Można też stosować zasypki osuszające jak np. węgiel drzewny. Nie wolno zmywać ani czyścić szczotką skóry w miejscach wystąpienia wyprysków.

WYSYPKA POKARMOWA — Choroba powstaje wskutek nadwrażliwości organizmu na pewne pokarmy, po których skarmieniu tworzą się na skórze pęcherzyki i bąble. Wysypki takie mogą wystąpić po skarmieniu ziemniaków, gryki koniczyny lub lucerny. W chorobie, na całym ciele konia występują niesiłujące bąble różnej wielkości — od ziarnka grochu do wielkości dloni, a nawet i większe. Bąble szybko zmniejszają się lub zwiększały. Czasem koń traci apetyt i staje się ociężałym. Jeżeli obrzęki i bąble występują w okolicy gardła lub nosa, koń oddycha z trudnością. Chorego konia umieszcza się w chłodnej, słabo oświetlonej stajni oraz nie podaje się mu ziemniaków, gryki, koniczyny, lucerny, owsa i otrąb. W razie nieustąpienia objawów w ciągu doby — dobrze jest zaprowadzić konia do lecznicy. W zapobieganiu zaleca się bardzo ostrożne żywienie koni. Konie siwe i srokate są na wysypki pokarmowe bardziej wrażliwe od koni maści ciemniejszych. Jeżeli stwierdzi się, że koń jest wrażliwy na jedną z wymienionych pasz, nie należy jej naturalnie podawać, zwłaszcza w lecie, kiedy dużo przebywa na słońcu.

H. MĄCZKA

plnkou a položíme na ňu tretiu placku, ktorú potrieme makovou plnkou alebo slivkovým lekvárom. Navrch položíme štvrtú placku a necháme vykysnúť. Po vykysnutí povrch potrieme žltkom a vo vyriatej rúre upečieme do zlata. Upečený koláč posypeme vanilinovým cukrom.

ŠETŘÍME V KUCHYNÌ

BABA S OŠTĚPKEM

Rozpočet: 1,5 kg brambor, vejce, 150 g hladké mouky, 100 g sádla, 150 g oštěpku, sůl, pepř, majoránka, kmín.

Očistěné brambory nastrouháme, přidáme vejce, mouku, sůl a koření a dobré promícháme. Hmotu dáme na vymáštený pekáč nebo do mísy z varného skla. Navrch dáme kolečka sýra a upečeeme.

ODPOVEĎ:

Z ŽIVOČIŠNÉ ŘÍSE — bažant, ostatní jsou čtvernožci. ČÍSLA — například 11, od štvornásobku prvého čísla sa odpočíta tretina druhého.

POMOC DLA KOMBATANTÓW I WDÓW

Dziennik Ustaw nr 21, poz. 125 zawiera akt prawny, na który od dawna oczekiwali kombatanci i wdowy po nich. Mowa o rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie ryczałtu z tytułu opłat ponoszonych za korzystanie z energii elektrycznej, gazowej i cieplnej dla celów domowych.

Ryczałt ten przysługuje jak wiadomo kombatantom — emerytom, rencistom i inwalidom oraz wdowom (wdowcom) — emerytom i rencistom pozostałym po kombatantach. Wyplacają go organa rentowe na wniosek i po przedstawieniu do wglądu dokumentów stwierdzających spełnienie warunków do ryczałtu.

Dokumentami tymi są: dla kombatantów — emerytów i rencistów: legitymacja kombatanta lub zaświadczenie stwierdzające uprawnienia kombatantek, wydane przez właściwy zarząd wojewódzki Związku Bojowników o Wolność i Demokrację lub Urząd do spraw Kombatantów, albo odpowiedni wpis w dowodzie osobistym: dla kombatantów — inwalidów nie będących emerytami i rencistami: legitymacja, zaświadczenie lub wpis w dowodzie osobistym, o których mowa wyżej, oraz orzeczenie komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, wojskowej komisji lekarskiej lub komisji lekarskiej służby zdrowia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, stwierdzające zaliczenie do jednej z grup inwalidów: dla wdów (wdowców) — emerytów i rencistów pozostałych po kombatantach: legitymacja lub zaświadczenie, o których mowa wyżej, wydane kombatantowi przed jego śmiercią, a w razie braku takich dokumentów, zaświadczenie lub legitymacja właściwego zarządu wojewódzkiego Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, stwierdzające uprawnienia wdów (wdowców) do tego ryczałtu albo odpowiedni wpis w dowodzie osobistym.

Jeżeli dokumenty, o których mowa wyżej, zostały już doręczone organowi rentowemu, ryczałt wyplaca się na podstawie wniosku o jego wypłacie. Innymi słowy ci, których kombatantek dokumenty są już w ZUS, piszą tylko podanie-wniosek o wyplatę ryczałtu (podając oprócz imienia, nazwiska, adresu także nr identyfikatora renty czy emerytury, znajdującego się u dołu każdego odcinka oraz datę otrzymywania świadczenia). Natomiast ci, którzy dopiero niedawno nabyli uprawnienia kombatantek i nigdy tych dokumentów nie skła-

dali w ZUS — obecnie składają je wraz z wnioskiem.

Kombatanci i wdowy (wdowcy) pozostałe po kombatantach, pobierających emeryturę lub rentę będą otrzymywać ryczałt w kwocie 500 zł razem z wyplatą świadczeń przez ZUS. Natomiast kombatanci i wdowy (wdowcy) po kombatantach, którzy mają zawsze prawo do emerytury lub renty z powodu osiągania wynagrodzenia lub innych dochodów — otrzymują z ZUS wyplatę ryczałtu w wysokości kwartalnej 1500 zł w pierwszym miesiącu każdego kwartału. Również w pierwszym miesiącu każdego kwartału ryczałt w wysokości 1500 zł otrzymają kombatanci inwalidzi nie będący emerytami lub rencistami.

We wszystkich sprawach nieuregulowanych rozporządzeniem do ryczałtu stosuje się odpowiednio przepisy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz inne przepisy szczegółowe, dotyczące postępowania i wyplaty świadczeń emerytalno-rentowych.

Wszyscy uprawnieni, a więc kombatanci i wdowy (wdowcy) pozostałe po kombatantach otrzymają wyplatę ryczałtu od 1 maja 1987 roku, jeżeli tylko zgłoszą wniosek o wyplatę ryczałtu do 31 grudnia 1988 roku.

WIĘKSZA PREMIA DLA OSZCZĘDNYCH

Od początku sierpnia obowiązują przepisy zarządzenia prezesa Narodowego Banku Polskiego z 19 czerwca br. zmieniającego zarządzenie w sprawie wysokości oprocentowania wkładów oszczędnościowych osób fizycznych na rachunkach bankowych.

Zmiany w zasadzie sprowadzają się do podwyższenia z 13 do 15 proc. rocznie oprocentowania 36-miesięcznych wkładów terminowych. Dotyczy to jednak książeczków oszczędnościowych, które zostały założone po 31 lipca br. Wszyscy ci zaś, którzy założyli książeczków oszczędnościowe terminowe na 3 lata przed tą datą, będą prawo do wyższego oprocentowania dopiero wówczas, gdy utrzymają wkłady przez kolejne 36 miesięcy. Przyjęto bowiem zasadę, że do końca zadeklarowanego okresu (czyli 3 lat) ich książeczków będą oprocentowane według „starych” zasad, w wysokości 13 proc.

Równie istotne zmiany wprowadzono w przepisach dotyczących oprocentowania wkładów wycofywanych z książeczków przed upływem zadeklarowanego terminu. Począwszy od 1 sierpnia br. wkłady wycofywane w pierwszym i w drugim roku oszczędzania będą oprocentowane w wysokości 4 proc. rocznie (dotychczas 6 proc.) natomiast wkłady wycofywane z terminowych książeczków w trzecim, czwartym bądź piątym roku oszczędzania — w wysokości 6 proc. rocznie (dotychczas 9 proc.). Opisywanie wyżej rozstrzygnięcie dotyczy także książeczków systematycznego oszczędzania.

Innymi słowy, skłonnym do oszczędzania bank zapewnia obecnie lepsze warunki przechowywania wkładów. Ci zaś, którzy nie dotrzymają umowy zawartej z bankiem, muszą liczyć się z mniejszymi odsetkami. I tak jest na całym świecie. Przy okazji warto zaznaczyć, że wkłady na oszczędnościowych książeczkach obiegowych i zgromadzone w postaci bonów są oprocentowane według dotyczeńowych zasad.

Z PEŁNO- MOCNICTWEM CZY BEZ?

W związku z wcześniejszym wyjazdem męża na urlop chciałam odebrać w zakładzie pracy jego pensję.

Tu jednak spotkała mnie przykra niespodzianka, założano o mnie pełnomocnictwa udzielonego przez męża. Moje tłumaczenie, że zgodnie z prawem małżonkowie mogą odebrać nawzajem swoje wynagrodzenie, bez formalnego upoważnienia, jeżeli drugie z małżonków nie może tego uczynić, nie znalazło uznania urzędników. Jak przekonać Paną z działu finansowego? — pyta nasza Czytelniczka z Jabłonki.

Nie wiem jak przekonać, natomiast faktem jest, że zgodnie z art. 29 kodeksu rodinnego i o-piekuńczego „w razie przemijającej przeszkoły, która dotyczy jednego z małżonków pozostających we wspólnym pożyciu, drugi małżonek może za niego działać w sprawach zwykłego zarządu, w szczególności może bez pełnomocnictwa pobierać przypadające należności chyba, że sprawni się temu małżonek, którego przeszkoła dotyczy. Względem osób trzecich sprzeciw jest skuteczny jeżeli był im wiadomy”.

Pozostaje oczywiście kwestia oceny przesłanek cytowanego przepisu. Jeżeli chodzi o „wspólne pożycie” to przyjąć należy, że wystarczające jest stwierdzenie, iż małżonkowie wspólnie zamieszkują. Co się tyczy „przemijającej przeszkoły” to przykładowo wymienić można takie okoliczności jak: choroba, delegacja służbową, czy właśnie jak w sytuacji opisanej przez naszą Czytelniczkę — wyjazd na wczas. Wreszcie trzecia przesłanka, jak się zdaje, najłatwiejsza do stwierdzenia to brak sprzeciwu osoby, która ma być reprezentowana przez małżonka. Jeżeli tylko mąż przed wyjazdem nie zastrzeli, aby nie wyplacać należnego mu wynagrodzenia żonie, to także z tego punktu widzenia nie powinno być problemów z odebraniem przez nią pensji męża bez formalnego pełnomocnictwa.

HVIEZDY O NÁS

ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

Napriek všetkým fažkostiam a neprijemnostiam sa snažíš udržať dobrú náladu a objektívny pohľad na svet. Okolie si všimlo tvoj sebastický postoj a kladne ho ocenilo. Návrat domov po krátkej neprítomnosti bude milý; oceň všedný život v rodine. Len jedno by si potreboval: väčšiu veľkomyselnosť voči druhým.

STRELEC
23.XI.-21.XII.

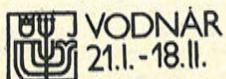
Vývoj udalostí ti neposkytuje dôvody k nespokojnosti. Nerob si zbytočné starosti s tým, že sa tvoje vzťahy s blízkou osobou prechadne ochladili. Ich opäťovné zlepšenie bude závisieť len na tom, či prejavíš väčšiu znášalivosť a snahu pochopí motívy konania druhej osoby.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Priliš málo myslíš o budúcnosti. Náhodná udalosť ti pripomene, že by si nemal byť taký bezstarostný a mal venovať zaisteniu budúcnosti väčšiu pozornosť. Pri tom nejde len o teba, ale o tvoju rodinu. Tu je už tvoja ľahkomyselnosť neospravedlniteľná. Pamäтай, že okrem finančného, zabezpečenia tvoji blízki potrebuj-

jú vedomie, že sa o nich staráš.

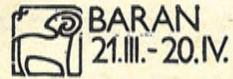
VODNÁR
21.I.-18.II.

Najdôležitejšie problémy sa konečne dostali na dobrú cestu. Lámal si si hlavu, ako prelomiť začarovaný kruh. Nedávno sa v tvojom živote objavil človek, ktorý sa pomaly stáva nenahraditeľný. Pomôže ti prekonáť prekážky a presvedčí ťa, akú veľkú hodnotu má úprimné, nezištné príatelstvo.

RYBY
19.II.-20.III.

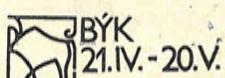
Situácia sa vyvíja nepriaznivo, vzniká čím ďalej tým väčší zmätek. Konáš správne, že sa potichu pripravuješ na ďalšie udalosti. V najblížšom čase to budeš môcť využiť vo svoj prospech. V tejto súvislosti ťa čaká ďalšia neplánovaná cesta, ktorej výsledky budú prekvapujúco priaznivé.

BARAN
21.III.-20.IV.

V tvojom vnútri prebicha neučasné boj medzi srdcom a rozumom. Všetko nasvedčuje tomu, že sa prikláňaš na stranu rozumu. Akékoľvek prehľadanie však nedvie k ničomu dobrému. Najbližšia osoba ti bude veľmi pov-

bačná za trochu dobrej vôle a srdečnosti, ktorá by odstránila nedorozumenia. Aj tvoj kritický postoj k priateľom, ktorí ti chču pomôcť, ti prináša len fažkost.

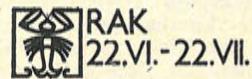
BÝK
21.IV.-20.V.

Bude to obdobie nových známostí a stykov. Keď dostaneš pozvánku, nehladaj žiadne výhovorky. Zmena ti len prospeje. Okrem toho poznáš zaujímavých ľudí a zavíš sa komplexov, ktoré ťa trápia. Nové známosti ti môžu otvoriť širšie perspektívy do budúcnosti. Vo finančných otázkach čakaj neplánované výdavky, ktoré však nenarušia rovnováhu tvojho rozpočtu.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

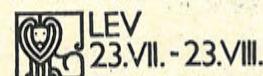
Usilie, ktoré vynakladáš na celé predsačenie, sa ti plne vyplatí. Hoci ťa to bude stať hodne peňazi a námahy, s výsledkami budeš spokojný. Len sa nedaj zatiahnut do osobných sporov a nedorozumení. Snaž sa udržať si objektívny prístup k veciam a vlastný názor. Ľudí hodnotí podľa činov, a nie podľa slov.

RAK
22.VI.-22.VII.

V tvojom okolí sa chystajú zmeny. Čakáš na ne, ale zároveň sa trochu bojíš. Zbytočne. Všetko postupne prejde a dokonca bez väčších problémov. Drobné domáce starosti nebudú trvať dlho, finančná situácia sa ustáli na

slušnej úrovni. Sklamania sa dočkáš len od osoby, ktorá ti sice nie je veľmi blízka, ale ku ktorej si mal plnú dôveru.

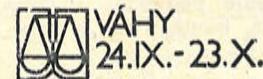
PANNA
23.VII.-23.VIII.

Nemôžeš získať stratený vnútorný kľud. Neustále ťa niečo trápi, si plný pochybností. Tvoje konanie vyzerá niekedy tak, ako by ťa bolo všetko ľahostajné, hoci pravdu je opak. V najbližšom čase streteš nových ľudí a nové situácie. Mnoho bude závisieť na tom, či dokážeš konáť s rozvahou a mierou.

VÁHY
24.VIII.-23.IX.

Trochu si sa prepočítal; niektoré fakty ťa môžu prekvapiť. Nehľadaj vinníkov tam, kde nie sú. Predovšetkým sám si si na viny. Vo finančných otázkach sa často chováš absolútne nezodpovedne. Nemôžeš predsa žiť zo dňa na deň, a tvrdenie, že máš právo robiť to, čo sám považuješ za správne, nie je žiadnym východiskom.

NÁŠ TEST
24.IX.-23.X.

Po chvíľach, v ktorých budeš prežívať pochybnosti a s obavami pozorovať chovania niektorých osôb z najbližšieho okolia, príde konečne ukľudnenie a dokonca aj niekoľko prijemných prekvapení, ktoré ťi badateľne zlepšia náladu. Vysvitne, že osoba, voči ktorej si mal mnoho výhrad, je ti priateľsky naklonená.

Za všechno mohou nervy

Není dobré, že-li človek chladný a nepohnutelný ako kámen. Ale ještě horší je človek příliš nervózní, který se neumí ovládat a ztrácí hlavu ze zcela malicherných důvodů. K jakému typu patříš ty? Odpověz na naše otázky a dozvíš se, jaká je tvoje reakce.

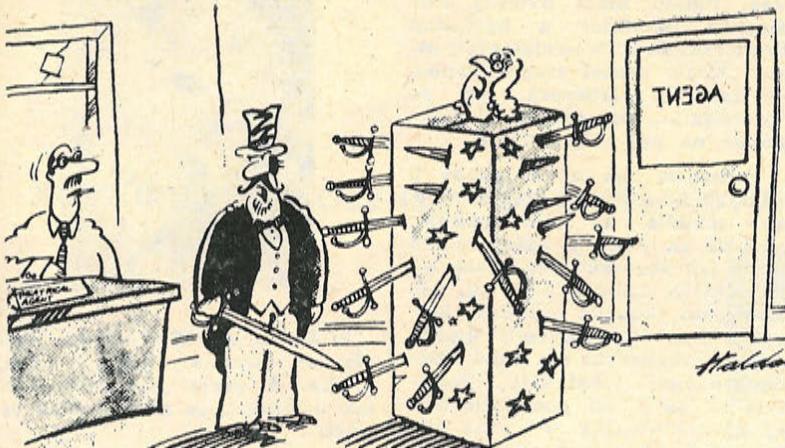
1. Máš často divoké sny nebo nemůžeš vůbec usnout?
Ano — 3 b.   Ne — 1 b.   Někdy — 2 b.
2. Míváš často špatnou náladu?
Ano — 3 b.   Ne — 1 b.   Někdy — 2 b.
3. Bereš si velmi k srdeci, máš-li někdo o tobě špatné mínění?
Ano — 3 b.   Ne — 1 b.   Někdy — 2 b.
4. Dokážeš odejít z pracoviště, aniž bys dokončil uloženou práci?
Ano — 3 b.   Ne — 1 b.   Někdy — 2 b.

5. Zapomináš rychle telefonní čísla?
Ano — 3 b.   Ne — 1 b.   Někdy — 2 b.
6. Máš rád lihoviny?
Ano — 6 b.   Ne — 2 b.   Někdy — 4 b.
7. Kouříš více než 5 cigaret denně?
Ano — 6 b.   Ne — 1 b.   Někdy — 2 b.
8. Rozčiluje tě kapání vody, jedoucí auto, hudba?
Ano — 3 b.   Ne — 1 b.   Někdy — 2 b.
9. Jsi impulzivní?
Ano — 3 b.   Ne — 1 b.   Někdy — 2 b.
10. Cítíš se každý večer unavený nebo psychicky vyčerpaný?
Ano — 4 b.   Ne — 1 b.   Někdy — 2 b.
11. Užíváš léky pro uklidnění nebo pro spánek?
Ano — 6 b.   Ne — 2 b.   Někdy — 4 b.
12. Stává se, že tě bez určitého důvodu ovládne lhostejnost?
Ano — 4 b.   Ne — 1 b.   Někdy — 2 b.
13. Vzrušíš se snadno až k slzám?
Ano — 9 b.   Ne — 2 b.   Někdy — 4 b.

Máš-li méně než 26 bodů, jsi typický člověka všeobecně považovaného za rozvážného. Oporou, na ktorou se lze vždycky a ve všem spojehnout. Máš nervy v naprostu dobrém stavu. Máš predpoklady pro vedoucí funkce, pro řízení lidí; je dobré o tom vědět a pamatovat.

27 — 34 bodů: Jsi dost nervózní a proto často neobjektívni. Stává se, že zbytočně všechno komplikuješ. A stačilo by ſe trochu uklidnit a pomyslet; život by hned dostal jasnejší barvy a ubíhal by docela příjemně.

Více než 35 bodů: Musíš bezpodmínečně se svými nervy něco udělat. Měl bys na vštívit lékaře. Docela zbytečně tě nervy ochromují,

— Mágia? A kto tu vôbec hovorí o mágii?

— Či sa rozvádzate?

Oslovi host v kaviarni iného hosta:

— Prepáčte, pane, čitate tie noviny, čo na nich sedíte?

— Strašné, ta dnešní mládež!

Z ŽIVOČIŠNÉ ŘÍSE

V osmnácti obrázech živočichů je jeden, který se mezi ostatní nehodí. Poznáš, který to je?

CÍSLA

Nahraďte otázník takým číslom, ktoré vyhovuje určitým matematickým operáciám s každou dvojicou čísel na jednotlivých úsekokoch.

(Odpoveď na str. 29)

V noci budí manželka manžela:

— Co sa robi? — vyskočí vyplášnený manžel.

— Nič, len rozmyšľam, ako môžeš tak pokojne spáť s takým malým platom...

Prišla mladá žena k lekárovi:

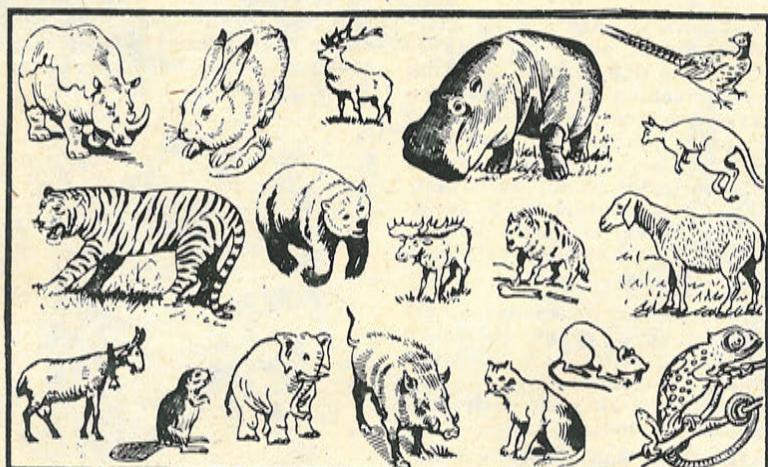
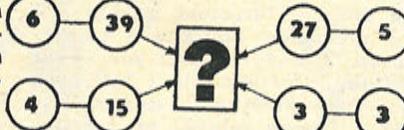
— Odvtedy, čo som sa vrátila z kúpeľov, stále sa červenám. Dokonca aj keď som sama!

— Milá pani, myslite na niečo iné...

— O našom riaditeľovi som hovoril vždy otvorene.

— Ja viem, ale za dobre zatvorenými dverami!

DOKÁŽEŠ TO?

JMÉNO VĚSTÍ

STĚPÁNKA. Tmavá blondýnka, nízké nebo strední postavy, kyprá, oblá, přijemná na dotyk. Má modré nebo zelené oči, husté, nadýchané vlasy, učesané trochu staromódně, ale sluší jí to. Pochází nejčastěji z početné rodiny, bývá jedinou dívkou mezi bratry. Od dětství musí pracovat, ale snáší svůj osud s úsměvem. Vůbec se často a ráda směje. Od malíčka je dobrou hospodynou. Je důvěřivá a bezelstná. Někdy se těče zklame v první lásce; podruhé se vdává většinou už štastné. Má jedno nebo dvě děti, obyčejně dcerky. Jedna z nich mává nevelkou vadou jednoho oka, která ji však neubírá půvabu, spíše přidává. Stěpánka nemá přílišnou osobní ctižádatost. Učí se průměrně, většinou pak bývá dělnicí, prodavačkou, drobnou úřednicí, vychovatelkou v mateřské škole apod. Všude, kde pracuje, cítí se jako ve svém životu. Představení, spolupracovníci, zákazníci ji mají rádi. Dobrě vaří, má ráda hosty a pěstuje pečlivě rodinné tradice. Její manžel je rovněž dobrodusný, živíální, trochu obtloustlý a vždycky usměvavý. Je věrný ženě a miluje děti. Pracuje na železnici, ve státní administrativě, často jako účetní nebo pracovník finančního oddělení. Dětem se snaží zajistit vzdělání a dobrý start do života; většinou se mu to podaří, protože děti si odnášejí z domova srdečně ovzduši a zdravé názory na svět a život...

Tadmir

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa nič sa nestane, keď sa zavše pozrieme do snára. Je to predsa iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen

splní. Tak teda, keď sa vám snívala: Krv červená — spokojnosť; sadnutá — nemoc; prelievaná — neprijemnosť z prilišnej náhlivosti; pitá — pekné nádeje; tečúca z vlastných žíl — šťastie; zvieracia — tvoje obchody pôjdú dobre; na iných osobách — nemoc v rodine; kúpanie v krvi — tvoj majetok bude utratený; veľké množstvo krví — boj.

Krk dlhý hrubý — nevoľnosť; pekný — rýchle zasnúbenie; mytí — zdravie; opuchnutý — šťastie.

Krupobitie — miznúce nebezpečenstvo; tlčúce do okien — domáce roztržky.

Krb horiaci — očakávaj dobré umiestnenie; hasnúci — dokáže sa tajne zamilovať.

Krt — iní budú s tebou zle zaobchádzať.

Kvapka — stýka sa s prijemnými ľuďmi.

Kruh okolo mesiaca — hanba a potupa.

Potkan v pasci — staneš sa obeťou krádeže; vo veľkom stáde — bieda, drahota; nachádzajúci sa v dome — odhalenie akéhosi tamomstva; usmrtený — premôže svojich nepriateľov.

Krovie — musíš prekonáť prekážky; kvitnúce — tvoja náklonnosť bude opäťovaná; vyskávané — z lásky sa prebojuješ k víťazstvu.

Biliard — nebude ľahkoverný.

Kurín — máš pekné vyhliadky do budúcnosti.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złota Odznaka Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupiec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Křištofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alibeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Zofia Bogačíková, Jozef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Eugen Mišinec, Lídia Mšálová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 60 zł, rocznie 240 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) doręczycielu.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 344.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 4.09.1987, podpisano do druku 20.10.1987.

KATHARINA BOEHMOVÁ je dcerou západonemeckého herce Karlheinze Boehma a Barbary Kwiatkowské-Lass, známé mž. z původního filmu „Eva chce spát“. Herečka, která byla v Polsku na přelomu 50. a 60. let velmi populární, dostala nabídku filmových rolí na západě. Kariéru sice neudělala, ale provdala se za herce Boehma. Manželství se rozpadlo. Katharina (nebo Kasia, jak ji říká matka) brzy začala hrát v televizi a ve filmu. V západoněmeckém seriálu „z vyšších sfér“ Dědictví Guldenbergů dvaadvacetiletá Kasia hraje mladou kněžnu Susanne von Guldenburg. Doufala, že v seriálu bude hrát s otcem, ale Boehm odmítl. Už delší dobu se zabývá aktivní pomocí hladovějícím zemím Afriky a často bývá v Etiopii.

Na snímku: Katharina Boehmová

PRABABIČKA — PUTOVNÍČKA. V marci 1985 obyvatelka mesta Kem v Karelsku, Nina Baženová, sa rozhodla, že pôjde ďaleko, až do Vladivostoku. Nie vlastkom, ani lietadlom, ale na lyžiach a na bicykli! Keďže vedela, že cesta je ďaleká a medzitým sneh sa stopí, poslala vopred svoj bicykel. Tak ako plánovala, došla do Vladivostoku, odtiaľ na Kamčatku a ďalej na Sachalin. Z ďalekého východu vyrazila na bicykli do Strednej Ázie — celkove prekonala 70 000 kilometrov. Po ceste dostala radostnú správu, že ... je prababičkou. Nina Baženová netají, že zanedlho ukončí 70 rokov. Čo je zaujímavé, pred niekoľkými rokmi mala nehodu a lekári predpokladali, že pravdepodobne nebude môcť samostatne chodiť. Ale už vtedy staršia dáma nerezignovala. Vlastnými metódami cvičila nohy, plávala dokonca aj v zime, lyžovala. Nielenže úplne odstránila následky nehody, ale sa dostala do takej formy, že patrila k najlepším na lyžiarskych pretekoch počas Spartakiády severských národov. Práve vtedy naplánovala svoju veľkú výpravu. Ale tato výprava nebude posledná. Na jeseň babička Baženová chce sa vydáť na cestu z Kaukazu cez Ukrajinu a

Bielorusko do pribaltských republík. Na snímke: prababička-putovníčka.

PRERUŠENÁ VÝPRAVA. Na tejto stránke sme už písali o hrudinskej Nórke, 36-ročnej Monike Kristensenovej, ktorá sa vydala na južný pól po stopách svojho veľkého rodáka Roalda Amudsena, ktorý v roku 1911, ako prvý človek dobyl tento pól. Slečnu Kristensenovú, ktorá je povolením vedeckou pracovníčkou, sprevádzali traja muži: Anglickan, ktorý obsluhoval vysielačku, dva Dáni, ktorí riadili psie záprahy, ako aj 22 psov. Veľa

nechýbalo, aby Nórka so svojimi sprievodecami dosiahla južný pól. Chýbalo jej k cieľu necelých 400 km, čiže 10 dní cesty, keď nastala zmena počasia. Napriek tomu expedícia mala plné šance dosiahnuť cieľ. Ale slečna Kristensenová rezignovala a vrátila sa. Vedela, že z pôlu by ju mohlo zobrať americké polárne lietadlo, ktoré malo stály kontakt s výpravou. Ale lietadlo malo miesto iba pre ľudí — verné a dobré psy by bolo treba zastreliť. A ešte jedno rozhodlo o prerušení výpravy: nedlho pred vyrazením do krajiny večných ľadovcov sa Monika Kristensenová zoznámila s „mužom svojho života“, námorníkom Arne Solaasom. Námorník čakal na svoju milovanú na palube lode, na ktorej sa expedícia mala vrátiť do Nórska. Monika nechcela, aby čakal nadamo... Na snímke: Monika Kristensenová a jej súbenec

NIE JE JEDNODUCHÉ byť dcerou slávnej a krásnej matky — najmä vtedy, ak ste škaredý, tlstý dievčaťom... Práve takáto je Francesca Hiltonová, jediná dcéra hollywoodskej hviezdy Zsa Zsa Gaborovej. Jej otcom bol kráľ hotelov Conrad Hilton, slávny svojou skúposťou,

který bol druhým manželom Zsa Zsa. Potom mala hviezda ešte šiestich manželov a neštastná Francesca šiestich nevlastných otcov. Šiesty prišiel prednedávnom — Zsa Zsa Gaborová, už po šestdesiatke, sa opäť vydala, napokon na nej vek nevidno.

Francesca má už 39 rokov a váži 90 kilogramov. Matka chce, aby schudla a stále opakuje: „odkiaľ sa vzalo v našej rodine niečo tak škaredé“. Francesca teda schudla takmer o 30 kg. Ale táto kúra skončila nervovou kriou a záchravou zúrivostí: dievča začalo vyhadzovať cez oblok rôzne predmety, trhat šaty... Pokúšala sa už skočiť pod auto, ako aj ujsť od matky. Istý čas bývala v Londýne, zarábala ako predavačka na trhu. Nakoniec sa vzdala a vrátila sa do USA.

Francesca sa nechce vydáť, hoci matka ju veľmi nahovára. „V mojej rodine bolo 23 rozvodov, to asi stačí“ — hovorí. Nechce tiež mať deti, keďže myslí, že vlastné neštastné detsťo, ktoré strávila v hollywoodskom luxuse, kde bola „spätým káčatkou“, za ktoré sa hanbila krásna mama a o ktoré sa vôbec nezaujímal otec-milionár. Na snímke: Francesca a Zsa Zsa.

26-LETÝ BELGIČAN Johann Vandewalle, povolením architekt z Brug, je skutečným fenomenom. Zná 22 živých a 8 mŕtvych jazyků, a to nejen ty nejčastejši

používané v civilizovaném svete, ako angličtina — ktorou ostatne považuje za nudnou — ale umí rovnako uzbecky, turkménsky, kirgizsky a azerbájdžánsky. Veľmi se mu líbi turečtina, považuje ju za výjimečne logickou a rozmanitou. Z mŕtvych rečí zná nejen latinu a rečtinu, ale i tak neobyčajnú nárečí ako starosmanská, ktorou mluvili pred stáletiami v Turecku.

Vandewalle odhalil svou jazykovou vášeň, když mu bylo 13 let, a od té doby venuje jazykum každou volnou chvíli. Je nejen jazykovým géniem, ale také neobyčajne pracovitým človekom. Studium jazyků spojoval nejprve s normálnou školní docházkou, pak s náročným studiem architektury a nyní s prací v povolání. Chtí by zvládnout celkem 49 rečí, to by mu stačilo.

Nedávno mezinárodní porota vyznamenala Vandewalla cenou „Babylón“, jejž názov pochádza od biblické babylónskej veže, jejž staviteľ byli za svou pýchu potrestáni zmatením jazyků.

Na snímku: Johann Vandewalle.

SLAVNÉ A NEŠTATNÉ. Mají vlastné všechno: krásu, slávu, peníze. A prečo jsou neštastné, tak neštastné, že hľadají útek ve smrti...

Dalida, o jejž sebevražde se v poslední době tolik psalo, byla jednou z nich. Jako zpěvačka měla obrovské úspěchy na celém světě. Jmenovala se ve skutečnosti Yolanda Gigliotiová; nebyla Egyptankou, její rodiče pocházeli z italské Kalabrie. Oba byli hudebníky, vystupovali a bydleli v Káhiře. Mladická Yolanda ziskala titul Miss Egyptu a zahrála několik malých úloh ve filmu. Pak odjela do Paříže a tam se stala Dalidou. Její objevitel Lucien Morisse se s ní oženil, ale rychle ji opustil. Další tři muži, s nimiž později spojila svůj život, spáchali sebevraždu. Dalida nevydržela samotu, odešla dobrovolně.

Skylovou filmovou kariéru udělala Američanka Jean Sebergová, kterou jako sedmnáctiletou dívku objevil režisér Preminger a svěřil jí titulní úlohu ve Svaté Janě. Pak vynikla ve filmu režiséra Godarda jako partnerka Belmonda. Usadila se v Paříži, byla bohatá a obdivovaná. Její tři manželství se však rozpadla a Jean měla všeho dost: slávy, filmu i života. Polkla smrtelnou dávku prášků na spaní, podobně jako Marilyn Monroeová, nebo legendární Judy Garlandová.

Romy Schneiderová zemřela na srdeční záchvat, jak prohlásili lékaři. Jini soudí, že prostě už nechtěla dál žít. Životní neúspěchy tlumila alkoholem a léky. Byla vynikající, uznávanou herečkou. Jako dítě rozvedené dvojice známých rakouských herců neměla štastné dětství. Celý život hledala teplo a lásku, ale vždycky ji potkalo zklamání. Její velká láska a dlouholetý snoubenc Alain Delon ji opustil pro jinou; její první manželství s režisérem Meyenem bylo neštastné, podobně jako druhé s jejím sekretárem Biasinem. Pak přišla tragická smrt jejího syna, nemoci, nový nezdařilý svazek. Před pěti lety Romy odešla navždy... Na snímcích: Romy Schneiderová (dole) a Jean Sebergová (nahore).

